

Diarienummer: 0101/16

Handläggare: Elif Koman André
Tel: 031 – 368 54 57
E-post: elif.koman.andre@gshab.goteborg.se

Yttrande över miljö- och klimatnämndens remiss av Reviderad handlingsplan tillhörande Göteborgs Stads Miljöprogram

Förslag till beslut i styrelsen för Göteborgs Stadshus AB

1. Göteborgs Stadshus AB översänder till miljö- och klimatnämnden nedanstående yttrande för beaktande med anledning av remissen av förslaget till *Reviderad handlingsplan tillhörande Göteborgs Stads miljöprogram*.
2. Beslutet förklaras omedelbart justerat.

Sammanfattning

Göteborgs Stadshus AB [Stadshus AB] har genom miljö- och klimatnämndens remiss erbjudits möjlighet att yttra sig över förslaget till *Reviderad handlingsplan tillhörande Göteborgs Stads miljöprogram 2017-2020*. Den reviderade handlingsplanen föreslås ersätta nuvarande handlingsplan tillhörande Göteborgs Stads Miljöprogram beslutat i kommunfullmäktige 2013. Handlingsplanen innehåller sju åtgärdsstrategier som tillsammans med övergripande åtgärder samlar 216 åtgärder. Vissa åtgärder finns i nuvarande handlingsplan och håller på att genomföras eller ska påbörjas medan andra är helt nya. För varje åtgärd finns angivet vilken nämnd eller styrelse som är ansvarig samt vilken eller vilka som är samarbetspartners. I en bilaga till handlingsplanen finns fördjupande texter samt beskrivningar av hur åtgärden ska följas upp och vilka resurser som kommer att krävas. Yttrandet ska efter styrelsens behandling inlämnas senast 2017 02 28.

Stadshus AB ser syftet, att öka takten i arbetet med att nå Göteborgs Stads miljömål, som lovvärt. Totalt har 16 bolag samverkat i miljö- och klimatförvaltningens revideringsarbete och 17 bolag, förutom Stadshus AB, har fått handlingsplanen på remiss. I vissa fall är klustermodern angiven, i andra fall klusterbolagets dotterbolag. Samtliga är omnämnda i planen med undantag av Renova som endast fått den på remiss. Då berörda bolag är remissinstanser och svarar utifrån respektive bolags delaktighet utgår Stadshus AB, i yttrandet, från ett övergripande och strategiskt perspektiv som koncernmoder. Detta yttrande fokuserar följaktligen på styrning, anpassning till riktlinje för styrande dokument, uppföljning samt resursrelaterade frågor.

Nedan följer en lista på de bolag som fått handlingsplanen på remiss.

1. Business Region Göteborg AB,
2. Försäkrings AB Göta Lejon,
3. Förvaltnings AB Framtiden,
4. GotEvent AB,
5. Gryaab AB,
6. Göteborg & Co,
7. Göteborg Energi AB,
8. Göteborgs Fritidshamnar AB (Grefab),
9. Göteborgs Hamn AB,
10. Göteborgs Stadshus AB,
11. Göteborgs Stads Leasing AB,
12. Göteborgs Stads Parkerings AB,
13. Göteborgs Spårvägar AB,
14. Göteborgs Upphandlings AB,
15. Higab,
16. Liseberg AB,
17. Renova AB,
18. Älvstranden Utveckling AB

Ekonomiska konsekvenser

I bilagan till handlingsplanen finns angivet uppskattad resursåtgång för varje åtgärd. Vissa åtgärder beräknas ingå i ordinarie budget, andra kräver extra resurser. Någon samlad uträkning eller uppskattning av den totala direkta resursåtgången finns inte. Ej heller av de indirekta långsiktiga ekonomiska konsekvenserna av att genomföra eller avstå från att genomföra åtgärderna i planen. En rättvisande analys av de ekonomiska konsekvenserna låter sig därför inte göras.

Övergripande och strategiskt, för moderbolaget Stadshus AB, ses inte några direkta ekonomiska konsekvenser.

Olika Perspektiv

Stadshus AB bedömer det ur barnperspektivet som oerhört positivt och nödvändigt att öka takten i att nå stadens miljömål. Detta utifrån det faktum att barn och unga, de kommande generationerna, har allt att vinna på ett ambitiöst och kvalitativt miljöarbete.

Stadshus AB finner inga direkta och omedelbara aspekter vad gäller jämställdhet och mångfald.

Det lokala miljöarbetet har givetvis kopplingar till omvärlden. Ett ömsesidigt beroende existerar med både regionalt, nationellt och globalt miljöarbete. Utifrån denna aspekt ses handlingsplanens syfte som viktigt och nödvändigt.

Bakgrund

I december 2013 antog kommunfullmäktige Göteborgs Stads första miljöprogram samt tillhörande handlingsplan. Miljöprogrammet består av tolv miljömål och den tillhörande handlingsplanen omfattar 212 åtgärder som ska bidra till ökad takt i arbetet med att nå stadens miljömål.

I samband med beslutet i kommunfullmäktige fick miljö- och klimatnämnden i uppdrag att ansvara för revideringen av handlingsplanen. Under 2014-2016 har förvaltningar och bolag arbetat med handlingsplanens åtgärder. Det har under denna tid även tillkommit styrdokument som påverkar och samverkar med handlingsplanen. Bland annat på grund av detta har förvaltningen fått i uppdrag av miljö- och klimatnämnden att revidera handlingsplanen.

Syftet med denna revidering är att öka takten i arbetet med att nå målen. I arbetet ingår borttagande av genomförda åtgärder, omformulering av befintliga samt tilläggande av nya åtgärder.

Under arbetet har förvaltningar och bolag medverkat i arbetet och tillfrågats vilka reviderade och/eller nya åtgärder de skulle kunna bidra med.

Den reviderade handlingsplanen innehåller åtgärder som staden har rådighet över och som är konkreta, genomförbara och ska leda till målluppfyllelse. Planen innehåller 216 åtgärder indelade i sju åtgärdsområden. För varje åtgärd finns en ansvarig nämnd eller styrelse angiven samt vilken eller vilka nämnder och styrelser som är samarbetspartners. I en bilaga finns fördjupade beskrivningar av varje åtgärd samt uppföljning och resursåtgång beskrivna.

Den reviderade handlingsplanen planeras tas upp för beslut i miljö- och klimatnämnden.

Ärendet – Yttrande över miljö- och klimatnämndens remiss

Generella synpunkter

Det övergripande syftet med handlingsplanen, att bidra till ökad målluppfyllelse av stadens miljömål, är lovvärt och relevant. Situationen och villkoren för miljöarbetet har förändrats vilket motiverar en revidering. Enligt uppföljningen av handlingsplanen har bolag och förvaltningar arbetat med åtgärderna i nuvarande handlingsplan och kommit närmare målluppfyllnad. Alla utom 20 åtgärder är genomförda eller håller på att genomföras. Behov av nya åtgärder för att öka målluppfyllelsen har därför vuxit fram. Andra styrande dokument som tillkommit inom miljöområdet gör även en synkronisering av handlingsplanen nödvändig.

Det är ett omfattande arbete som genomförts och resulterat i 216 åtgärder. Det stora antalet åtgärder och den höga detaljeringsgraden kan dock vara svår att hantera utifrån ett styrperspektiv.

Rent styrningsmässigt kan det vara problematiskt med en handlingsplan som så detaljerat beskriver åtgärder för att nå fastställda mål. Åtgärderna kräver ofta särskilda beslut i respektive bolag. Det är inte självklart att styrelsen finner handlingsplanens beskrivna åtgärd som mest lämplig eller ens möjlig i förhållande till bolagsordning och ägardirektiv.

I handlingsplanens bilaga finns för varje åtgärd en rubrik för uppföljning där det är tänkt att ansvarig nämnd/styrelse ska fastställa villkor för denna. Det är av godo att tydliggöra villkoren för uppföljningen per åtgärd. Stadshus AB efterlyser dock en plan för uppföljning av handlingsplanen som helhet samt hur kopplingen till kommunens övriga styrning och uppföljning är strukturerad.

Bilagan innefattar även uppgifter om kostnader. De uttrycks vagt och det är således svårt att få en uppfattning om de ekonomiska konsekvenserna. Där återfinns ibland uppgifter om att kostnaderna ryms inom befintlig ram, ibland anges kostnader upp till tiotals miljoner kronor. Sammantaget torde kostnaderna uppgå till en ansevärd summa. En helhetsbild av de ekonomiska konsekvenserna är nödvändig för att handlingsplanen ska kunna hanteras som ett styrdokument. Likaså ett förtydligande kring hur de finansiella frågorna ska hanteras och lösas.

I den nya *Göteborgs stads riktlinje för styrande dokument* finns reglerat vad som gäller för exempelvis handlingsplaner. En översyn och anpassning av handlingsplanen utifrån denna emottas. Det gäller bland annat i vilken mån handlingsplanen är tvingande eller ej.

Enligt Göteborgs stads riktlinje för styrande dokument gäller följande: *Planerande och reglerande styrande dokument ska genomföras och följas men de är underordnade kommunfullmäktiges budget.* (Punkt 5 *Göteborgs Stads planerande och reglerande styrande dokument*). Även här bör tydliggöras vad detta betyder för handlingsplanen i allmänhet och uppgifterna om resurser i synnerhet.

Handlingsplanen bör även kompletteras med uppgifter som beskrivs under rubriken: 7.2 *Information som tydligt ska framgå av dokumentet.*

Vad gäller frågan om i vilken instans handlingsplanen ska beslutas uppenbarar sig ett dilemma. Å ena sidan kan miljö- och klimatnämnden ses som självklar i enlighet med beslutet i kommunfullmäktige 2013. Å andra sidan bör kommunfullmäktige vara den instans som fattar beslutet i enlighet med riktlinje för styrande dokument. Dilemmat uppstår särskilt för bolagssektorn då bolagen enligt Riktlinjer och direktiv för stadens bolag ska följa beslut tagna av kommunfullmäktige, såsom budget och policydokument. Det är således tveksamt huruvida en nämnd i formell mening kan styra bolagen.

Stadshus roll som koncernmoder

Generellt kan sägas att de bolag som finns angivna som ansvariga eller samarbetspartners själva får svara för egen del när det gäller alla frågor ställda i remissen.

Strategiskt finner Stadshus AB att det generellt är högst relevant att bolagen kan och ska vara aktiva i arbetet med att nå miljömålen. Beroende på bolagsordning, ägardirektiv, styrelsens mål-

och inriktningsdokument samt andra styrdokument blir dock respektive bolags roll och möjligheter olika. Stadshus har inte gjort bedömningar av vilka styrelser som angivits som ansvariga eller som samarbetspartners under varje åtgärd. Sådana ställningstaganden överläts till respektive styrelse.

Stadshus AB har valt att lämna synpunkter på två åtgärder under rubriken *Stödjande åtgärder för hela åtgärdsstrategin*. De är utvalda utifrån att de fyller en övergripande och strategisk funktion.

Åtgärd 1 ***Ta fram ett miljöstrategiskt program för Göteborgs Stad***

Att ta fram ett övergripande paraplydokument för det miljöstrategiska arbetet är lovvärt. Särskilt ses arbetet med att se över miljömålssystemet i förhållande till Agenda 2030 som välkommet. Likaså att göra miljömålssystemet tydligare och mer överblickbart och att se över indikatorer/mätetal för att skapa förståelse för styrkedjan. En struktur för uppföljning och hopkoppling med det övriga styr- och uppföljningssystemet bör även ingå i detta dokument.

Åtgärd 2 ***Presentera och visualisera miljöinformation***

Att presentera de framsteg som görs och hur mycket närmare miljömålen vi kommer, på ett pedagogiskt sätt, är högst betydelsefullt för att känna hopp och motivation att arbeta vidare. Detta är särskilt viktigt då miljömålen är så ambitiösa att det är svårt och tar lång tid att uppnå dem i sin helhet.

Bilagor

1. Miljö- och klimatnämndens remiss av reviderad handlingsplan tillhörande Göteborgs Stads miljöprogram (Diarienummer: 00802/2016).
2. Utdrag ur protokoll 2016-11-29 remiss Miljöprogrammets handlingsplan
3. Inbjudan att lämna synpunkter på förslaget till reviderad handlingsplan för miljömålen

Expedieras

1. Miljö- och klimatnämnden

REMISS

REVIDERAD HANDLINGSPLAN TILLHÖRANDE
**GÖTEBORGS STADS
MILJÖPROGRAM
2017-2020**

Göteborgs
Stad

HANDLINGSPLAN FÖR MILJÖMÅLEN

Kommunfullmäktige har antagit tolv lokala miljö kvalitetsmål med tillhörande delmål. Dessa mål har sin utgångspunkt i de nationella miljö kvalitetsmålen. De lokala miljö kvalitetsmålen gäller för hela Göteborgssamhället och beskriver vilket miljö tillstånd vi vill uppnå. Många av dessa mål är svåra att nå och för att vi ska nå dem behöver vi arbeta aktivt och målmedvetet.

I december 2013 antog kommunfullmäktige Göteborgs första miljöprogram. Miljöprogrammet innehåller dels en programdel med våra lokala miljö kvalitetsmål och dels en handlingsplan med 212 åtgärder för miljö målen. I 2015 års uppföljning av handlingsplanen så var det endast 20 åtgärder som inte ännu påbörjats. Miljö- och klimatnämnden har nu tagit fram ett förslag till en

reviderad handlingsplan. Här samlar vi åtgärder som stadens nämnder och bolagsstyrelser ska genomföra under de närmaste åren, åtgärder som kommer att föra oss närmare miljö målens uppfyllande.

På många håll pågår redan ett intensivt miljöarbete i Göteborgs Stad. Vissa åtgärder i handlingsplanen är exempel på sådant pågående arbete, medan andra åtgärder är helt nya. Handlingsplanen fokuserar på sådant som vi inom Göteborgs Stad kan besluta om och genomföra. Men för att de lokala miljö kvalitetsmålen ska kunna nås måste även andra aktörer bidra, ibland på egen hand och ibland i samverkan med oss i Göteborgs Stad. Vi behöver även påverka beslutsfattare utanför Göteborg.

De lokala miljö kvalitetsmålen omfattar många olika områden. För att nå målen behöver vi arbeta med åtgärder inom följande åtgärdsstrategier:

- Övergripande åtgärder
- Minskad klimatpåverkan
- Ökad andel hållbart resande
- Ökad resurshushållning
- En sundare livsmiljö
- Främjad biologisk mångfald
- Tillgängliga och varierade parker och naturområden
- Göteborgs Stad som föregångare

Handlingsplanen innehåller sju åtgärdsstrategier som tillsammans med övergripande åtgärder samlar sammanlagt 216 åtgärder.

I bilagan till handlingsplanen kan du hitta mer information om respektive åtgärd, samarbetspartner, resurser och uppföljning.

LÄSANVISNING

Varje åtgärdsstrategi inleds med ett resonemang kring och en förklaring av den aktuella strategin och vilka miljömål som berörs mest. Det finns även exempel på vad som bör göras inom strategin men som inte konkretiserats i en formell åtgärd.

Varje åtgärdsstrategi är i sin tur uppdelad i ett antal åtgärdsområden som grupperar ett antal åtgärder som hänger samman tematiskt eller som riktar sig till liknande verksamhet.

För varje åtgärd sedan finns en kort beskrivning, information om vilken nämnd eller styrelse som ansvarar för åtgärden samt vilken eller vilka nämnder och styrelser som är samarbetspartner. Det anges även vilket/vilka miljömål som ska nås. Många åtgärder påverkar flera miljömål direkt eller indirekt men ambitionen har varit att peka ut de mest berörda. Det finns i förekommande fall även angivet i vilket styrdokument som en kan fördjupa sig i och öka förståelsen.

Längst bak i handlingsplanen finns ett register med en förteckning över vilka åtgärder respektive nämnd eller styrelse är ansvariga för.

I bilagan till handlingsplanen finns för varje åtgärd en längre beskrivande text, beskrivning av hur åtgärden ska följas upp, vilka resurser som kommer att krävas och vilka delmål som är berörda.

MILJÖMÅLEN I FOKUS

Vi har tagit fram handlingsplanens åtgärder med miljömålen i fokus. Utifrån rapporter och bedömningar av tillståndet i miljön har vi frågat oss vad som behöver göras för att vi ska nå respektive miljömål och vilka åtgärder Göteborgs Stad som organisation har rådighet över. Flera av dessa åtgärder har vi samlat i handlingsplanen. Då vi regelbundet följer upp stadens miljömål vet vi att ytterligare åtgärder och insatser behövs, vi är i vissa fall långt från miljömålens uppfyllande. Åtgärdena i miljöprogrammets handlingsplan blir ett sätt att fokusera på miljömålen, ett sätt som bör följas av flera.

VÅRT GEMENSAMMA MILJÖPROGRAM

Samverkan är en viktig förutsättning för att lyckas med intentionerna i miljöprogrammet. Miljöprogrammet handlar till stor del om att hitta gemensamma lösningar på gemensamma problem. Omställningen till ett hållbart Göteborgssamhälle kan dock inte göras enbart av Göteborgs Stads organisation utan kommer att vara beroende av allas engagemang. Därför hoppas vi kunna utveckla våra former för samverkan. Mycket är redan på gång, många initiativ tas av medborgare, organisationer, näringsliv med flera. Vi måste bli mer lyhörda och göra vad vi kan för att underlätta initiativ som syftar

till att göra Göteborg till en mer levande och hållbar stad. För att ännu mer ska hända måste vi göra våra miljömål mer kända och ha en dialog med andra aktörer i Göteborgssamhället kring vad som krävs för att nå målen.

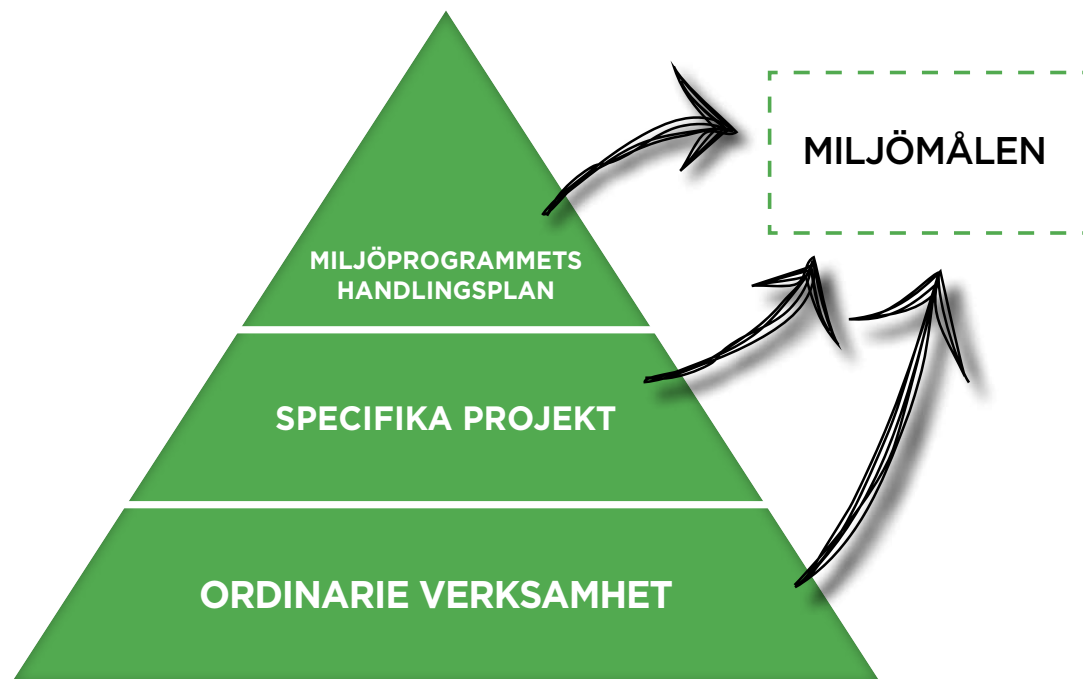
GENOMFÖRANDE AV HANDLINGSPLANEN

Handlingsplanen innehåller åtgärder där nämnder och styrelser har tagit ansvar för att åtgärderna blir genomförda. Det finns åtgärder där en nämnd eller en styrelse är ensamt ansvarig och det finns åtgärder där ansvaret delas mellan flera.

Den nämnd eller styrelse som är ansvarig för åtgärden ska kunna besvara frågor om åtgärdens status och ansvarar dessutom för att redovisa åtgärden som genomförd, pågående eller ej påbörjad då detta påkallas. Den ansvariga organisationen förväntas även kunna beskriva vad som gjorts i åtgärden samt i förekommande fall, vilken effekt detta kan ha på miljömålen. Vid de fall då flera nämnder/styrelser är ansvariga bör de på förhand bestämma vem av dem som primärt rapporterar avseende status och redovisning.

Samarbetspartner för en åtgärd ska bidra till att åtgärden genomförs och stötta ansvarig nämnd/styrelse på adekvat vis. Detta kan ske genom att tillföra resurser, kompetens eller ekonomiska medel.

STADENS MILJÖARBETE

Flera åtgärder i handlingsplanen pågår redan då de fanns med i den förra handlingsplanen, andra åtgärder har kommit igång i och med processen med att revidera handlingsplanen. Vi har valt att inte ange specifika tidsangivelser för när respektive åtgärder ska genomföras, det är dock rimligt att se 2020 som året då samtliga åtgärder ska vara genomförda eftersom det är slutår för många av våra miljömål. Vår uppfattning är att det bästa är att respektive nämnd och styrelse själva avgör när olika åtgärder ska påbörjas och avslutas. Det är dock viktigt att påpeka betydelsen av att åtgärder kan bedömas som genomförda eller ej.

Om det visar sig att det finns ett bättre alternativ till en åtgärd är det möjligt för den ansvariga nämnden eller styrelsen att i dialog med miljö- och klimatnämnden föreslå och genomföra andra åtgärder istället. Huvudsaken är att det går att motivera att de har lika stor eller större effekt på det aktuella miljömålet. Både med tanke på eventuella förändringar av åtgärder och med tanke på att vi behöver och vill se resultat så kommer åtgärderna i handlingsplanen att följas upp på lämpligt vis under den period den gäller. Fördelen med miljöprogrammet är att vi underlättar prioriteringen av åtgärder ur ett helastadensperspektiv.

Bilden ovan beskriver hur miljöarbetet pågår i staden. En grundläggande förutsättning för att nå våra miljömål är hur den ordinarie verksamheten bedrivs. Om våra rutiner och vardagliga göranden främjar miljömålen så har vi en sund bas att bygga på. Termen specifika projekt avser större och mindre insatser med en tydlig miljömålsättning som för oss närmre miljömålen föresatser, som toppen av pyramiden finner vi sedan åtgärderna i miljöprogrammets handlingsplan. Denna bild ger oss förhoppningsvis en uppfattning om vad som görs i staden utan att peka ut enskild handling eller åtgärd som allena saliggörande.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Övergripande åtgärder.....	8
Stödande åtgärder för hela åtgärdsstrategin	9
Hållbar konsumtion	10
Odling och äta	14
Stadsplanering.....	15
Minskad klimatpåverkan	17
Stödande åtgärder för hela åtgärdsstrategin	18
Planera för ett energi- och transporteffektivt samhälle.....	19
Energiinformation.....	20
Förnybar energi	21
Fjärrvärme och fjärrkyla	22
Minska trafikens klimatbelastning	22
Godstrafik.....	24
Hållbar turism	25
Ökad andel hållbart resande	27
Stödande åtgärder för hela åtgärdsstrategin	28
Cykel och gång.....	28
Hastighet	32
Kollektivtrafik	33
Parkering	34
Ökad resurshushållning.....	36
Stödande åtgärd för hela åtgärdsstrategin	37
Förebygga uppkomsten av avfall	37
Återvinning	39
Farligt avfall.....	40
Slam	41
En sundare livsmiljö	42
Stödande åtgärder för hela åtgärdsstrategin	43
Luft.....	44
Buller.....	47
Kemikalier.....	48
Dricksvatten	48
Främjad biologisk mångfald	49
Stödande åtgärd för hela åtgärdsstrategin	50
Säkra, vårda och utveckla hållbara naturvärden	50
Synliggör och värdera ekosystemtjänster.....	54
Samla in och sprid kunskap.....	56
Förhindra spidning av mikroplast	58
Tillgängliga och varierade parker och naturområden	62
Stödande åtgärder för hela åtgärdsstrategin	63
Parker	64
Natur- och rekreationsområden.....	65

Göteborgs Stad som föregångare.....	68
Stödande åtgärder för hela åtgärdsstrategin	69
Resurshållning i stadens verksamheter	70
Kemikalier i kommunala verksamheter.....	73
Lärande för hållbar utveckling	75
Miljömåltider	76
Användning av energi och fossila bränslen i kommunala verksamheter	78
Resor och transporter i kommunala verksamheter	81
Upphandling.....	83

REGISTER: ANSVARIG NÄMND ELLER STYRELSE

Alla nämnder och styrelser.....	86
Business region Göteborg.....	86
Byggnadsnämnden	86
Fastighetsnämnden	86
Framtiden	87
Got event.....	87
Grefab.....	87
Gryaab	87
Göteborg & Co	87
Göteborg Energi.....	88
Göteborgs Hamn	88
Göteborgs Stads Leasing.....	88
Higab.....	88
Idrotts- och föreningsnämnden.....	88
Nämnden för intraservice	89
Nämnden för konsument och medborgarservice	89
Kommunstyrelsen.....	89
Kretslopp- och vattennämnden	90
Kulturnämnden	91
Liseberg.....	91
Lokalnämnden	91
Miljö- och klimatnämnden	91
Parkeringsbolaget	92
Park- och naturnämnden.....	93
Social resursnämnd	94
Stadsdelsnämnderna	94
Stadsdelsnämnden Angered	94
Stadsdelsnämnden Västra Hisingen.....	94
Trafiknämnden	94
Upphandlingsnämnden.....	96
Utbildningsnämnden.....	96
Älvstranden Utveckling.....	96

ÖVERGRIPANDE ÅTGÄRDER

Vissa åtgärder och åtgärdsområden omfattar flera miljöområden och passar inte riktigt in i en specifik åtgärdsstrategi. Dessa har vi valt att kategorisera som Övergripande åtgärder. Här finns åtgärder inom hållbar konsumtion, odla och äta samt stadsplanering. Dessa områden täcker in flera olika miljömål och är viktiga utmaningar för att miljömålen ska kunna nås.

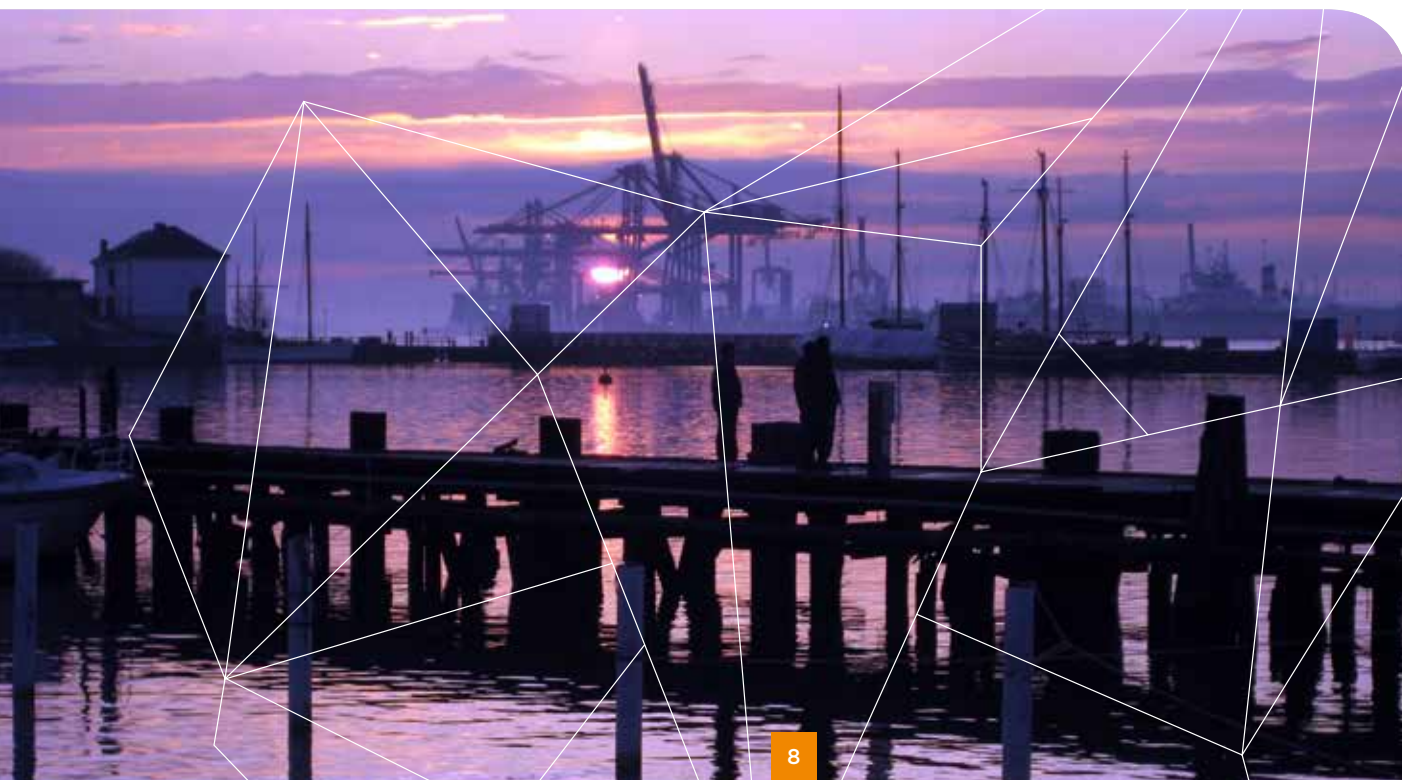
Miljöfrågan är komplex och det är sällan en enstaka åtgärd löser problemen på egen hand, det är snarare kombinationer av åtgärder och deras sammanlagda effekt som bereder väg för ett mera hållbart agerande. De övergripande åtgärderna som följer, 21 stycken totalt, utgör en mosaik som fångar såväl det strategiska, det cirkulära och det praktiska.

Ur miljömålsuppföljningen för 2015 framgår att vi har mycket arbete kvar när det gäller att uppnå miljömålen. I uppföljningen skriver vi bland annat om vikten av att ”ge göteborgarna förutsättningar för att leva resurssnålt och hållbart” och att ”se till att andra aktörer som bygger och verkar i staden genomför åtgärder” och att ”öka resurshushållningen och hindra att mängden avfall ökar i staden”.

Det är stora anspråk som vi gör i och med våra miljömål och åtgärderna i denna handlingsplan kommer inte mäkta med att leva upp till dem på egen hand. För att nå miljömålen måste åtgärderna stödjas och förstärkas med hjälp av andra insatser och aktiviteter i staden.

Berörda miljömål

- Berörda miljömål
- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Bara naturlig försurning
- Giftfri miljö
- Ingen övergödning
- Levande sjöar och vattendrag
- Grundvatten av god kvalitet
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Ett rikt odlingslandskap och myllrande våtmarker
- Levande skogar
- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

STÖDJANDE ÅTGÄRDER FÖR HELA ÅTGÄRDSSTRATEGIN

De följande fyra åtgärderna griper över hela miljömålsområdet. Den första åtgärden siktar framåt medan de tre övriga syftar till att ge oss än bättre koll på miljösituationen här och nu genom att både samla och presentera de kunskaper som vi har. Åtgärderna är tydligt kopplade till Miljö- och klimatnämndens uppdrag att leda, stödja och samordna det miljöstrategiska arbetet.

1 Ta fram ett miljöstrategiskt program för Göteborgs Stad

Vi ska ta fram ett miljöstrategiskt program för Göteborg. Programmet ska vara ett paraplydokument för vårt strategiska miljöarbete. 2020 ersätter vi dagens miljöprogram som innehåller mål och åtgärder med ett miljöstrategiskt program som även innehåller strategier för att nå målen.

Ansvarig: Miljö- och klimatnämnden

Samarbetspartner: Alla

Miljömål

- Alla

Styrdokument

2 Presentera och visualisera miljöinformation

Det finns mycket intressant och viktig information om tillståndet för göteborgsmiljön, vår stads påverkan på den och vårt arbete med att lösa frågorna. Tyvärr är denna information idag inte lätt att hitta, förstå, använda och vidareutnyttja. Vi ska därför utreda hur vår miljöinformation kan presenteras och visualiseras för att ge mest nytta för så många som möjligt.

Ansvarig: Miljö- och klimatnämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Alla

Styrdokument

3 Ta fram stadengemensam miljöövervakningsplan

Vi ska ta fram en flerårig stadengemensam miljöövervakningsplan för att samla all miljöövervakning på ett ställe. Genom att göra detta kan vi få bättre överblick av miljötillståndet, effektivare övervakning och bättre möjligheter att nå miljömålen.

Ansvarig: Miljö- och klimatnämnden

Samarbetspartner: Byggnadsnämnden, Park- och naturnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Bara naturlig försurning
- Ingen övergödning
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Levande skogar
- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

Styrdokument

4 Samla och synliggör resultat från miljöövervakning

Kunskapsunderlaget som tas fram i vår miljöövervakning behöver samlas och synliggöras på ett bättre sätt. Vi ska därför ta fram en handlingsplan för hur vi ska arbeta med underhåll och utveckling av kunskapsunderlaget *Natur, kultur och sociotop* som finns i stadens digitala kartinstrument. Vi behöver även tydliggöra ansvar och resurser för underhåll, uppdatering och insamling av data från inventeringar som görs inom stadens planprocess.

Ansvarig: Miljö- och klimatnämnden

Samarbetspartner: Byggnadsnämnden

Miljömål

- Levande sjöar och vattendrag
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Ett rikt odlingslandskap och myllrande våtmarker
- Levande skogar
- Ett rikt växt- och djurliv

Styrdokument

- Naturvårdsstrategiskt program för biologisk mångfald i Göteborg

HÅLLBAR KONSUMTION

Sättet vi konsumerar på har en mycket stor betydelse för möjligheten att nå miljömålen. Regeringen har tagit fram en strategi för hållbar konsumtion och här i Göteborg fördjupar vi vårt arbete. De följande åtgärderna syftar till att komma till rätta med en del av konsumtionens negativa miljöpåverkan. Den hållbara konsumtionen omfattar till exempel kollaboration och delningsmöjligheter som vi vill försöka ta tillvara. Vi vill även försöka att underlätta för cirkulära principer för att bättre nyttja våra befintliga resurser. Åtgärderna inom hållbar konsumtion handlar också om att informera om vilka möjligheter som finns, både då det handlar om varor och om beteenden.

5 Vidareutveckla GreenhackGBG

Vi ska vidareutveckla satsningen GreenhackGBG för att fortsätta inspirera och stödja invånarna till en klimatsmart och hållbar livsstil med bibehållen eller ökad livskvalitet. Satsningen ska även öka förståelsen för hur beteendeförändringar kan åstadkommas för att minimera konsumtionens miljöpåverkan. Målet är att GreenhackGBG ska vara den självklara kommunikationskanalen för Göteborgs Stad och göteborgarna i klimat- och livsstilfrågor.

Ansvarig: Nämnden för konsument och medborgarservice

Samarbetspartner: Miljö- och klimatnämnden, Kretslopp och vatten- nämnden, Stadsdelsnämnden Angered, Stadsdelsnämnden Västra Göteborg, Stadsdelsnämnden Örgryte Härlanda, Trafiknämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

6 Utveckla stadens arbete med hållbara livsstilar

Vi ska systematisera och tydliggöra stadens arbete med hållbara livsstilar. Vi har under 2015–2016 drivit projektet Hållbara livsstilar – verktyg och metoder. I projektet ingick att synliggöra vad hållbara livsstilar innebär och hur man på lokal och regional nivå kan underlätta för hållbara livsstilar. Det arbetet ska utvecklas, spridas och testas lokalt så väl som regionalt och nationellt. Det är även viktigt att utreda vilka behov invånarna har för att kunna leva hållbart och hur dessa behov kan tillgodoses.

Ansvarig: Nämnden för konsument och medborgarservice

Samarbetspartner: Kretslopp och vattennämnden, Miljö- och klimatnämnden, Social resursnämnd, stadsdelsnämnderna, Trafiknämnden

7 Möjliggör arbete med hållbara livsstilar i Västra Hisingen

Stadsdelsförvaltningen Västra Hisingen ska vara en föregångare i det utåtriktade miljöarbetet genom att underlätta för invånarna att leva hållbart. Vi ska testa, implementera och utvärdera miljöåtgärder som riktar sig till invånarna. Stadsdelsförvaltningen ska också samordna den samverkansprocess som kommer att behövas tillsammans med andra förvaltningar och bolag med ansvar för det utåtriktade miljöarbetet. Åtgärden syftar till att ge invånarna bättre förutsättningar att minska sin klimat- och miljöpåverkan och göra det lättare att leva hållbart.

Ansvarig: Stadsdelsnämnden Västra Hisingen

Samarbetspartner: Framtiden, Kretslopp och vattennämnden, Miljö- och klimatnämnden, Park- och naturnämnden, Trafiknämnden

8 Genomför kampanj för att synliggöra det hållbara utbudet på stan

Vi ska samarbeta med företagare för att i en gemensam kampanj framhålla hållbara alternativ i handel och på restauranger. Det kan handla om till exempel miljö- eller rättvisemärkta produkter, produkter av återvunnet material eller vegetariska rätter. Kampanjen blir också ett tillfälle att visa upp företagets erbjudanden om att till exempel laga och hyra kläder och produkter. Kampanjen kommer bidra till att visa upp och profilera Göteborg som en hållbar stad.

Ansvarig: Nämnden för konsument och medborgarservice

Samarbetspartner: Miljö- och klimatnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

9 Utveckla det kollaborativa Göteborg

Åtgärden syftar till att bättre samordna stadens förhållningssätt och insatser inom kollaborativ ekonomi, det vill säga att dela på resurser. Vi ska bland annat se över möjligheten att lansera ett kollaborativt forum där aktörer i Göteborg gemensamt kan hantera möjligheterna och utmaningarna med kollaborativ ekonomi. Genom att stimulera en mer resurseffektiv konsumtion kan resurshushållningen öka och växthusgasutsläppen från konsumtionen minskas.

Ansvarig: Nämnden för konsument och medborgarservice

Samarbetspartner: Business Region Göteborg, Kretslopp och vattennämnden, Miljö- och klimatinämnden, Social resursnämnd, stadsdelsnämnderna, Trafiknämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

10 Underlätta för ett cirkulärt Göteborg

Vi ska inspirera, utveckla och samordna arbetet för ett cirkulärt Göteborg. Vi ska också sätta igång och stödja samarbeten och processer som ska leda till permanenta förändringar i stadens verksamheter. Ökade möjligheter till återbruk, delande och reparation ska ges för så väl göteborgarna som för stadens egna verksamheter. Det kan handla om att få igång fler bytesrum i allmännyttans lokaler, olika typer av delandepooler, öppna verkstäder, återbruk vid ny- och ombyggnation, kvartersnära kretsloppsparkar, fler cykelkök, återbruksgalleria eller liknande.

Ansvarig: Kretslopp och vattennämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg
- Avfallsstrategiskt program – avfallens plats i stadens planering

11 Öka biblioteksverksamhetens miljöfokus

Bibliotekens grundidé är hållbar eftersom den bygger på utlåning och delning. Vi ska skapa en hållbar läsörelse där göteborgarna byter böcker med varandra under bokbyttardagar, lånar fler böcker och delar lästips. Dessutom ska vi utöka bibliotekens miljöinformation till göteborgarna samt göra Stadsbibliotekets verksamhet mer hållbar genom att formulera interna miljömål.

Ansvarig: Kulturnämnden

Samarbetspartner: Stadsdelsnämnderna, Utbildningsnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg
- Kulturprogram för Göteborgs Stad

12 Undersök möjligheten att etablera ett hållbarhetshus

Vi ska göra en förstudie kring möjligheterna att etablera ett hållbarhetshus i Göteborg. Hållbarhetshuset ska fungera som en mötesplats med fokus på hållbar utveckling och hållbar livsstil. Vi kan till exempel använda det för att samla utåtriktad service och rådgivning till invånarna inom hållbarhetsområdet. Det kan också vara en plats där vi kan sprida inspiration och kunskap genom till exempel utställningar och föreläsningar. Hållbarhetshuset ska vara en träffpunkt mellan Göteborgs invånare, politiker, kommunala förvaltningar och bolag, näringsliv, föreningar och organisationer som vill interagera kring hållbarhetsfrågor.

Ansvarig: Nämnden för konsument och medborgarservice

Samarbetspartner: Kretslopp och vattennämnden, Miljö- och klimatinämnden, Trafiknämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Giftfri miljö
- Levande sjöar och vattendrag
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Ett rikt odlingslandskap och myllrande våtmarker
- Levande skogar
- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

13 Utveckla vårt arbete med rättvis handel kopplat till klimatfrågan

Vi ska utveckla vårt arbete med rättvis handel kopplat till klimatfrågan både på lokal nivå, EU-nivå och global nivå. Åtgärden knyter an till och förstärker stadens pågående Fairtrade City-arbete.

Ansvarig: Nämnden för konsument och medborgarservice

Samarbetspartner:

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan

Styrdokument

ODLA OCH ÄTA

Inom detta åtgärdsområde fokuserar vi på produktion och konsumtion av livsmedel. Hur vi producerar och konsumerar mat har stor påverkan på miljön. Vi har dock stora möjligheter att minska matens miljöbelastning och samtidigt säkra den långsiktiga tillgången. Den livsmedelsstrategi som vi ska ta fram ska se till att det långsiktigt finns tillgång till hållbart producerad mat i Göteborg. Genom att samverka mera med livsmedelsbranschen och föra samman nya aktörer inom området är avsikten att bredda matsektorn i Göteborg. Det finns stora möjligheter att skapa nya arbetstillfällen samtidigt som vi bidrar till en ökad livsmedelstrygghet om vi utvecklar samarbeten och testar nya affärsidéer inom området mat. Den stadsnära odlingen och de initiativ som skapats under senare år ska vi förstärka och utveckla. Genom att ge människor och organisationer ökade möjligheter att själva odla skapar vi tillfredsställelse, bättre kunskaper om mat och grönnare stadsdelar.

14 Utveckla stödstrukturer för en hållbarare livsmedelsbransch

Vi ska utveckla stödstrukturer genom nätverksarbete och utökat samarbete med branscher inom exempelvis restaurang, grossist och handel. Genom att bidra med kunskap, inspiration och erfarenhetsutbyten ska vi verka för att branschen tar ett helhetsgrepp kring frågor som rör mat och livsmedel, avfall, energi, vattenanvändning och kollektivavtal. Målet är att förändra profileringen inom branscherna så att de blir mer ”reko och eko” och arbetar med hållbarhet både vad gäller utbud och arbetsmetoder.

Ansvarig: Nämnden för konsument och medborgarservice

Samarbetspartner: Business Region Göteborg, Göteborg & Co, Miljö- och klimatnämnden

15 Utred möjligheten att skapa ett nätverk för aktörer inom stadsnära odling

Vi ska utreda möjligheten att etablera ett nätverk inom stadsnära odling. Här ska offentliga, privata och frivilliga aktörer träffas och utbyta erfarenheter, berätta om aktuella projekt och ta hand om nya idéer.

Ansvarig: Miljö- och klimatnämnden

Samarbetspartner: Fastighetsnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- Ett rikt odlingslandskap och myllrande våtmarker
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Ett rikt odlingslandskap och myllrande våtmarker
- God bebyggd miljö

Styrdokument

I bilagan till handlingsplanen kan du hitta mer information om respektive åtgärd, samarbetspartner, resurser och uppföljning.

16 Samordning och metodutveckling inom Stadslandet

Stadslandet Göteborg vidareutvecklas i ny fas som ett utökat medskapande samarbete baserat på lokala nav/mötesplatser/utvecklingsgrupper. Projektet är ett tvärsektorielt pentahelix-samarbete mellan invånare, föreningsliv, näringsliv, förvaltningar och utbildningsinstitutioner/akademi med fokus på innovativ koldioxidsnål stadsutveckling. I metoden ingår utvecklingen av ett arbetsteam av hållbarhetsstrateger och berörda tjänstemän i stadens olika förvaltningar med olika kompetens utifrån projektets fokus och mål.

Ansvarig: Business Region Göteborg

Samarbetspartner: Fastighetsnämnden, Miljö- och klimatnämnden, Stadsdelsnämnd Angered, Stadsdelsnämnd Norra Hisingen, Stadsdelsnämnd Östra Göteborg, Trafiknämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Ett rikt odlingslandskap och myllrande våtmarker
- Ett rikt växt- och djurliv

Styrdokument

17 Utveckla och testa Agroforestry i Göteborg

Vi ska inleda ett utvecklingsarbete inom ekosystembaserad affärsutveckling med fokus på social hållbarhet. Testområden ska tas fram och försök genomföras för att utveckla ekosystembaserad Agroforestry som kompletterande interkulturellt kunskapsområde för medskapande grönyteförvaltning, naturförvaltning, skogsbruk och jordbruk för ekosystembaserad lokal produktion och biologisk mångfald i och runt Göteborgs.

Ansvarig: Business Region Göteborg

Samarbetspartner: Fastighetsnämnden, Miljö- och klimatnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Ett rikt odlingslandskap och myllrande våtmarker
- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

Styrdokument

STADSPLANERING

Hur vi bygger och planerar staden är avgörande för våra möjligheter att nå miljömålen och det är viktigt att vi säkrar så mycket goda miljökvantiteter som möjligt. Tack vare det kommunala planmonopolet har vi stor rådgivning inom detta område. Det görs många undersökningar och det finns mycket kunskap som vi måste ta tillvara än bättre för att kunna bygga en tät och grön stad. Tillämpningen av grönytefaktorn kommer att vara ett väsentligt inslag i stadsutvecklingsprocessen. Rätt använd kommer grönytefaktorn att gynna biologisk mångfald, dämpa buller, hantera dagvatten, skapa ett gott mikroklimat och gynna pollinatörer. Vi kommer behöva flera verktyg och metoder av liknande karaktär i stadsplaneringen.

18 Samla och tillgängliggör kunskapen från planprocessens miljöutredningar

Inom ramen för den fysiska planeringen görs utredningar om till exempel förorenad mark, dagvatten, natur, kultur, buller och luft. Vi ska samla ihop denna information och lägga in i Infovisaren eller motsvarande och/eller tillgängliggöra dem på annat vis till exempel som öppen data.

Ansvarig: Byggnadsnämnden, Miljö- och klimatnämnden, Park- och naturnämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Alla

Styrdokument

19 Utred hur miljö kvalitet säkerställs i nyplanerade områden

För några redan genomförda planer ska vi granska hur miljöambitionerna från områdesbeskrivningen eller programskedet tagits omhand i detaljplanen/bygglov och i den mån det är möjligt även för genomförda exploateringar. För att genomföra detta behöver vi utveckla en metod för uppföljning av planprocessen.

Ansvarig: Miljö- och klimatnämnden

Samarbetspartner: Byggnadsnämnden, Fastighetsnämnden, Trafiknämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Levande sjöar och vattendrag
- Ett rikt odlingslandskap och myllrande våtmarker
- Levande skogar
- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

Styrdokument

- Göteborgs Stads åtgärdsprogram mot buller 2014–2018
- Klimatstrategiskt program för Göteborg
- Naturvårdsstrategiskt program för biologisk mångfald i Göteborg

20 Tillämpa grönytefaktorn i nyproduktion av bostäder

Vi ska genomföra ett pilotprojekt där vi undersöker möjligheterna att jobba med grönytefaktorn vid nyproduktion av bostäder. I pilotprojektet ska vi tillvarata de befintliga ekosystemtjänster som finns i området samt förstärka och göra dem tillgängliga för de boende. Vi ska även se över möjligheten att utveckla nya ekosystemtjänster.

Ansvarig: Framtiden

Samarbetspartner: Byggnadsnämnden, Fastighetsnämnden, Kretslopp och vattennämnden, Miljö- och klimatnämnden, Park- och naturnämnden

Miljömål

- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

Styrdokument

- Grönstrategi för en tät och grön stad

21 Inkludera ytor för avfall och cirkulära lösningar i den fysiska planeringen

Kunskapen om cirkulära lösningar som till exempel bytesrum, kvartersnära återbruksytor och delandepooler ska öka hos handläggare för detaljplaner, bygglov och markanvisningar. Vi ska implementera idéerna och lösningarna ur det avfallsstrategiska programmet i ett pilotprojekt på lämplig plats i staden.

Ansvarig: Byggnadsnämnden, Fastighetsnämnden, Kretslopp- och vattennämnden

Samarbetspartner: Miljö- och klimatnämnden, Älvsstrandens Utveckling

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Avfallsstrategiskt program för Göteborg
- Klimatstrategiskt program för Göteborg

MINSKAD KLIMATPÅVERKAN

Klimatförändringarna är en av vår tids allra största utmaningar. Över hela klotet märks redan effekterna och arbetet för att minska utsläppen av växthusgaser sker på många nivåer. Göteborg tar ansvar och är en föregångare, med en offensiv, effektiv klimatpolitik. Genom att sprida goda exempel till omvärlden kan vi öka effekten av våra lokalt genomförda åtgärder.

Klimatet är en global fråga som berör oss alla. Klimatforskare är överens om att mänsklig aktivitet skapar växthusgasutsläpp som medverkar till den pågående klimatförändringen. Göteborg orsakar utsläpp av växthusgaser och bidrar självfallet till de pågående förändringarna. Vi är sålunda en del av problemet men vi har även möjlighet att vara en del av lösningen, bland annat genom de åtgärder och aktiviteter som finns i denna handlingsplan.

Sedan 2014 har vi ett klimatstrategiskt program för Göteborg. Klimatprogrammet förtydligar vad vi måste göra inom klimatområdet fram till år 2050 för att miljömålet Begränsad klimatpåverkan ska nås. Det klimatstrategiska programmet är långsiktigt och ambitiöst och framtaget i bred samverkan. Här påtalas de strategiområden som vi behöver verka inom om vi ska nå miljömålet Begränsad klimatpåverkan. I handlingsplanens åtgärder konkretiseras strategierna från det klimatstrategiska programmet genom att många av åtgärderna rör transporter, energianvändning och konsumtion.

Ofta räknas klimatpåverkan utifrån ett så kallat produktionsbaserat perspektiv. Det innebär till exempel att utsläppen från oljeproduktionen i raffinaderierna ”belastar” Göteborg, trots att den inte bara är till för göteborgarna. Däremot räknas inte alltid utsläppen från till exempel våra flygresor eller från alla varor vi använder men som tillverkas utanför staden. Det är en stor utmaning att hitta modeller för att beskriva vår verkliga klimatbelastning, men sedan några år tillbaka arbetar vi med detta här i Göteborg.

Berörda miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Giftfri miljö
- Ingen övergödning
- Ett rikt odlingslandskap och myllrande våtmarker
- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

STÖDJANDE ÅTGÄRDER FÖR HELA ÅTGÄRDSSTRATEGIN

Vi förvaltar och hanterar stora summor pengar i vår verksamhet. Genom att ha tydliga riktlinjer och anvisningar om hur medel ska hanteras kan vi minska klimatpåverkan. Stadens gröna obligationer har blivit en stor framgång och vi fortsätter nu arbetet och utvecklar inom nytt område, våra olika stiftelser. Vi tänker även se över om vi kan ta större hänsyn till klimat och miljö genom en utvecklad bedömningsfunktion för exempelvis investeringar.

22 Ta fram ett förslag till klimatråd

Vi ska utreda möjligheten att skapa ett klimatråd som kan se till att våra aktiviteter och investeringsbeslut inte strider mot beslutade klimatmål och i bästa fall bidra till måluppfyllelse. Åtgärden handlar om att ta fram ett förslag till införande av ett klimatråd.

Ansvarig: Miljö- och klimatnämnden

Samarbetspartner: Kommunstyrelsen

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

23 Vidareutveckla grön upplåning

Staden ska fortsätta att ge ut gröna obligationer och andelen gröna lån ska öka. Vi ska vara en aktiv part i att utveckla gröna obligationer som verktyg, vilket också kan leda till att ytterligare fokus läggs på kopplingen mellan finansiering och utveckling av ett fossilfritt samhälle.

Ansvarig: Kommunstyrelsen

Samarbetspartner: Miljö- och klimatnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Giftfri miljö
- Ingen övergödning
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

24 Minska klimatavtrycket från våra tillgångar

Vi ska ha en aktiv och medveten roll i förvaltning av våra stiftelsers tillgångar. Vi ska arbeta med ständigt förbättringsarbete och målsättningen är att klimatavtrycket av det totala innehavet ska minska. Än så länge finns ingen standard för att mäta detta men vi ska bevaka utvecklingen nationellt och internationellt inom området. I samband med upphandling av nya kapitalförvaltare ska vi ha med miljö- och klimataspekter.

Ansvarig: Kommunstyrelsen

Samarbetspartner: Miljö- och klimatnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

PLANERA FÖR ETT ENERGI- OCH TRANSPORTEFFEKTIVT SAMHÄLLE

Användningen av energi i den bebyggda miljön bidrar till Göteborgs klimatpåverkan. Genom att planera så att behovet av transporter minskar och genom att samordna den fysiska planeringen kan vi skapa en samhällsstruktur som är både energi- och transporteffektiv. Att konkretisera färdplanen för Älvstaden med avseende på klimat kommer vara en mycket utmanande och viktig åtgärd i denna handlingsplan.

25 Ta fram en klimatfärdplan för Älvstadens utbyggnad

Stadens långsiktiga klimatmål ska konkretiseras i en klimatfärdplan och kopplas till den färdplan som finns för Älvstadens utbyggnad. I klimatfärdplanen ska det tydliggöras vad som behöver uppnås och när i tiden det ska omsättas i praktiken. Klimatfärdplanen ska bli ett verktyg för kravställning av klimatpåverkande aspekter i till exempel markanvisningar.

Ansvarig: Älvsstrandens Utveckling

Samarbetspartner: Miljö- och klimatnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg
- Vision Älvstaden

26 Planera för miljöanpassade transporter i Älvstaden

Vi ska utveckla och implementera koncept som leder till minskade transporter i stadsmiljön. Detta kan innefatta samordnad gods- och avfallshantering samt bygglogistik för nya och kommande stadsutvecklingsområden. Områden ska planeras så att transportbehovet minimeras och behov tillgodoses med miljösmarta lösningar.

Ansvarig: Älvsstrandens Utveckling

Samarbetspartner: Kretslopp och vattennämnden, Trafiknämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg
- Trafikstrategi för nära storstad
- Strategi för utbyggnadsplanering
- Vision Älvstaden

I bilagan till handlingsplanen kan du hitta mer information om respektive åtgärd, samarbetspartner, resurser och uppföljning.

ENERGIINFORMATION

Sedan länge pågår arbete med energi- och klimatrådgivning till privatpersoner, företag och organisationer, men det krävs ytterligare insatser och en breddning till nya målgrupper om miljömålen ska kunna nås. Vi ska därför fortsätta fokusera på att informera kring energi och klimat.

27 Samordna Göteborg Stads energitjänster till företag

Flera av stadens förvaltningar och bolag arbetar med att påverka företag att energi-effektivisera. Det arbetet behöver samordnas så att det kan bedrivas så effektivt som möjligt. Vi ska skapa en arena för erfarenhetsutbyte som ska leda till att stadens påverkansarbete kring energifrågor blir effektivare.

Ansvarig: Nämnden för konsument och medborgarservice

Samarbetspartner: Business Region Göteborg, Göteborg Energi, Göteborgs-Lokaler, Higab, Miljö- och klimatnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

28 Informera företag om energieffektiviseringsstöd

Vi ska informera företag om de stöd och bidrag som finns för energieffektiviserande åtgärder och investeringar. Informationen kan ges till exempel i samband med energi- och klimatrådgivningens företagsbesök eller med direktadresserade utskick.

Ansvarig: Nämnden för konsument och medborgarservice

Samarbetspartner: Business Region Göteborg, Miljö- och klimatnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

29 Satsa på energi- och klimatrådgivning till företag och organisationer

Energi- och klimatrådgivningen vänder sig till små och medelstora företag samt organisationer som inte alltid själva har tid eller resurser att arbeta aktivt med energifrågorna. Genom besök och genomgång av energianvändningen på plats ska vi ge företaget en bra uppfattning om deras energianvändning. Rådgivningen ska ge förslag till åtgärder som ger direkt resultat och åtgärder på lite längre sikt.

Ansvarig: Nämnden för konsument och medborgarservice

Samarbetspartner: Business Region Göteborg, Miljö- och klimatnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

30 Visualisera energianvändning för företag, hushåll och organisationer

Att känna till den egna energianvändningen och hur den fördelas över tid är en förutsättning för att kunna energieffektivisera. Hushåll och företag ska informeras om möjligheter och metoder vid kontakter med energi- och klimatrådgivningen. Detta kan ske på allt från mässor, föredrag, kampanjer till besök för individuell rådgivning.

Ansvarig: Nämnden för konsument och medborgarservice

Samarbetspartner: Göteborg Energi

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

31 Informera om egenproducerad el

Vi ska ge information och kunskap till företag, organisationer och privatpersoner om hur man kan gå tillväga för att investera i egen elproduktion. Detta inkluderar även information om aktuella bidrag och stöd. Informationen sker vid energi- och klimatrådgivning samt vid mässor och event.

Ansvarig: Nämnden för konsument och medborgarservice

Samarbetspartner: Göteborg Energi

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

FÖRNYBAR ENERGI

I vårt klimatstrategiska program slår vi fast att vi ska bidra till att ersätta fossila bränslen med förnybara energikällor. Vi ska naturligtvis ta tillvara de lokala förutsättningar vi har avseende förnybar energi och vi skall också nyttja den kunskap som vi har i staden. Här konkretiserar vi stadens arbete med en gemensam plan för produktion av förnybar energi som syftar till att minska beroendet av fossil energi samtidigt som det stärker stadens och regionens förmåga att stå emot störningar i energitillgången.

32 Ta fram plan för produktion av förnybar el

Med utgångspunkt i stadens klimatstrategiska program ska vi ta fram en stadens-gemensam plan för produktion av förnybar el. Olika tekniker och lösningar har olika för- och nackdelar och dessa bör kombineras för största nytta.

Ansvarig: Göteborg Energi, Miljö- och klimatnämnden

Samarbetspartner: Byggnadsnämnden, Fastighetsnämnden, Framtiden, Lokalnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

FJÄRRVÄRME OCH FJÄRRKYLA

Genom att utnyttja fjärrvärme och fjärrkyla har vi potential att minska vår klimatpåverkans genom att effektivisera systemen. Göteborg har ett välutvecklat distributionsnät för båda delarna och vi ska verka för att öka användningen samtidigt som vi minskar andelen fossila bränslen. Vi ska även utnyttja möjligheterna med ytterligare effektiviseringar och potentialen som finns i fastigheters värmetröghet.

33 Ökad användning och utveckling av fjärrkyla i staden

Vi ska öka användningen av fjärrkyla och utveckla fjärrkylasystemet i Göteborg. I åtgärden ingår utbyggnad av fjärrkyla i Älvstaden, att öka systemeffektiviteten i fjärrkylasystemet samt att energieffektivisera produktionsanläggningarna.

Ansvarig: Göteborg Energi

Samarbetspartner:

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

34 Planera för fossilfri fjärrvärme

Fjärrvärmeproduktionen i Göteborg utgörs av återvunnen värme, såsom industriell spillvärme och värme från avfallsförbränning, förnybar energi samt fossil energi i form av naturgas och eldningsolja. Att fasa ut den fossila energin och ersätta den med andra lösningar tar tid och vi kommer under de närmaste åren att arbeta aktivt med planering och projektering av övergången till en hållbar fjärrvärmeproduktion.

Ansvarig: Göteborg Energi

Samarbetspartner: Miljö- och klimatnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

MINSKA TRAFIKENS KLIMATBELASTNING

Trafikens bidrag till klimatbelastningen är stor och oomtvistad. Samtidigt är det ett utmanande område då samhället i mycket stor omfattning bygger på rörlighet av både varor och människor. Vi ska arbeta på flera områden för att minska trafikens klimatbelastning. Våra insatser ska röra såväl fordon som lagstiftning och infrastruktur.

35 Verka för klimatanpassade reseavdrag

De nationella reglerna för skatteavdrag för arbetsresor behöver skärpas för att bli mer klimatanpassade. Vi ska aktivt verka för att få igenom en sådan skärpning.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

36 Verka för att använda trängselskatten som stöd för hållbart resande

Trängselskatt är ett effektivt sätt att påverka resandet med bil. Trängselskatten behöver användas under överskådlig tid som ett sätt att påverka trafikmängderna. Förändringar i trängselskatten behöver utformas så att de stödjer utvecklingen mot ett hållbart resande.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner:

37 Skapa ett samverkansforum för ökad användning av biogas i transportsektorn

Vi ska skapa ett samverkansforum för ökad efterfrågan på biogas i transportsektorn. Ökad användning av biogas i transportsektorn är en viktig del för att minska trafikens klimatpåverkan.

Ansvarig: Göteborg Energi, Miljö- och klimatnämnden

Samarbetspartner: Göteborgs Stads Leasing, Kretslopp och vattennämnden, Trafiknämnden, Upphandlingsnämnden

38 Verka för att möjliggöra gynnande av eldrift

Enligt Trafikförordningen har kommuner möjlighet att reglera trafiken på enstaka gator med lokala trafikföreskrifter. Reglerna används exempelvis för att förbjuda motorfordon på en gata eller reglera fordon av viss bredd eller längd. Dagens regler tillåter inte att man reglerar fordon efter utsläpp eller drivmedel. Vi ska verka för att regelverket ändras så att städer ges möjlighet att reglera fordon även efter drivmedel.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner:

39 Testa alternativa vägbeläggningar

Vi ska utreda möjligheter och effekter av att minska klimatutsläppen från asfaltering av gång- och cykelvägar. Asfalt med lägre klimatpåverkan ska testas på gång- och/eller cykelväg och utvärderas med avseende på miljöeffekt och kostnad.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner: Miljö- och klimatnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

40 Autonoma fordon i hållbar stadsutveckling

Vi ska testa och utvärdera möjligheterna med autonoma fordon i staden. Med autonoma fordon kan effektiviteten i markutnyttjandet öka och nya hållbara mobilitetslösningar skapas.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner: Business Region Göteborg, Byggnadsnämnden, Parkeringsbolaget, Älvsstranden Utveckling

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

GODSTRAFIK

Göteborg fungerar som ett regionalt logistikcentrum och som en transitpunkt för stora godsmängder till och från Norden. Transporter av gods med tunga lastbilar är en betydande källa till buller, trängsel och utsläpp av partiklar och kvävedioxider. Här behövs betydande insatser för att lindra de negativa effekterna av godstrafiken.

41 Ta fram en godsplan

Vi ska ta fram en godsplan som fördjupar stadens inriktning kring till exempel distribution, kombiterminal och industrispår, utpekade godstransportleder och andra utvecklingsbehov.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner: Byggnadsnämnden, Fastighetsnämnden, Göteborgs Hamn, Kretslopp och vattennämnden, Miljö- och klimatnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg
- Trafikstrategi för nära storstad

42 Samordna leveranser till och från byggprojekt

Omfattande bygg- och anläggningsprojekt kommer att genomföras i Göteborg under flera år framöver. Det kommer att generera transporter av material till och från bygg- och anläggningsverksamhet, massor och avfall. För att uppnå en effektiv hantering av transporter och material ska vi ställa krav på entreprenader, leverantörer och transportörer att möjliggöra överflyttning av gods till järnväg och ta in material och byggelement via intermodala tåg till Gullbergsvass. Vi ska också etablera en materialdepå som kan fungera som samlastningspunkt och buffertlager.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner: Fastighetsnämnden, Framtiden, Göteborgs Hamn, Upphandlingsnämnden, Älvsstranden Utveckling

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg
- Trafikstrategi för nära storstad

43 Verka för att etablera en kombiterminal

En ny kombiterminal för omlastning av styckegods behöver etableras i Göteborg. Det är en strategiskt viktig fråga för transportbranschen, särskilt kopplat till järnvägen. Vi har inte egen rådighet men bör vara aktiva i frågan. Vi bör också verka för en hög användning av kombiterminalen med målsättning att öka andelen tågtransporterat gods till och från Göteborg.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner: Business Region Göteborg, Byggnadsnämnden, Fastighetsnämnden, Göteborgs Hamn

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg
- Trafikstrategi för nära storstad

44 Utveckla och testa klimatsmart närlogistik

I stadens ytterområden saknas idag klimatanpassade närtransportlösningar och distributionssystem. Efterfrågan ökar därför på utveckling av koldioxidsnåla och energieffektiva närlogistiklösningar. Vi ska utveckla och testa klimatsmarta närtransportlösningar kopplat till affärsutveckling för små och medelstora företag. Även frågor om upphandling är centralt för åtgärden.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner: Business Region Göteborg, Fastighetsnämnden, Miljö- och klimatnämnden, Stadsdelsnämnden Angered, Stadsdelsnämnden Norra Hisingen, Stadsdelsnämnden Östra Göteborg

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

HÅLLBAR TURISM

Göteborg har stora möjligheter att utveckla närsamhället för att attrahera både göteborgare och tillresta turister. För att göra det behöver vi utveckla den gröna turismen i staden och se den som en framtida del av turistbranschen. Göteborg och regionen har med närheten till havet, skärgården och omgivande naturområden goda förutsättningar för en grön stadsturism där vi använder våra geografiska fördelar. Förutom att arbeta med att utveckla destinationen Göteborg så ska vi testa nya affärsmodeller och se till att cykelturismen får rejäl fart.

45 Samverka för en hållbar destination

Vi ska bidra till utvecklingen och marknadsföringen av Göteborg som en hållbar mötes-, evenemangs- och turistdestination. En attraktiv stad och ett attraktivt närsamhälle gynnar såväl göteborgare som turister. Sustainable Gothenburg syftar till att utveckla Göteborg till en världsledande hållbar destination och är ett samverkansforum för stadens besöksnäring och stadens förvaltningar med fokus på en hållbar utveckling av destinationen; mötes-, evenemangs- och turiststaden.

Ansvarig: Göteborg & Co

Samarbetspartner: Business Region Göteborg, Kretslopp och vattennämnden, Miljö- och klimatnämnden, Nämnden för konsument och medborgarservice, Social resursnämnd

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

46 Satsa på cykelturism

Cykelturism utgör en liten andel av den totala turismen men är en av de turistnäringar som växer allra snabbast i Europa. För att ytterligare utveckla Göteborg som en cykelstad ska vi undersöka möjligheter och förutsättningar för utveckling och marknadsföring av cykelturism och det cykelvänliga Göteborg ur ett besöksnäringssperspektiv.

Ansvarig: Göteborg & Co

Samarbetspartner: Idrotts- och föreningsnämnden, Kulturnämnden, Miljö- och klimatnämnden, Park- och naturnämnden, stadsdelsnämnderna, Trafiknämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

47 Utveckla nya affärsmodeller för hotell, handel och restaurang

Vi ska testa nya klimatanpassade affärsmodeller där restaurang, hotell och handel i samarbete med producenter utvecklar och provar nya affärsmodeller i handel av lokalproducerade ekologiska livsmedel.

Ansvarig: Business Region Göteborg

Samarbetspartner: Fastighetsnämnden, Miljö- och klimatnämnden, Stadsdelsnämnd Angered, Stadsdelsnämnd Norra Hisingen, Stadsdelsnämnd Östra Göteborg, Trafiknämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- Ett rikt odlingslandskap och myllrande våtmarker
- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

Styrdokument

48 Utveckla och testa ekosystembaserad destinationsutveckling

I ett laborativt projekt ska vi utveckla strategier för ekosystembaserad koldioxidsnål destinationsutveckling och besöksnäring i staden. En arbetsgrupp ska sättas samman och en plan tas fram för testbädden i samarbete med flera berörda aktörer.

Ansvarig: Business Region Göteborg

Samarbetspartner: Fastighetsnämnden, Miljö- och klimatnämnden, Stadsdelsnämnd Angered, Stadsdelsnämnd Norra Hisingen, Stadsdelsnämnd Östra Göteborg, Trafiknämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Ett rikt odlingslandskap och myllrande våtmarker
- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

Styrdokument

I bilagan till handlingsplanen kan du hitta mer information om respektive åtgärd, samarbetspartner, resurser och uppföljning.

ÖKAD ANDEL HÅLLBART RESANDE

Trafiken har stor miljöpåverkan på staden genom till exempel buller och utsläpp av föroreningar. Men även om vi lyckas minimera denna miljöpåverkan återstår problemet med att trafiken tar mycket yta i anspråk vilket skapar barriärer, som begränsar rörligheten både för människor och djur.

I denna åtgärdsstrategi har vi samlat sådana åtgärder som syftar till att öka det hållbara resandet, transporter och resande som är effektiva och bra för såväl ekonomi, samhällsutveckling och miljö.

Genom att öka det hållbara resandet i staden kan vi bidra till miljömålet Begränsad klimatpåverkan genom att utsläppen av koldioxid minskar, miljömålet Frisk luft genom att de lokala utsläppen av luftföroreningar minskar samt miljömålet God bebyggd miljö genom att trafiken blir tystare och tar mindre yta i anspråk.

I uppföljningen av miljömålen har vi under flera år sett att resandeutvecklingen inom Göteborgs Stad minskar och att det stora problemet är inpendlingen från kranskommunerna. Trängselskatten syftar delvis till att komma åt detta problem. Bilinnehavet i Göteborgs kommun är bland de lägre i landet och trenden är svagt avtagande över tid. Endast drygt var tredje familj i Göteborg levde med bil 2014, något som visar på att merparten av familjerna löser sin vardag utan bil. Att det ska vara lätt att resa hållbart i Göteborg bör vara en självklarhet.

Utöver de åtgärder som finns i handlingsplanen finns ytterligare insatser som är viktiga för att miljömålen ska kunna nås. I miljömålsuppföljningen för 2015 lyfts särskilt vikten av att öka andelen resor med kollektivtrafik och att fler väljer att cykla eller gå när man tar sig fram i staden. Detta kan göras genom att kollektivtrafik, cykel och gång främjas med fortsatta satsningar samtidigt som vi konsekvent stadsplanerar i kollektivtrafiknära lägen. Vi behöver minska biltrafiken genom att använda oss av de olika styrmedel vi har rådighet över. Att fortsätta bygga ut pendelparkeringar och främja bilpooler i Göteborgsregionen är ett par exempel. En stor utmaning ligger i att bevara de kvaliteter som gör staden attraktiv samtidigt som vi förtätar.

Mycket arbete pågår redan inom detta område, bland annat som en följd av att det under flera år i kommunens budget funnits ett prioriterat mål som fokuserar på att öka det hållbara resandet. Under de senaste åren har också ett flertal styrande dokument tagits fram som leder i denna riktning: exempelvis Trafikstrategi för en nära storstad och Strategi för utbyggnadsplanering samt Cykelprogram för en nära storstad och klimatstrategiskt program för Göteborg. För att nå miljömålen är det avgörande att intentionerna och besluten i dessa styrande dokument efterlevs.

Berörda miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

STÖDJANDE ÅTGÄRD FÖR HELA ÅTGÄRDSSTRATEGIN

Transporter och mobilitet är kritiska faktorer i stadsutvecklingsarbetet. Vi ska fördjupa arbetet med gröna transportplaner som en del i detta.

49 Metodutveckla, förankra och upprätta fler gröna transportplaner

Vid etablering eller ombyggnad av verksamheter med betydande trafikarbete bör kommunen ingå ett avtal med exploatören om upprättande av gröna transportplaner. Vi ska arbeta med att metodutveckla, förankra och upprätta fler gröna transportplaner som en del av det löpande arbetet med PBL-planering.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner: Byggnadsnämnden, Fastighetsnämnden, Framtiden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Trafikstrategi för en nära storstad
- Klimatstrategiskt program för Göteborg

CYKEL OCH GÅNG

Förbättringar för fotgängare och cyklister är ett tydligt och viktigt sätt att arbeta för att öka det hållbara resandet. Färre bilar och fler fotgängare och cyklister ger ett ökat folkliv som i sin tur gör en stad mer trivsamt och attraktiv. I mars 2015 antogs Göteborgs Cykelprogram för en nära storstad. Cykelprogrammets vision är att Göteborg ska vara en attraktiv cykelstad och att cykeln ska vara ett konkurrenskraftigt färdmedel. Det ska vara snabbt, enkelt och säkert att cykla till målpunkter nära och långt bort. Cykelprogrammets mål till 2025 är att antalet cykelresor ska ha tredubblats och att tre av fyra göteborgare ska tycka att Göteborg är en cykelvänlig stad. En av åtgärderna i handlingsplanen är även att ta fram ett fotgängarprogram för att tydliggöra vilka fördelar och möjligheter som detta har det hållbara resandet, en promenadvänlig stad gynnar alla.

50 Utökad samverkan kring cykelfrågor i Göteborg

Vi ska öka cykelandelen i Göteborg genom att på olika sätt göra det mer attraktivt att cykla. Städer och regioner som har en hög cykelandel har ett brett cykelarbete inom många olika områden så som infrastruktur, företagande, cykelturism, cykelkultur och samt ledning och styrning. För detta krävs samverkan mellan många av stadens förvaltningar och bolag liksom med externa aktörer.

Ansvarig: Miljö- och klimatnämnden, Trafiknämnden

Samarbetspartner: Business Region Göteborg, Byggnadsnämnden, Fastighetsnämnden, Framtiden, Göteborg & Co, Parkeringsbolaget, Social resursnämnd, stadsdelsnämnderna.

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Cykelprogram för en nära storstad 2015–2025
- Klimatstrategiskt program för Göteborg

51 Förbättra framkomligheten för cyklister

Vi ska jobba aktivt för att öka framkomlighet och flöde för cyklister, särskilt i förhållande till bil och där det inte finns konflikter med kollektivtrafik.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner:

52 Skapa fler cykelparkeringar

I Göteborg har vi hittills satsat på cykelparkeringar i anslutning till kollektivtrafik-hållplatser. Nu ska vi även förbättra möjligheten att parkera cykeln på gator i anslutning till exempelvis affärer, museer, biografen och restauranger.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner: Byggnadsnämnden

53 Bygg säkra och attraktiva cykelparkeringsanläggningar vid tågstationer

Vid tågstationer i staden ska vi bygga säkra cykelparkeringar som även erbjuder mervärden i form av till exempel service, uthyrning, försäljning och möjlighet att förvara cykeln säkert under natten.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner: Byggnadsnämnden, Fastighetsnämnden

54 Skapa fler gång- och cykelförbindelser över älven

Göta älv kan upplevas som en barriär som delar Göteborg. Tillgängligheten för cyklister och fotgängare kan förbättras betydligt genom att vi anlägger förbindelser för gång- och cykeltrafik över älven. Förbättrade möjligheter att gå och cykla avlastar dessutom kollektivtrafiken.

Ansvarig: Byggnadsnämnden, Trafiknämnden

Samarbetspartner: Göteborgs Hamn, Älvstranden Utveckling

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Cykelprogram för en nära storstad 2015–2025
- Klimatstrategiskt program för Göteborg

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Cykelprogram för en nära storstad 2015–2025
- Klimatstrategiskt program för Göteborg

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Cykelprogram för en nära storstad 2015–2025
- Klimatstrategiskt program för Göteborg

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Cykelprogram för en nära storstad 2015–2025
- Klimatstrategiskt program för Göteborg
- Vision Älvstaden

55 Bygg ut pendlingscykelnätet

Fler göteborgare vill och bör arbetspendla med cykel men hittills har lite gjorts för att underlätta detta. Därför ska vi bygga breda cykelbanor till bostadsområden i ytterområdena i första hand, men även till kranskommunerna. Dessa cykelbanor ska vara huvudstråk för cykling till och genom staden.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner: Byggnadsnämnden

56 Verka för möjligheten att ta med cykel i kollektivtrafiken

Det är viktigt att kopplingen mellan cykel och kollektivtrafik stärks. Ett sätt att öka kollektivtrafikens attraktivitet är att underlätta att ta med cykeln på kollektivtrafikresan. Vi ska verka för möjligheten att ta med cykel kostnadsfritt på viss kollektivtrafik.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner:

57 Förbered för ett nytt lånecykelsystem

Vi ska undersöka hur nästa generations lånecykelsystem kan se ut. Ett utökat system kommer att möta andra typer av utmaningar än det nuvarande. Vi ska därför förbereda för ett nytt lånecykelsystem som har hög flexibilitet och kan utökas stegvis.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner:

58 Samordna och förbättra drift och underhåll av cykelbanor

Drift och underhåll av Göteborgs gång- och cykelbanor sköts av både trafikkontoret och park- och naturförvaltningen. Dessa båda har olika krav på sina entreprenörer vilket resulterar i skillnader i drift och underhåll av stadens gång- och cykelvägnet. Förvaltningarna ska ta fram en gemensam ambitionsnivå och gemensamma riktlinjer till sina entreprenörer.

Ansvarig: Park- och naturnämnden, Trafiknämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Cykelprogram för en nära storstad 2015–2025
- Klimatstrategiskt program för Göteborg

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Cykelprogram för en nära storstad 2015–2025
- Klimatstrategiskt program för Göteborg

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Cykelprogram för en nära storstad 2015–2025
- Klimatstrategiskt program för Göteborg

59 Följ upp och utöka prioriterad vinterväghållning av viktiga gång- och cykelbanor

Som en följd av att fler göteborgare inser promenadens och cykelns fördelar som ett smidigt transportmedel blir gång och cykling allt vanligare i Göteborg även vintertid. Staden behöver möta denna förändring genom att i större utsträckning prioritera gång- och cykelbanorna vid snöröjningen.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Cykelprogram för en nära storstad 2015–2025
- Klimatstrategiskt program för Göteborg

60 Gör det attraktivt och säkert att gå och cykla till skolor

För att fler barn och unga ska cykla eller gå till skolan istället för att bli skjutsade i bil behövs bättre och säkrare gång- och cykelvägar och cykelparkeringar vid skolorna. För att förbättra trafiksäkerheten vid skolorna ska vi inventera gång- och cykelmiljön kring tio skolor per år och förbättra den vid fem skolor per år.

Ansvarig: Lokalnämnden, Trafiknämnden

Samarbetspartner: Stadsdelsnämnderna

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Cykelprogram för en nära storstad 2015–2025
- Klimatstrategiskt program för Göteborg

61 Ta fram ett fotgängarprogram

Trafikstrategin lyfter upp fotgängarens betydelse i staden och transportsystemet på flera olika nivåer. För att realisera den potential som ligger i ett ökat transportarbete till fots ska vi ta fram ett fotgängarprogram. Fotgängares behov och villkor likställs ofta felaktigt med cyklisters, något som fotgängarprogrammet ska reda ut och ta omhand.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner: Byggnadsnämnden, Fastighetsnämnden, Kulturnämnden, Park- och naturnämnden, stadsdelsnämnderna

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program Göteborg
- Trafikstrategi för en nära storstad

I bilagan till handlingsplanen kan du hitta mer information om respektive åtgärd, samarbetspartner, resurser och uppföljning.

62 Förbättra framkomligheten för fotgängare

I tätbebyggda delar av staden ska vi skapa bättre framkomlighet och mer yta för fotgängare. Ett sätt är att göra gångfartsgator där bilar ska köras i en hastighet som är anpassad efter de gåendes villkor. Det gör staden mer öppen och inbjudande för fotgängare.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner: Byggnadsnämnden, Fastighetsnämnden, Kretslopp och vattennämnden

63 Skapa fler attraktiva gångstråk i centrala Göteborg och andra stadsmiljöer

Vi ska stärka och skapa attraktiva miljöer och fler stråk för fotgängare i innerstaden och andra stadsmiljöer. Huvudsyftet är att komplettera och avlasta kollektivtrafiken i de centrala delarna av staden.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner: Byggnadsnämnden, Park- och naturnämnden, Älvsstranden Utveckling

HASTIGHET

Flera av trafikens negativa effekter är beroende av fordonens hastighet och vi kan således minska dessa effekter genom att sänka hastighetsgränserna. Förutom miljömässiga och säkerhetsmässiga aspekter ökar cykelns och kollektivtrafikens konkurrenskraft om hastigheterna sänks. Att genomföra en kraftfull hastighetsreform är ett av stadens viktigaste verktyg för att miljömålen ska kunna nås. Under 2016 har regeringen gett i uppdrag åt myndigheten Trafikanalys att utreda förutsättningarna för och konsekvenserna av sänkt bashastighet i tätort. Även i Göteborg pågår en hastighetsöversyn som kommer resultera i en hastighetsplan som ska medverka till minskad klimatpåverkan, minskat buller och bättre luft. Detta bidrar till ett långsiktigt hållbart trafiksystem och en mer attraktiv stad.

64 Sänk trafikhastigheten i staden

För att göra staden öppen och inbjudande för gång- och cykeltrafik och för att minska bullret ska hastigheten sänkas för biltrafik i tätbebyggda delar av staden. Det uppnås genom en kombination av skyltad hastighet och fysiska åtgärder i gatumiljön så att farten dämpas till lämplig nivå.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner: Byggnadsnämnden, Fastighetsnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg
- Trafikstrategi för en nära storstad

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg
- Trafikstrategi för en nära storstad

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg
- Trafikstrategi för en nära storstad

KOLLEKTIVTRAFIK

För att göteborgarna ska välja kollektivtrafiken före bilen måste kollektivtrafiken vara attraktiv. De satsningar som görs inom ramen för Västsvenska paketet är en början, men de kommer inte att vara tillräckliga för att stadens miljö- och tillgänglighetsmål ska kunna nås. Vi ska fortsätta att göra kollektivtrafiken bättre i Göteborg och i kraft av vår storlek och vårt resande så har vi stor möjlighet att påverka även om vår formella rådighet över kollektivtrafiken är något begränsad. Vår förmåga till samarbete och möjlighet till nytänkande är väsentligt för att nå framgång.

65 Verka för att utveckla ett kombinerat reskort

Vi ska verka för att Västtrafik som kollektivtrafikoperatör fortsätter utvecklingen för flexibelt resande. Det kan ske genom samarbete med så väl befintliga bilpools- och lånecykeloperatörer som med nya relevanta aktörer och tjänster. Syftet är att skapa gemensamma erbjudanden, kampanjer, betalsystem och information kring hela resan.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

66 Använd flexlinjen för minskat fritidsresande med bil

Den anropsstyrda kollektivtrafiken ska utvecklas så att den till exempel kan kombineras med träningstider på olika idrottsanläggningar.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner: Idrott- och föreningsnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

67 Verka för ökad elektrifiering av kollektivtrafiken

En ökad andel eldrift i Göteborgs bussflotta kan ge betydande positiva effekter på buller, luftkvalitet och stadsmiljö. Vi ska göra buller- och luftkvalitetsutredningar för att utreda möjliga effekter och öka den generella kompetensen kring elektrifierad kollektivtrafik. Utredningarna ska fungera som beslutsunderlag till nya stadsbussavtal.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner: Miljö- och klimatnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

PARKERING

Enligt Göteborgs trafikstrategi ska antalet bilresor i staden minska. För att kunna nå detta mål är parkeringsfrågan viktig. Möjligheten att använda parkering som verktyg för att främja resande med kollektivtrafik och cykel är idag underutnyttjad. Strategiska parkeringsåtgärder är ett av de effektivaste styrmedlen, där vi också har egen rådighet, för att locka dagens bilister till att välja miljövänligare färdväg. Göteborgs Stads parkeringspolicy syftar till att minska arbetspendlingen med bil, minska antalet långtidsuppställda bilar i gatumark och stimulera cykling och bilpooler genom att prioritera deras parkeringsbehov. Fortsatt implementering av parkeringspolicyn är nödvändig för att miljömålen ska kunna nås. Speciellt fokus bör läggas på att i enlighet med policyn minska tillgång och efterfrågan på arbetsplatsparkering där tillgängligheten till kollektivtrafik och cykel är god.

68 Skapa hållbara transportlösningar vid nyproduktion av bostäder

För att tillgodose det politiska målet om ökad bostadsproduktion av hyresrätter i Göteborg behöver vi se över hur transportfrågan kan lösas på ett hållbart och kostnadseffektivt sätt vid nyproduktion av bostäder. Vi ska till exempel undersöka om det är möjligt att hitta olika lösningar i närområdet i form av exempelvis gemensamma parkeringshus. Dessutom ska vi undersöka vilka åtgärder och lösningar som krävs för att få sätta ett lågt parkeringstal för bilar i nybyggda områden samt vilka yteffektiva och säkra lösningar för cykelparkering som finns tillgängliga.

Ansvarig: Framtiden

Samarbetspartner: Byggnadsnämnden, Fastighetsnämnden, Miljö- och klimatnämnden, Trafiknämnden

69 Underlätta laddning av elfordon för boende i flerbostadshus

Vi ska vidta åtgärder för att alla som bor i kommunalt ägda lägenheter ska kunna erbjudas laddning av elfordon där det är tekniskt möjligt om de väljer att skaffa elfordon. Genom att skapa en välfungerande laddinfrastruktur för boende i flerbostadshus kan vi öka andelen elfordon i staden.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner: Framtiden, Göteborg Energi, Parkeringsbolaget, Älvsåstrandens Utveckling

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg
- Parkeringspolicy för Göteborgs Stad

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

70 Stötta bilpoolsutvecklingen

I stadens roll som fastighetsägare och markägare kan vi påverka bilpoolsutvecklingen. Vi ska prioritera bilpools vid beräkning av parkeringstal och upplåtelse av parkeringsytor. Arbetet med planeringen av Frihamnen kan vara vägledande. Där har bilpoolsplatser använts för att kompensera för det faktum att man i planeringen har frångått vägledningen för p-tal och antalet parkeringsplatser kommer att vara lågt. Åtgärden utgår från målen i Göteborg Stads plan för miljöfordonsarbete, fordonspools och stöd till introduktion av elfordon.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner: Parkeringsbolaget

71 Minska söktrafiken

Syftet med åtgärden är att minska utsläpp till luft genom att vägleda bilisten direkt till ett parkeringsområde med lediga parkeringsplatser och därigenom minska söktrafiken. Verktyg som används idag är parkeringsledsystem, spridning av parkeringsappar samt kommunikation via olika media. All den kommunala parkeringen är samlad under Parkering Göteborg vilket gör att realtidsdekteteringen tillsammans med parkeringsappen blir ett kraftfullt verktyg för minskad söktrafik.

Ansvarig: Parkeringsbolaget

Samarbetspartner:

72 Undersök förutsättningar för automatiska parkeringsgarage

Vi ska utreda samhällsnyttan med att bygga och driva ett automatiskt parkeringsgarage. Detta kommer att ske genom att tekniken prövas i förstudieskedet av kommande byggprojekt.

Ansvarig: Parkeringsbolaget

Samarbetspartner: Trafiknämnden

73 Verka för möjligheten att ta ut parkeringsavgifter på privat tomtmark

Studier har visat att en avgift på parkering på privat mark ger positiv påverkan på minskade trafikmängder. Möjligheten att införa parkering på privat mark behöver beslutas på nationell nivå. Vi ska därför fortsätta att verka för möjligheten att ta ut avgift på parkering på privat mark.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg
- Parkeringspolicy för Göteborgs Stad

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Hållbarhetsprogram Parkeringshus
- Klimatstrategiskt program för Göteborg

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Hållbarhetsprogram Parkeringshus

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

ÖKAD RESURSHUSHÅLLNING

Mängden hushållsavfall per person är idag mindre i Göteborg än i landet som helhet. Hushållsavfallet ökade nästan oavbrutet till och med konjunkturenvängningen 2008 men har sedan dess minskat i Göteborg. Från 2009 till 2013 har det varit lågkonjunktur vilket kan förklara en del av minskningen. Analyser tyder dock på att avfallsmängderna i Göteborg har minskat mer än ekonomin under den tiden. De senaste åren har dessutom hushållens konsumtion ökat något utan att avfallsmängden har följt efter. Göteborgaren producerar dock fortfarande dubbelt så mycket hushållsavfall per person som för femtio år sedan.

Berörda miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- Ingen övergödning
- God bebyggd miljö

Allt avfall som inte återvinns leder till ytterligare uttag av naturresurser för att producera nya produkter. Genom en varas hela livscykel till och med behandlingen av avfallet sker en negativ påverkan på klimat och utsläpp av miljöstörande ämnen. För att jordens resurser ska räcka till framtida generationer behöver vi bli bättre på att utnyttja dem på ett hållbart sätt.

Avfallshierarkin, eller avfallstrappan, som är en del av EU-lagstiftningen säger att avfall i första hand ska förebyggas. I andra hand kommer återanvändning av produkter, i tredje hand återvinning av materialet i avfallet. I fjärde hand ska energin i avfallet återvinnas och i sista hand ska avfallet deponeras. Ju högre upp i avfallstrappan vi kommer desto mindre påverkas miljön.

Enligt det klimatstrategiska programmet för Göteborg ska vi arbeta för att bryta den ständiga konsumtionsökningen av nya produkter. Det behöver ske dels genom att färre produkter tillverkas och dels genom att produkter ska hålla längre, vara materialsnålare och gå att reparera, återvinna eller återanvända. Vi ska verka för att konsumtionen i ökad utsträckning flyttas från konsumtion av varor till tjänster, exempelvis köp av uppgraderad it-kapacitet istället för inköp av ny dator.

För att vårt miljömål om minskade avfallsmängder och ökad resurshushållning ska kunna nås behöver vi konsumera färre saker och av högre kvalitet så att de kan repareras och användas länge. Vi måste också minska mängden matavfall som uppstår. Det är en stor utmaning för staden att ge göteborgarna förutsättningar att leva resurssnålt och hållbart. I miljömålsuppföljningen för 2015 anges det till exempel som viktigt att "få privatpersoner att konsumera återanvändbara produkter, tjänster och upplevelser snarare än nya produkter".

Göteborgsregionens (GR) 13 kommuner har tagit fram en gemensam regional plan för en hållbar avfallshandling fram till år 2020 (A2020). Göteborg Stad har antagit den regionala planen tillsammans med en bilaga som innehåller mer specifika detaljer om avfallshandlingen i Göteborg. Planen har fem övergripande mål, varav det ena "Tryggt för människa och miljö" stämmer överens med Göteborgs lokala miljömål för avfall.

I bilagan till handlingsplanen kan du hitta mer information om respektive åtgärd, samarbetspartner, resurser och uppföljning.

STÖDJANDE ÅTGÄRD FÖR HELA ÅTGÄRDSSTRATEGIN

Som stöttande åtgärd i denna åtgärdsstrategi finns en kommunikationskampanj avseende avfall. Samtidigt som det är väsentligt att vi har åtgärder som direkt påverkar våra verksamheter är det även viktigt att vi upplyser och påverkar övriga delar av göteborgssamhället. Genom informations- och kommunikationsinsatser förstärker vi effekterna av våra övriga konkreta åtgärder.

74 Genomför kommunikationskampanj för minskat matsvinn, grovavfall och elavfall

Vi ska ta fram en kommunikationskampanj med avfallsfokus som ska upprepas över några år. Syftet med kampanjen är att göteborgaren ska minska sitt elavfall, sitt grovavfall och sitt matsvinn. Elavfall och grovavfall är de avfallslag som ökar mest och hushållen står för den absolut största andelen av det matsvinn som uppkommer.

Ansvarig: Kretslopp och vattennämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg
- Avfallsstrategiskt program – avfallens plats i stadens planering

FÖREBYGGA UPPKOMSTEN AV AVFALL

Att förebygga uppkomsten av avfall ger miljövinster som ofta är betydligt större än de miljövinster som genereras då ett avfall material- eller energiåtervinns. Detta fångas i den av EU beslutade Avfallstrappan eller Avfallshierarkin. Kretsloppsparken Alelyckan är ett lyckat exempel på vad Göteborg tidigare gjort för att öka återanvändningen och nu bygger vi vidare på detta genom att projektera en kretsloppspark även i södra Göteborg. Vi ska även på andra sätt göra det lättare att minimera avfallet, åtgärderna rör ofta förändring i någon praktisk och/eller teknisk aspekt, allt för att underlätta det vardagliga.

75 Bygg en ny kretsloppspark

Vi ska bygga en modern kretsloppspark i södra/västra Göteborg och på så sätt skapa bättre förutsättningar för återvinning, återbruk, delande och reparation. Med en ny bemannad kretsloppspark förbättras tillgängligheten för göteborgarna och nya cirkulära lösningar kan erbjudas. Några lösningar som kan övervägas är delandepool för verktyg och trädgårdsredskap, en öppen verkstad, ett cykelkök, en återbyggedepå eller en återbruksgalleria.

Ansvarig: Kretslopp och vattennämnden

Samarbetspartner: Miljö- och klimatnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg
- Avfallsstrategiskt program – avfallens plats i stadens planering

76 Utveckla och starta upp minikretsloppsparker

Vi ska samarbeta och driva på arbetet med mobila och stationära minikretsloppsparker i Göteborg. Beroende på lokala behov och samverkande partners önskemål och möjligheter att bidra kan dessa lösningar utformas på olika sätt. Exempel på lösningar kan vara att erbjuda fastighetsägarna en ny avfallstjänst som kombinerar hämtning av grovavfall i container med återbruk.

Ansvarig: Kretslopp och vattennämnden

Samarbetspartner: Framtiden, Lokalnämnden, stadsdelsnämnderna

77 Öka insamlingen av textilier

Vi ska utveckla ett insamlingssystem som gör det enkelt för göteborgarna att lämna in textilier, kläder och skor för återanvändning och återvinning. Syftet med åtgärden är att underlätta för boende i flerbostadshus att lämna textilier till återbruk och återvinning och på så sätt flytta textilavfall uppåt i avfallstrappan.

Ansvarig: Kretslopp och vattennämnden

Samarbetspartner:

78 Öka återanvändningen på stadens återvinningscentraler

Vi ska bygga om minst två återvinningscentraler för att lyfta fram återbruk av byggvaror och återanvändbara saker. Genom att samla fler fraktioner till en plats kan vi placera ut personal som aktivt kan möta kunderna och hjälpa dem plocka ut saker som kan återanvändas istället för att slängas.

Ansvarig: Kretslopp och vattennämnden

Samarbetspartner:

79 Öka miljöstyrningen av avfallstaxan

Avfallstaxan kan användas för att styra mot minskade avfallsmängder och ökad utsortering. För att öka det ekonomiska incitamentet för fastighetsägarna att införa återbruksytor i sina fastigheter ska vi till exempel införa en återbruksbonus för de fastighetsägare som inrättar bytesrum. För att minska avfallsmängderna och öka utsorteringen behöver vi skapa fysiska förutsättningar för detta där människor bor.

Ansvarig: Kretslopp och vattennämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg
- Avfallsstrategiskt program – avfallsets plats i stadens planering

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg
- Avfallsstrategiskt program – avfallsets plats i stadens planering

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg
- Avfallsstrategiskt program – avfallsets plats i stadens planering

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg
- Avfallsstrategiskt program – avfallsets plats i stadens planering

80 Minska byggavfallet med hjälp av incitament och statistik

Vi ska minska mängden byggavfall och öka utsorteringsgraden till återanvändning och återvinning genom innovativa modeller och metoder för incitamentsupphandling, projektering och materialhantering. Vi vill även ha bättre statistiskt underlag och uppföljning.

Ansvarig: Framtiden, Kommunstyrelsen, Kretslopp och vattennämnden, Lokalnämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- God bebyggd miljö

Styrdokument

81 Utveckla tillsynen av byggnads- och rivningsarbeten

Vi ska identifiera och implementera hur vi med hjälp av miljötillsyn kan påverka att byggande och rivning sker på ett sådant sätt att material kan återanvändas och återvinnas, vilket gynnar en cirkulär ekonomi.

Ansvarig: Miljö- och klimatnämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- God bebyggd miljö

Styrdokument

ÅTERVINNING

I de fall där det inte är möjligt att återanvända är det viktigt att energin eller materialet i avfallet tas om hand genom återvinning. Restavfall är det som är kvar i den vanliga soppåsen när hushållen har sorterat sitt avfall. Restavfallet går till förbränning i Sävenäs kraftvärmeverk, där el och fjärrvärme utvinns. Men en stor del av restavfallet skulle kunna sorteras bättre. Undersökningar visar att nästan en tredjedel av det som ligger i restavfallskärnen i Göteborg är biologiskt avfall, det vill säga matavfall och trädgårdsavfall, och en tredjedel är förpackningsmaterial. Detta betyder att två tredjedelar av det som slängs i restavfallskärlet är sådant som inte borde läggas här. Vi behöver fortsätta arbetet med att öka invånarnas möjligheter att sortera, såväl på arbetsplatsen som hemma och ute i stadsmiljön.

82 Öka utsorteringen av förpackningar och tidningar

Vi ska införa fastighetsnära insamling av förpackningar och tidningar för villor i Göteborg. Innan införandet ska vi göra en utredning för att ta reda på hur införandet av fastighetsnära insamling av förpackningar och tidningar ska ske och vilket insamlingssystem vi ska använda oss utav.

Ansvarig: Kretslopp och vattennämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg
- Avfallsstrategiskt program – avfallens plats i stadens planering

83 Förebygg och sortera avfall vid evenemang

Vi ska öka källsorteringen och förebygga avfall på stadens evenemang. För att testa metoder för detta ska vi först genomföra ett pilotprojekt med Kulturkalaset.

Ansvarig: Kretslopp och vattennämnden

Samarbetspartner: Göteborg & Co

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- God bebyggd miljö

Styrdokument

84 Utöka källsorteringen på kommunens anläggningar för allmänheten

Idag är det ibland svårt att som besökare sortera sitt avfall vid kommunala anläggningar. Staden ska möjliggöra källsortering av avfall även i anslutning till kommunala anläggningar. Källsorteringen bör vara av samma typ och vara lätt att känna igen.

Ansvarig: Got Event, Idrott och föreningsnämnden, Kulturnämnden, Park- och naturnämnden, stadsdelsnämnderna

Samarbetspartner: Trafiknämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- God bebyggd miljö

Styrdokument

FARLIGT AVFALL

Farligt avfall som hanteras felaktigt kan medföra mycket allvarliga konsekvenser för människor och miljö, därför måste vi agera med kraft inom detta område. Farligt avfall som kan finnas i hushåll är bland annat färg, bekämpningsmedel, elektronikavfall, glödlampor och batterier. Detta ska sorteras ut separat istället för att slängas i hushållsavfallet eller hällas ut i avloppet. Idag samlas farligt avfall in på flera olika sätt; genom återvinningscentraler och miljöstationer, med "farligt avfall-bilen", via "Samlaren" i butiker och genom fastighetsnära hämtning. Stadsmiljöenkäten visar att många i Göteborg tycker att det är svårt att lämna grovavfall och farligt avfall.

85 Öka antalet miljörum för insamling av elavfall och farligt avfall

Vi ska sprida mer information om de tjänster som vi har för insamling av elavfall och farligt avfall i flerbostadshus och göra dem mer kända så att fler fastighetsägare erbjuder dem till sina hyresgäster. Det måste vara enkelt att bli av med det som är farligast för miljön.

Ansvarig: Kretslopp och vattennämnden

Samarbetspartner: Framtiden

Miljömål

- Giftfri miljö
- God bebyggd miljö

Styrdokument

SLAM

Varje år uppkommer omkring en miljon ton avloppsslam vid svenska avloppsreningsverk. I Göteborg producerades 58 000 ton slam år 2015. Slammet innehåller bland annat näringsämnen kväve och fosfor. För att få använda slammet som växtnäring och därmed minska användningen av konstgödsel måste slammet vara certifierat enligt Revaq. Certifieringen ställer krav på att slamproducenter arbetar med uppströmsarbete, har god kontroll på vad slammet innehåller samt ständigt förbättrar kvaliteten på slammet.

Slammet från Ryaverket är sedan år 2009 Revaq-certifierat och en del av slammet används bland annat på åkermark. I avloppsslammet från Ryaverket finns dock förhöjda halter av metaller och olika organiska ämnen, en del farliga. För att sluta kretsloppen behöver vi arbeta med att förbättra kvaliteten på slammet samtidigt som vi ser till att det kommer till bättre användning.

86 Öka användningen av anläggningsjord från avloppsslam i staden

Anläggningsjord som stadens verksamheter använder sig av ska i så stor utsträckning som möjligt komma från avloppsslam i staden.

Ansvarig: Park- och naturnämnden

Samarbetspartner: Fastighetsnämnden, Trafiknämnden

Miljömål

- God bebyggd miljö

Styrdokument

87 Öka fosforåtervinningen från avloppsslam

När avloppsslam används i jordbruket som gödselmedel recirkuleras näringen från stad till land. En förutsättning för detta är kontinuerlig förbättring av avloppsslamets kvalitet. Målsättningen för år 2020 är att 60 procent av avloppsslammet återförs till jordbruksmark.

Ansvarig: Gryaab, Kretslopp och vattennämnden

Samarbetspartner: Miljö- och klimatnämnden

Miljömål

- Ingen övergödning

Styrdokument

88 Arbeta för hygienisering av avloppsslam

När avloppsslam används som gödsel eller för att tillverka jordprodukter finns det en liten risk att smittämnen sprids. Vi ska göra de investeringar som krävs för att slammet och dess näringsämnen ska kunna ingå i ett hållbart kretslopp.

Ansvarig: Gryaab

Samarbetspartner:

Miljömål

- Giftfri miljö
- God bebyggd miljö

Styrdokument

EN SUNDARE LIVSMILJÖ

Människor, djur och växter ska ha goda livsmöjligheter i Göteborg. I synnerhet är detta viktigt avseende barn som är särskilt känsliga för exponering av olika slag. Vi värnar om frisk luft och drickbart vatten och därför arbetar vi för att minska utsläpp och föroreningar i luft, på land samt i sjöar och hav. Vi ska även minska bullret och bidra till en giftfri miljö.

Vi har idag problem med vår gemensamma livsmiljö. Luftföroreningar från bland annat person- och godstrafik, sjöfart, industrier och vedeldning leder till sämre hälsa och livsmiljö för alla som bor i staden. Buller drabbar dagligen ett stort antal göteborgare. Varje år går omkring 1 200 friska levnadsår förlorade och göteborgssamhällets kostnader uppgår till över en miljard kronor varje år. Vi kommer dagligen i kontakt med olika gifter i vår miljö eftersom vi påverkas av en kontinuerlig lokal, regional och global spridning av kemikalier.

Berörda miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Bara naturlig försurning
- Giftfri miljö
- Ingen övergödning
- Levande sjöar och vattendrag
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- God bebyggd miljö

Vägtrafiken är den källa som påverkar luftföroreningshalterna och bullernivåerna allra mest. Trafiken är också en stor källa till föroreningar i dagvattnet. Göteborgs Stads trafikstrategi har som mål att vägtrafiken ska minska med 25 procent på de kommunala vägarna till år 2035 jämfört med år 2011. För att minska trafikmängden i Göteborg infördes trängselskatt år 2013. Biltrafiken minskade med 20 procent månaden efter införandet men har sedan dess successivt ökat igen. Miljömålsuppföljningen 2015 visade att trafikflödena genom betalstationerna var 6–7 procent lägre än vad de var innan införandet.

Barn är särskilt känsliga för buller. När barn i allt större grad utsätts för buller vid hemmet och i bostads- kvarteret blir ljudmiljön utomhus vid förskolor och grundskolor än viktigare att värna. Detta är platser för barns inlärning och utveckling, där våra barn vistas under en stor del av sin tid.

I miljömålsuppföljningen för år 2015 framgår att vi behöver ”komplettera bullerskyddsåtgärder med åtgärder som minskar bullret vid källan”, något som ställer höga krav på oss att agera mera kraftfullt. I nuläget agerar vi på flera sätt mot effekterna av till exempel buller medan vi är svagare på att ta tag i källorna, detta ska vi ändra på.

Staden förtätas allt mer, vilket är positivt på många sätt eftersom till exempel behovet av transporter minskar. I miljömålsuppföljningen för år 2015 poängteras att för att nå miljömålen behöver vi bevara de kvaliteter som gör staden attraktiv samtidigt som vi förtätar staden. Den lokala luftkvaliteten kan dock inledningsvis komma att försämrats till följd av en förtätning av den byggda miljön, bland annat på grund av sämre cirkulation av luft i tätbebyggda miljöer. Dessutom ökar antalet människor som exponeras för luftföroreningar om fler bosätter sig i centrala Göteborg. Även antalet människor som utsätts för trafikbuller ökar till följd av förtätningen, eftersom fler människor flyttar in till bullerutsatta områden i exempelvis stadskärnor och nära kollektivtrafikstråk. Det beror också på att biltrafiken ökar generellt samt att fordonen inte har blivit tystare sedan 1970-talet. Det här ställer höga krav på hur staden ska utformas och användas.

De gifter vi dagligen kommer i kontakt med härstammar till stor del från tillverkning och användning av vanliga varor och kemiska produkter. Kemiska ämnen kan avgå från varor när de tillverkas, när de används och som avfall. Det handlar om lokala diffusa utsläpp från exempelvis kläder, datorer och elektronik, leksaker, möbler, byggmaterial, hygienprodukter och läkemedel. Dessutom finns det i många markområden i Göteborg gifter lagrade som rester från gamla industriverksamheter. Detta är varken bra för vår hälsa eller vår miljö.

STÖDJANDE ÅTGÄRDER FÖR HELA ÅTGÄRDSSTRATEGIN

För att åstadkomma en sund livsmiljö behöver vi verka inom många områden. Vi behöver arbeta med förebyggande åtgärder och påverkan för att minimera uppkomsten av miljöföroreningar och utsläpp. Vi bör dessutom vara intresserade av att testa nya möjligheter både avseende teknik och beteenden.

89 Hitta och implementera effektiva arbetssätt för att förebygga miljöbrott

Vi ska utveckla och implementera effektiva arbetssätt för att upptäcka och hantera miljöbrott. Genom samverkan med andra samhällsaktörer kan vi bli bättre på att planera vår verksamhet så att vi fokuserar våra insatser till de geografiska områden och verksamhetsbranscher där vår miljötillsyn ger störst effekt för miljön och människors hälsa.

Ansvarig: Miljö- och klimatnämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Giftfri miljö
- Levande sjöar och vattendrag
- God bebyggd miljö

Styrdokument

90 Påverka lagstiftaren och skapa samsyn för större effekt av miljötillsynen

Vi ska se över hur dagens lagstiftning kan användas för att bedriva en effektiv tillsyn för miljömålen. Där vi ser att det finns utmaningar ska vi föreslå till lämplig instans att detta behöver ses över. Åtgärden innebär att vi ska uppmärksamma berörda aktörer på att lagstiftningen i vissa avseenden behöver skärpas eller justeras för att fungera som ett verktyg för att nå miljömålen, samt att föra en dialog kring detta med berörda parter.

Ansvarig: Miljö- och klimatnämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Giftfri miljö
- Levande sjöar och vattendrag
- God bebyggd miljö

Styrdokument

91 Anlägg gröna tak på kommunens fastigheter

Genom att införa fler större gröna tak i staden ökar grönskan i staden samtidigt som andelen hårdgjord yta minskar. Det är positivt för dagvattenhanteringen och bidrar också till att minska buller samt kan leda till ett förbättrat inomhusklimat.

Ansvarig: Framtiden, Göteborgs Hamn, Higab, Idrott och föreningsnämnden, Liseberg, Lokalnämnden

Samarbetspartner: Älvsstrandens Utveckling, Göteborg Energi

Miljömål

- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

92 Ta fram buller- och luftkarta med hälsoindex

Vi ska ta fram ett index som ger en samlad bedömning av buller- och luftkvalitet i Göteborg. Genom att kombinera luftförorenings- och bullerkartor som visar beräknade värden kan vi visualisera var de största problemen finns och i vilka områden läget är relativt bra. Med detta underlag kan man rikta åtgärder till de mest drabbade områden där människor bor och vistas och vara extra varsam vid planering i områden med bra kvaliteter ur luft- och bullersynpunkt.

Ansvarig: Miljö- och klimatnämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

LUFT

Luftföroreningar kommer till största delen från trafik, industri och sjöfart och utsläppen innehåller bland annat partiklar, kvävedioxid och kolväten som kan påverka vår hälsa negativt. Utsläppen av luftföroreningar måste minska från källor i Göteborg, från andra länder i Europa och från internationell sjöfart.

Staden kämpar med höga halter av kvävedioxid och på flera platser överskrids miljökvalitetsnormen. Detta innebär att många människor utsätts för luftföroreningsnivåer som påverkar hälsan negativt. Barn och äldre människor är särskilt känsliga för exponering. Ett arbete med att ta fram ett åtgärdsprogram för kvävedioxider i Göteborgsregionen är under framtagande.

93 Skapa förutsättningar för fartyg att få tillgång till alternativa bränslen

Vi ska kunna erbjuda sjöfarten alternativa fartygsbränslen med lägre miljöpåverkan. Vi ska medverka till att skapa den infrastruktur som behövs för att tillgängliggöra alternativa fartygsbränslen, till exempel flytande naturgas (LNG), flytande biogas (LBG), biobränsle och metanol.

Ansvarig: Göteborgs Hamn

Samarbetspartner:

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Bara naturlig försurning
- Ingen övergödning

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborgs Stad

I bilagan till handlingsplanen kan du hitta mer information om respektive åtgärd, samarbetspartner, resurser och uppföljning.

94 Fortsätt arbetet med att elansluta fartyg i hamn

Det pågående arbetet med att elansluta fartyg vid kaj ska fortsätta. När fartygen ligger vid kaj kopplar de upp sig mot eldrift och behöver inte drivas av hjälpmotorer. Utvecklingsarbete sker löpande, bland annat genom att vi sprider våra erfarenheter till andra hamnar så att fler fartyg motiveras att genomföra de investeringar som krävs för att kunna elansluta.

Ansvarig: Göteborgs Hamn

Samarbetspartner:

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Bara naturlig försurning
- Ingen övergödning
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborgs Stad

95 Utveckla den miljödifferenterade hamntaxan

Miljödifferenterad hamntaxa innebär att fartyg som har utfört åtgärder för att minska sin miljöpåverkan får en lägre hamnavgift. Vi ska kontinuerligt utveckla arbetet med den miljödifferenterade hamntaxa som i många år varit en integrerad del av vår verksamhet. Vi ska sprida erfarenheterna till andra hamnar på global nivå.

Ansvarig: Göteborgs Hamn

Samarbetspartner:

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Bara naturlig försurning
- Hav i balans samt levande kust och skärgård

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

96 Utred incitament för minskad miljöpåverkan från lastbilar till och från Göteborgs hamn

För att minska lokala utsläpp till luft från lastbilstrafiken ska vi utreda åtgärder som ger incitament att minska miljöpåverkan från lastbilstrafik till och från hamnen. Dessa åtgärder kan exempelvis innebära någon form av fördel för lastbilar med bättre miljöklassning.

Ansvarig: Göteborgs Hamn

Samarbetspartner: Trafiknämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Bara naturlig försurning
- Ingen övergödning

Styrdokument

97 Reglera godstransporterna med lastbil till och från Göteborgs hamn

Vi ska utreda möjligheten att införa åtgärder som kan styra mot mindre miljöpåverkan från trafik till och från hamnen med lastbil.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner: Göteborgs Hamn

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Bara naturlig försurning
- Ingen övergödning

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

98 Verka för differentierad trängselskatt för tunga fordon

Vi ska verka för en differentiering av trängselskatten där hänsyn tas till fordonstorlek, storlek på miljöprestanda och geografisk plats. En sådan differentiering skulle troligen bli ett effektivt verktyg för att minska problemen med höga emissioner av kväveoxider och partiklar i vissa delar av vägnätet.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner: Göteborgs Hamn

Miljömål

- Frisk luft
- Bara naturlig försurning
- Ingen övergödning

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg
- Trafikstrategi för en nära storstad

99 Verka för att minska dubbdäcksanvändningen

Genom aktivt arbete med dammbindning och begränsat dubbdäckförbud har halterna av partiklar minskat i Göteborg. Om trenden ska hålla i sig behöver dubbdäcksanvändningen minska. En möjlig metod för detta är att införa en dubbdäcks-skatt. Vi ska därför verka för att få möjlighet att införa en sådan skatt i Göteborg.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

100 Tillämpa miljöanpassad halkbekämpning

Minskning av partikelgenerering från krossat stenmaterial ska vara en viktig parameter vid val av lämplig fraktion och material av den sten som väljs vid halkbekämpning.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner: Gryaab, Kretslopp- och vattennämnden, Miljö- och klimatnämnden, Park- och naturnämnden

Miljömål

- Frisk luft

Styrdokument

101 Verka för ökad användning av arbetsmaskiner med elhybriddrift

Vi ska med hjälp av bonussystem och andra styrmedel verka för ökad användning av el- och elhybridmaskiner vid bygg-, drift- och underhållsrenoveringar.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner: Park- och naturnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

BULLER

Vi behöver planera och bygga en stad som värnar om goda ljudmiljöer både ute och inne. Det finns mycket kunskap om vilka åtgärder som är effektiva och dessa ska vi såklart tillämpa för att komma tillrätta med bullerproblematiken. Bullerskyddsåtgärder i och vid bostäder, tyst sida i samband med nybyggnation av bostäder, skapande av andra tysta platser utomhus för återhämtning och rekreation är exempel på åtgärder som vi vet fungerar och som vi tillämpar. Förutom att genomföra åtgärder för att minska omgivningsbullrets negativa hälsoeffekter måste vi även agera kraftfullt för att minska bullerkällorna. Det handlar till exempel om att planera staden för mindre biltrafik, sänka hastigheten på trafiken, använda bullerdämpande vägbeläggningar och upphandla tystare kollektivtrafik.

Vi behöver även utveckla vår förmåga att mäta och följa upp effekterna för att skapa ett bättre underlag för åtgärder.

102 Ta fram nytt åtgärdsprogram mot buller 2019–2023

Göteborgs Stad är skyldig att ha ett åtgärdsprogram mot buller för att minska omgivningsbullrets negativa hälsoeffekter. Ett nytt åtgärdsprogram mot buller för åren 2019–2023 behöver tas fram och antas eftersom det nuvarande gäller endast till och med 2018. Det nya åtgärdsprogrammet ska beskriva verksamheter och områden som behöver förbättras samt problem som bedöms vara prioriterade.

Ansvarig: Miljö- och klimatnämnden

Samarbetspartner: Byggnadsnämnden, Göteborgs Spårvägar, Lokalnämnden, Park- och naturnämnden, stadsdelsnämnderna, Trafiknämnden

Miljömål

- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Åtgärdsprogram mot buller 2014–2018

103 Ta fram ett system avseende kompensationsåtgärder för goda ljudmiljöer

Vi ska arbeta för att få till stånd ett system för kompensationsåtgärder för goda ljudmiljöer. Vi behöver dra lärdom arbetet med kompensationsåtgärder för natur- och rekreation. Kompensationsåtgärder mot buller kan vara att skapa nya platser med god ljudmiljö eller förbättra ljudmiljön på befintliga platser i områden där människor bor och vistas.

Ansvarig: Miljö- och klimatnämnden

Samarbetspartner: Byggnadsnämnden, Fastighetsnämnden, Park- och naturnämnden, Trafiknämnden

Miljömål

- God bebyggd miljö

Styrdokument

104 Placera ut sensorer för att mäta buller

Vi ska installera sensorer för att mäta bullernivåer i gaturummet och andra offentliga miljöer. Fasta mätstationer kan användas för att följa utvecklingen av ljudemissioner från trafik och andra källor över tid. Insamlad statistik kan vi även ha nytta av i andra pågående stadsutvecklingsprocesser.

Ansvarig: Miljö- och klimatnämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- God bebyggd miljö

Styrdokument

KEMIKALIER

Många produkter innehåller giftiga kemikalier som hamnar i avloppet eller avfallet och i värsta fall kan lagras i våra kroppar eller i naturen. Målet är att Göteborg ska vara så giftfritt att inte människor eller miljö påverkas negativt. För att nå dit måste vi göra kraftiga insatser. Lagstiftningen räcker inte för att begränsa spridningen av farliga ämnen. Det krävs att många aktörer agerar för att minska spridningen av gifterna. Företagen har ett stort ansvar för att undvika och fasa ut miljö- och hälsoskadliga kemikalier i varor och kemiska produkter. Vi bedriver miljötillsyn hos detaljhandeln för vanliga konsumentvaror som skor, kläder, möbler, byggprodukter med mera. Andra viktiga aktörer i arbetet för att nå en giftfri miljö är pådrivande miljöorganisationer och konsumenter.

105 Ta fram en strategi för giftfri miljö

Vi ska ta fram en strategi för hur arbetet med Giftfri miljö kan bedrivas inom Göteborgssamhället. Miljömålet Giftfri miljö är svårt att nå och alla delar i samhället behöver involveras i arbetet för att vi ska nå så långt som möjligt.

Ansvarig: Miljö- och klimatnämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Giftfri miljö

Styrdokument

106 Följ upp anmälningspliktiga verksamheters kemikalieredovisningar

Genom tillsyn ska vi få anmälningspliktiga verksamheter att uppmärksamma sin användning av utfasningsämnen och ta fram strategier för utfasning.

Ansvarig: Miljö- och klimatnämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Giftfri miljö

Styrdokument

DRICKSVATTEN

Idag har vi gott om bra vatten och det är viktigt att vi fortsätter att säkerställa en god dricksvattenskvalitet. Den regionala vattenförsörjningsplanen som Göteborgsregionens kommunalförbund ansvarar för tillsammans med de 13 ingående kommunerna måste omhändertas i praktiken. Den regionala vattenförsörjningsplanen är ett underlag inför det vidare arbetet på kommunal nivå. Utöver denna generella åtgärd avseende vatten behövs naturligtvis även andra åtgärder för att nå miljömålen och för att minska hälsoriskerna, en uppfordrande uppgift som berör flera av våra verksamheter.

107 Ta fram en handlingsplan till den regionala vattenförsörjningsplanen

Vi ska ta fram en lokal handlingsplan till den regionala vattenförsörjningsplanen.

Ansvarig: Kretslopp- och vattennämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Levande sjöar och vattendrag

Styrdokument

- Vattenförsörjningsplan för Göteborgsregionen

FRÄMJAD BIOLOGISK MÅNGFALD

Den biologiska mångfalden är hotad på många ställen runt om i världen och även i Göteborg. I Europa riskerar nästan en fjärdedel av de vilda arterna att utrotas. Den biologiska mångfalden bidrar med viktiga ekosystemtjänster, till exempel mikroorganismer som bryter ned föroreningar, insekter som pollinerar växter och vegetation som bildar livsviktigt syre. Men de flesta ekosystem är så skadade att de inte längre kan leverera sina värdefulla tjänster.

För att sätta ljuset på denna viktiga fråga är ett naturvårdsstrategiskt program för biologisk mångfald under framtagande. Programmet pekar ut tre viktiga strategier för arbetet med att främja den biologiska mångfalden. Dessa tre strategier återkommer som åtgärdsområden i denna åtgärdsstrategi. Att genomföra åtgärder i denna åtgärdsstrategi är en viktig del i att implementera det naturvårdsstrategiska programmet.

Vi behöver jobba mer med att bevara och utveckla natur- och kulturvärden. I detta ingår att skydda och sköta naturområden. Naturvårdsskötseln behöver intensifieras i exempelvis jordbrukslandskapets småskaliga miljöer och vissa skogsmiljöer. Fler havsmiljöer, sjöar, vattendrag och landmiljöer behöver skyddas för naturvård och friluftsliv. Större arealer skogsmark behöver skyddas långsiktigt från exploatering, genom områdesskydd som naturreservat, biotopskydd och naturvårdsavtal. För att få ett rikt odlingslandskap är ett fortsatt brukande av marken men på ett mindre intensivt sätt nödvändigt. Detta kan till exempel göras genom att bevara blomrika åkerrennar eller värdefulla brynmiljöer och genom att fortsätta att bruka och sköta småskaliga miljöer genom exempelvis slätter och bete.

När vi utformar och bygger ut staden måste det göras med hänsyn till biologisk mångfald och de nyttor som människan har av naturen. Förtätningen av staden behöver göras på ett hänsynsfullt sätt för att inte riskera att göteborgarnas tillgång till bostadsnära parker och naturområden med natur- och kulturvärden minskar. Det krävs också att sådana miljöer nyskapas i områden där de idag saknas. Utgångspunkten bör vara att säkra göteborgarnas naturtillgång, livsmöjligheterna för djur och växter samt övriga ekosystemtjänster som naturen ger oss. När vi planerar och bygger nya bostadsområden och infrastruktur behöver det finnas plats för vattenavledning och vattenrening.

För alla miljömål med bäring på den biologiska mångfalden behöver vi bättre kunskapsunderlag, till exempel för att kunna göra rätt prioriteringar när det gäller skydd och skötsel av små och stora områden. Vi behöver kontinuerlig övervakning av arter och naturmiljöer. Vi behöver framför allt kunna bedöma i hur hög grad vi bevarar mångfalden av djur och växter. Övervakningen bör göras både som uppföljning av resultat i samband med åtgärder samt genom en fortsatt kontinuerlig inventering, till exempel av skogslevande fåglar. Vi behöver kunskap om hur stora mängder av det skräp som vi inte ser, det så kallade mikroskräpet, tillförs havet via reningsverk och dagvatten, och vi behöver åtgärder för att minska den spridningen.

Berörda miljömål

- Frisk luft
- Giftfri miljö
- Ingen övergödning
- Levande sjöar och vattendrag
- Grundvatten av god kvalitet
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Ett rikt odlingslandskap och myllrande våtmarker
- Levande skogar
- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

STÖDJANDE ÅTGÄRD FÖR HELA ÅTGÄRDSSTRATEGIN

Vatten är en grundläggande förutsättning för liv och en grundpelare i vårt arbete med biologisk mångfald. Som en stödjande åtgärd för hela strategin kommer vi att arbeta med vatten och vattnets tillstånd i Göteborg, en åtgärd som vi kommer att ha stor nytta av i kombination med andra.

108 Utveckla stadens vattenförekomster för god vattenstatus

Under 2016 har ett arbete med att ta fram en handlingsplan för god vattenstatus i Göteborg påbörjats. De utpekade åtgärderna och aktiviteterna i planen ska vara genomförda eller åtminstone påbörjade innan 2021. Syftet med handlingsplanen är att öka takten på stadens arbete med att åtgärda och utveckla stadens vattenförekomster. En hel del åtgärder görs redan idag men för att optimera miljöeffekten behövs en god samordning av resurser och insatser.

Ansvarig: Miljö- och klimatnämnden

Samarbetspartner: Byggnadsnämnden, Fastighetsnämnden, Grefab, Gryaab, Göteborgs Hamn, Kommunstyrelsen, Kretslopp och vattennämnden, Park- och naturnämnden, Trafiknämnden

Miljömål

- Levande sjöar och vattendrag
- Grundvatten av god kvalitet
- Hav i balans samt levande kust och skärgård,

Styrdokument

- Naturvårdsstrategiskt program för biologisk mångfald i Göteborg

SÄKRA, VÅRDA OCH UTVECKLA HÅLLBARA NATURVÄRDEN

Göteborgslandskapet består av en unik mosaik av olika naturtyper tack vare läget vid Göta älvs mynning. För att främja den biologiska mångfalden behöver vi stärka naturvärden som rör våra unika naturmiljöer och växt- och djurliv. Det räcker dock inte att skydda ett område. Olika former av skötsel är ofta nödvändiga för att bevara växt- och djurlivet och upprätthålla samspelet mellan deras ekologiska funktioner. Vi måste också arbeta med att förstärka den gröna och blå infrastrukturen. Utgångspunkten vid ny- och ombyggnation är att inga nettoförluster av värdefulla naturvärden ska ske. Vi bör också skapa nya livsmiljöer för ett rikare växt- och djurliv.

109 Ta fram en plan för restaurering och anläggning av våtmarker

Vi ska ta fram en plan för restaurering av våtmarker och samtidigt verka för mer nyanläggning av våtmarker. Dessutom behöver vi inventera och upprätta skötselplaner för befintliga våtmarker.

Ansvarig: Park- och naturnämnden

Samarbetspartner: Byggnadsnämnden, Fastighetsnämnden, Kretslopp och vattennämnden

Miljömål

- Levande sjöar och vattendrag
- Ett rikt odlingslandskap och myllrande våtmarker
- Ett rikt växt- och djurliv

Styrdokument

- Naturvårdsstrategiskt program för biologisk mångfald i Göteborg

110 Motverka igenväxning av viktiga biotoper

Många biotoper som är viktiga för Göteborg hotas av igenväxning. Vi ska därför genomföra riktade åtgärder inom flera biotoper för att förhindra igenväxning och bevara och öka den biologiska mångfalden. Exempel på åtgärder som behöver genomföras är naturvårdsbränning av utvalda kust- och fukthedar samt skogsbiotoper, frihuggning av grova träd och fågelbranter, utveckling av brynmiljöer genom röjning och plantering samt våtmarksslätter av dammar.

Ansvarig: Park- och naturnämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Ett rikt odlingslandskap och myllrande våtmarker
- Levande skogar
- Ett rikt växt- och djurliv

Styrdokument

- Naturvårdsstrategiskt program för biologisk mångfald i Göteborg

111 Gör biotopförbättrande åtgärder i sjöar och vattendrag

Vi ska fortsätta göra biotopkartering av vattendrag och genomföra biotopförbättrande åtgärder som ett resultat av kartläggningarna. Exempel på åtgärder är borttagning av vandringshinder, utläggning av lekgrus och plantering av strandvegetation.

Ansvarig: Park- och naturnämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Levande sjöar och vattendrag
- Ett rikt växt och djurliv

Styrdokument

- Naturvårdsstrategiskt program för biologisk mångfald i Göteborg

112 Tillämpa hållbar dagvattenhantering i alla byggprojekt inom staden

Vi ska ha ett aktivt dagvattenarbete och tillämpa detta tematiska tillägg till översiktsplan i alla byggprojekt. Den dagvattenplan som tagits fram i Fördjupad översiktsplan för vatten från 2001 ska återaktualiseras. Alla byggprojekt i staden ska ta hänsyn till dagvattenhantering.

Ansvarig: Kretslopp och vattennämnden

Samarbetspartner: Byggnadsnämnden, Fastighetsnämnden, Gryaab, Trafiknämnden, Älvstranden Utveckling

Miljömål

- Ingen övergödning
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Naturvårdsstrategiskt program för biologisk mångfald i Göteborg

113 Skapa fler vattenspeglar i staden

Vi ska skapa, bevara och lyfta fram befintligt vatten i staden. Vattendragen fungerar som dagvattendammar och utjämningsmagasin, och ger fler livsmiljöer för växter och djur. Vattendragen bidrar även till att forma attraktiva bebyggelsemiljöer.

Ansvarig: Kretslopp och vattennämnden

Samarbetspartner: Park- och naturnämnden

Miljömål

- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

Styrdokument

- Naturvårdsstrategiskt program för biologisk mångfald i Göteborg

114 Skapa miniparker med fjärilstema

Vi ska nyttja nedlagda lekplatser, som ofta har ett begränsat växt- och djurliv, och skapa livsmöjligheter för dagfjärilar. Vi ska anlägga fjärilsplanteringar och plantera värdväxter för pollinatörer, bärbuskar med mera. Vi ska vidare sätta upp fågelholkar, tillföra död ved på lämpliga platser, tillgänglighetsanpassa gångytor, sätta upp bänkar och informera på plats om fjärilar.

Ansvarig: Park- och naturnämnden

Samarbetspartner:

115 Öka andelen död ved på skogsmark

Vi ska kontinuerligt arbeta för att åstadkomma mer död ved i skogsmarken genom att ringbarka träd, kapa högstubbar och köra ut avvercade träd i stadsmiljö till skogsmark.

Ansvarig: Fastighetsnämnden, Park- och naturnämnden

Samarbetspartner:

116 Bevara äldre träd i parkmiljö

Vi ska genom olika typer av åtgärder öka förutsättningarna för att behålla äldre träd längre i parkmiljöer. Metoder, riktlinjer och arbetssätt för att åtgärderna ska få bäst utfall behöver utvecklas.

Ansvarig: Park- och naturnämnden

Samarbetspartner:

117 Utveckla skötsel av ängs- och gräsytor

Vi ska utveckla skötsel av ängs- och gräsytor genom att till exempel testa nya maskiner och metoder för en effektiv, ekonomiskt hållbar skötsel vilket bidrar till en ökad biologisk mångfald på befintliga ängsytor.

Ansvarig: Park- och naturnämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

Styrdokument

- Naturvårdsstrategiskt program för biologisk mångfald i Göteborg

Miljömål

- Levande skogar

Styrdokument

- Naturvårdsstrategiskt program för biologisk mångfald i Göteborg

Miljömål

- Frisk luft
- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

Styrdokument

- Naturvårdsstrategiskt program för biologisk mångfald i Göteborg
- Grönstrategi för en tät och grön stad

Miljömål

- Ett rikt odlingslandskap och myllrande våtmarker
- Ett rikt växt- och djurliv

Styrdokument

- Naturvårdsstrategiskt program för biologisk mångfald i Göteborg

118 Anlägg dagvattenrening på trafikintensiva vägar

Det mest förorenade dagvattnet kommer från hårt trafikerade ytor. Därför ska vi genomföra åtgärder på de trafikintensiva vägar som ligger nära känsliga recipienter. Vilken åtgärd som ska göras beror på recipientens skyddsvärde.

Ansvarig: Kretslopp och vattennämnden

Samarbetspartner: Miljö- och klimatnämnden, Trafiknämnden

119 Genomför åtgärder utifrån plan för utbyggnad av VA-ledningssystem

Vi ska genomföra åtgärder utifrån planen för utbyggnad av allmänna VA-ledningssystem till upprustningsområden.

Ansvarig: Kretslopp och vattennämnden

Samarbetspartner:

120 Minska utsläppen av spillvatten från ledningsnätet

Vi ska öka mängden spillvatten till avloppsreningsverket för att minska utsläpp av framförallt fosfor och kväve till recipient.

Ansvarig: Kretslopp och vattennämnden

Samarbetspartner:

121 Minska tillskottsvatten till spillvattenförande ledningar

Vi ska minska utsläppen av näringsämnen till recipient. Spillvatten ska så långt det är möjligt avledas separat till avloppsreningsverket för att förhindra att stora och intensiva regn leder till bräddning av spillvattnet med utsläpp av fosfor och kväve som följd.

Ansvarig: Kretslopp och vattennämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Ingen övergödning
- Levande sjöar och vattendrag

Styrdokument

- Naturvårdsstrategiskt program för biologisk mångfald i Göteborg

Miljömål

- Ingen övergödning
- Grundvatten av god kvalitet

Styrdokument

- Plan för utbyggnad av VA-ledningssystem

Miljömål

- Ingen övergödning

Styrdokument

Miljömål

- Ingen övergödning
- God bebyggd miljö

Styrdokument

I bilagan till handlingsplanen kan du hitta mer information om respektive åtgärd, samarbetspartner, resurser och uppföljning.

122 Etablera ett nytt avloppsreningsverk vid Brudaremossen

Ett nytt reningsverk ska byggas vid Brudaremossen framförallt för att ta hand om lakvatten. Reningsverket planeras vara i drift 2020. Behov av åtgärder vid stadens övriga nedlagda deponier ska utredas och prioriteras.

Ansvarig: Kretslopp och vattennämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Giftfri miljö
- Ingen övergödning
- Grundvatten av god kvalitet
- Levande sjöar och vattendrag
- God bebyggd miljö

Styrdokument

123 Verka för ett utökat skyddsområde för Göta älv

Vi ska verka för att skydda råvattnet och förbättra råvattnets kvalitet.

Ansvarig: Kretslopp och vattennämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Levande sjöar och vattendrag

Styrdokument

- Vattenförsörjningsplan för Göteborgsregionen

SYNLIGGÖR OCH VÄRDERA EKOSYSTEMTJÄNSTER

Biologisk mångfald är en grundförutsättning för att vi ska ha en långsiktigt fungerande leverans av ekosystemtjänster, det vill säga de funktioner i naturen som vi har nytta av. Ett av hoten mot den biologiska mångfalden är bristen på upplevelse av biologisk mångfald. Har man inte sett och upplevt mångfalden har man lägre motivation att ta hand om den. Därför är det viktigt att vi underlättar för invånarna att hitta ut i naturen och uppleva mångfalden. Göteborgs Stad behöver värdera ekosystemtjänster i beslut där det är relevant.

124 Värdera ekosystemtjänster i staden

Göteborg växer och ofta sker det på bekostnad av gröna värden, när vegetation och vattendrag tas bort eller byggs om. Vi behöver synliggöra och värdera ekosystemtjänster för grönska i staden. Genom en konsekvensberäkning i ett par pilotnämnder och -bolag ska vi utreda hur staden kan ta med värdet av ekosystemtjänster i budgetunderlag. Vi ska genomföra värdering av ekosystemtjänster i exempelvis, visa vad man tjänar på att göra rätt och kostnad av att göra fel.

Ansvarig: Miljö- och klimatnämnden

Samarbetspartner: Byggnadsnämnden, Fastighetsnämnden, Gryaab, Göteborgs Hamn, Kretslopp och vattennämnden, Nämnden för konsument och medborgarservice, Park- och naturnämnden

Miljömål

- Levande sjöar och vattendrag
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Levande skogar
- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

Styrdokument

- Naturvårdsstrategiskt program för biologisk mångfald för Göteborg

125 Planera för öppna vattendrag

Öppna vattendrag är att föredra framför kulvertar eftersom de minskar riskerna för översvämning uppströms och ger en varierad och tilltalande miljö. Vi ska inom den fysiska planeringen arbeta för att undvika nya kulverteringar av vattendrag.

Ansvarig: Byggnadsnämnden

Samarbetspartner: Fastighetsnämnden, Kretslopp och vattennämnden, Kulturnämnden, Miljö- och klimatnämnden, Park- och naturnämnden, Trafiknämnden

126 Identifiera naturliga stråk för dagvattenavledning

Vi ska identifiera de naturliga vattenvägarna som finns inom Göteborg och sammanställa det till ett kartmaterial som kan användas som planeringsunderlag. På så vis blir det lättare att planera bebyggelse rätt i förhållande till naturliga vattenvägar och lågpunkter. Det leder också till att vi kan utnyttja de naturliga vattenvägarna för att avleda dagvatten.

Ansvarig: Kretslopp och vattennämnden

Samarbetspartner: Byggnadsnämnden, Fastighetsnämnden, Park och naturnämnden, Trafiknämnden

127 Utred hur badkvaliteten i centrala Göteborg påverkas av olika föroreningar

I Göteborg ska man kunna bada mitt i staden. Därför ska vi utreda hur olika föroreningskällor påverkar badvattenkvaliteten i centrala Göteborg. Med ett allmänt bad kan samvaro, lek och motion samsas i vatten i en öppen och spännande miljö.

Ansvarig: Älvsstranden Utveckling

Samarbetspartner: Kretslopp och vattennämnden, Park- och naturnämnden

Miljömål

- Ingen övergödning
- Levande sjöar och vattendrag
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Naturvårdsstrategiskt program för biologisk mångfald i Göteborg
- Grönstrategi för en tät och grön stad

Miljömål

- Ingen övergödning
- Levande sjöar och vattendrag
- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

Styrdokument

- Naturvårdsstrategiskt program för biologisk mångfald i Göteborg

Miljömål

- Levande sjöar och vattendrag
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Vision Älvstaden

SAMLA IN OCH SPRID KUNSKAP

För att kunna fatta väl avvägda beslut och göra kloka bedömningar av hur Göteborgs naturvärden bäst tas omhand i stadens utveckling är det avgörande med goda kunskaper. Regelbundna inventeringar och analyser inom miljöövervakning och åtgärdsuppföljning ger möjlighet att göra prognoser och prioritera kostnadseffektiva insatser. Vi ska sprida kunskap och resultat från inventeringar och analyser om den biologiska mångfalden. På så sätt kan så många aktörer som möjligt få tillgång till den och kunna använda den i sin verksamhet.

128 Analysera marina ansvarsbiotoper

För att säkerställa att vi får ett nätverk av skyddade, skyddsvärda, marina biotoper krävs en analys av var dessa miljöer finns och om tillräckligt stor andel av dessa miljöer har tillräckligt skydd.

Ansvarig: Miljö- och klimatnämnden

Samarbetspartner: Park- och naturnämnden

Miljömål

- Hav i balans samt levande kust och skärgård

Styrdokument

- Naturvårdsstrategiskt program för biologisk mångfald i Göteborg

129 Gör ekologisk landskapsanalys för fler arter

Ekologisk landskapsanalys är ett verktyg för att visa arters möjliga förekomster och spridningsmöjligheter. Analyserna är ett viktigt komplement till traditionella naturinventeringar. Vi ska genomföra ekologisk landskapsanalys för minst fem nya arter innan 2020.

Ansvarig: Miljö- och klimatnämnden, Park- och naturnämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Levande sjöar och vattendrag
- Ett rikt odlingslandskap och myllrande våtmarker
- Levande skogar
- Ett rikt växt- och djurliv

Styrdokument

- Naturvårdsstrategiskt program för biologisk mångfald i Göteborg

130 Sammanställ information om invasiva främmande arter

Vi ska sammanställa information om de viktigaste invasiva arterna som utgör ett hot mot den biologiska mångfalden i Göteborg. Vi ska också sammanställa vilka åtgärder som behöver genomföras för att vi ska kunna ta kontroll över deras spridning.

Ansvarig: Miljö- och klimatnämnden

Samarbetspartner: Byggnadsnämnden, Fastighetsnämnden, Park- och naturnämnden

Miljömål

- Levande sjöar och vattendrag
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Ett rikt odlingsodlingslandskap och myllrande våtmarker
- Levande skogar
- Ett rikt växt- och djurliv

Styrdokument

- Naturvårdsstrategiskt program för biologisk mångfald i Göteborg

131 Ta fram utbildningsmaterial och checklistor om artskydd och kompensationsåtgärder

Vi ska ta fram utbildningsmaterial och checklistor för spridning av kunskap om bland annat artskydd och ekologisk kompensation.

Ansvarig: Miljö- och klimatanmännen

Samarbetspartner: Park- och naturnämnden

Miljömål

- Levande sjöar och vattendrag
- Ett rikt odlingslandskap och myllrande våtmarker
- Levande skogar
- Ett rikt växt- och djurliv

Styrdokument

- Naturvårdsstrategiskt program för biologisk mångfald i Göteborg

132 Digitalisera kartläggningen av kulturhistoriskt värdefulla odlingslandskap

Vi har sedan 2010 arbetat med kartläggning av våra kulturhistoriskt värdefulla odlingslandskap. Vi ska nu digitalisera den kartläggning av kulturhistoriskt och biologiskt värdefulla odlingslandskap som genomförs.

Ansvarig: Kulturnämnden, Park- och naturnämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Ett rikt odlingslandskap och myllrande våtmarker

Styrdokument

133 Utvärdera nya hållbara anläggningar för dagvatten

Vi ska minska avledningen av dagvatten via ledningar, därför kommer det att behöva anläggas andra sorters anläggningar för att hantera dagvattnet. Genom att anlägga öppna, gröna och tröga dagvattensystem kan vattenflödet fördröjas och renas och minska belastningen på avloppssystemet. Vi ska ta fram en plan för uppföljning av dagvattenreningsanläggningar för att öka kunskapen om hur dessa kan byggas och drivas i staden.

Ansvarig: Kretslopp och vattennämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Ingen övergödning
- God bebyggd miljö

Styrdokument

134 Utred möjligheten att öppna upp kulverterade vattendrag

Många sträckor av stadens vattendrag är kulverterade. Vi ska utreda var det finns kulvertar som bör och kan tas bort och ersättas med öppna vattendrag.

Ansvarig: Kretslopp och vattennämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Levande sjöar och vattendrag
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Naturvårdsstrategiskt program för biologisk mångfald i Göteborg
- Grönstrategi för en tät och grön stad

135 Undersök föroreningsbelastningen i recipienter av dagvatten

För att möjliggöra effektivt arbete i planprocessen behöver vi undersöka föroreningsbelastningen på recipienterna i dagvatten. Dessutom behöver vi uppdatera matrisen med prioriteringsklasser för recipienter i dagvatten inom planlagda områden. För att förbättra statusen i Göteborgs recipienter behöver åtgärdsplaner tas fram.

Ansvarig: Kretslopp och vattennämnden

Samarbetspartner: Miljö- och klimatnämnden

Miljömål

- Levande sjöar och vattendrag
- Hav i balans samt levande kust och skärgård

Styrdokument

- Handlingsplan för god vattenstatus (under framtagande)

FÖRHINDRA SPRIDNING AV MIKROPLAST

Att mikroplaster sprids i naturen är numera ett känt faktum. Att plasterna äts av djur är bevisat och även att djuren påverkas negativt. Effekterna på systemnivå är ännu inte kända och kartlagda. Eftersom plast som sprids i naturen blir kvar där under oöverskådlig tid är det tydligt att tillförseln av plast till naturen måste upphöra. Det finns i nuläget stora kunskapsluckor när det gäller källor och spridningsvägar och det pågår forskning och därför är det en utmaning att redan nu hitta de effektivaste åtgärderna. Nedanstående åtgärder är sådana som är möjliga att utföra nu med den kunskap som finns idag. Det är viktigt att vi inom staden följer utvecklingen och agerar så snart det är möjligt inom alla relevanta områden.

136 Testa alternativa materialval vid ny- och ombyggnation av konstgräsplaner

Vi ska utreda hur konstgräsplaner kan konstrueras för att minimera miljöpåverkan samt testa nya konstruktioner och material, till exempel kork som fyllnad i konstgräsplan.

Ansvarig: Idrott- och föreningsnämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Giftfri miljö
- Hav i balans samt levande kust och skärgård

Styrdokument

137 Vinterhåll konstgräsplaner för minskad spridning av mikroplast

För att minska spridningen av gummigranulat till naturen ska installationer och nya skötselrutiner för vinterhållning av konstgräsplaner tas fram.

Ansvarig: Idrott- och föreningsnämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Giftfri miljö
- Hav i balans samt levande kust och skärgård

Styrdokument

138 Informera föreningar med egna konstgräsplaner om miljöproblematiken

Vi ska informera föreningar med konstgräsplaner om problematiken med dessa.

Ansvarig: Idrott- och föreningsnämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Giftfri miljö
- Hav i balans samt levande kust och skärgård

Styrdokument

139 Utred hur mikroplaster fångas upp i småbåtshamnarnas dagvattenanläggningar

Vi ska utreda hur mikroplaster fångas upp i dagvattenanläggningar i våra småbåtshamnar. Var tredje år i samband med slamsugning av brunnar i hamnar ska vi undersöka mängden mikroplast. Syftet är att få bättre kunskap om hur mikroplaster fångas upp i dagvattenanläggningar i småbåtshamnar.

Ansvarig: Grefab

Samarbetspartner:

Miljömål

- Giftfri miljö
- Hav i balans samt levande kust och skärgård

Styrdokument

140 Utbilda anställda i kommunens hamnar när det gäller skötsel av båtbottentvättar med efterföljande rening och hantering av avfall

Vi ska utbilda personal och på så sätt skapa förståelse för problemet avseende båtbottentvättar. Utbildningen bör omfatta en beskrivning av miljöproblematiken med mikrokräp i havet, visa var risken för spridning finns i verksamheten och hur man ska arbeta för att förebygga att avfall från båtbottenfärger når havet.

Ansvarig: Grefab

Samarbetspartner:

Miljömål

- Giftfri miljö
- Hav i balans samt levande kust och skärgård

Styrdokument

141 Undersök andel mikroplast i sand och flis på stadens gator

Vi ska undersöka hur mycket mikroplast som finns i den sand och flis som sopas upp av sopbilar på kommunala gator. Kunskapsläget är inte tillräckligt för att vi i nuläget ska kunna föreslå åtgärder som kan ge direkt effekt när det gäller mikroplast som sprids via dagvattnet. Åtgärden ska leda till ökad kunskap och ge underlag som kan möjliggöra beslut om mer direkta åtgärder.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Giftfri miljö
- Hav i balans samt levande kust och skärgård

Styrdokument

142 Undersök förekomsten av mikrokräp från trafik

Vi ska undersöka förekomsten av mikroplaster i dagvattensystem och dagvattendammarna och se hur mycket av mikroplasten som fångas upp i befintliga rännstensbrunnar och dagvattenanläggningar. Dessutom ska vi utreda hur mycket som kan fångas upp med bästa möjliga teknik.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner: Kretslopp och vattennämnden

Miljömål

- Giftfri miljö
- Hav i balans samt levande kust och skärgård

Styrdokument

143 Ta fram riktlinjer om att inte använda konstgräs i trafikmiljöer

Vi ska ta fram riktlinjer som klargör hur vi minimerar användandet av konstgräs i olika trafikmiljöer, exempelvis spårrområden och rondeller.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Giftfri miljö
- Hav i balans samt levande kust och skärgård

Styrdokument

144 Utöka strandstädningen

Vi ska utöka den befintliga strandstädningen med ytterligare en bemannad båt. Makroplast i havet är en stor källa till mikroplaster då det bryts ned. Att utöka strandstädningen till det dubbla under säsong innebär att en väsentligt större del av denna makroplast kan städas upp innan den bryts ned.

Ansvarig: Park- och naturnämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Giftfri miljö
- Hav i balans samt levande kust och skärgård

Styrdokument

145 Öka kunskapen om marint skräp i ett maritima besökscenter vid Askimsbadet

Vi ska utreda förutsättningarna för att utveckla ett maritima center vid Askimsbadet i befintlig utställningslokal Långgrundet och/eller utrustad före detta badvaktsbyggnad. Under 2017 tas en förstudie fram. I den ska utveckling av utställning, strandskoleverksamhet för barn och ungdomar, samarbetsformer, personalbehov, finansiering med mera belysas.

Ansvarig: Park- och naturnämnden

Samarbetspartner: Miljö- och klimatnämnden, Stadsdelsnämnden Västra Göteborg

Miljömål

- Giftfri miljö
- Hav i balans samt levande kust och skärgård

Styrdokument

146 Öka kunskapen om spridning av mikroplaster i kretsloppet

Vi ska delta i forskningssamarbeten om mikroplaster i kretsloppet, med fokus på slam och vatten, tillsammans med andra VA-organisationer i södra Sverige.

Ansvarig: Gryaab

Samarbetspartner:

Miljömål

- Giftfri miljö
- Hav i balans samt levande kust och skärgård

Styrdokument

147 Inkludera utsläpp av mikroplaster från anläggningar i tillsyn

Vi behöver höja den interna kompetensen kring de främsta källorna till mikroplaster, hur de sprids och vilka krav som är rimliga att ställa t ex på utgående halter i vatten. Vi behöver också kunna hänvisa till standardiserade mätmetoder och tillvägagångssätt.

Ansvarig: Miljö- och klimatnämnden

Samarbetspartner: Idrott- och föreningsnämnden, Park- och naturnämnden

Miljömål

- Giftfri miljö
- Hav i balans samt levande kust och skärgård

Styrdokument

TILLGÄNGLIGA OCH VARIERADE PARKER OCH NATUROMRÅDEN

Förutom att främja den biologiska mångfalden så har parker och naturområden en viktig funktion för oss människor, dels ur en hälsoaspekt och dels eftersom de har socialt positiva effekter. Dessutom har parker och naturområden en sorts bufferteffekt då de tar upp koldioxid och hälso- och miljöfarliga partiklar från biltrafiken, de ökar stadens anpassningsförmåga till ett förändrat klimat samt minskar upplevelsen av buller. Avståndet till parker och naturområden har stor betydelse för tillgänglighet och användning, speciellt ur ett barn- och folkhälsoperspektiv. Grönområden ska finnas inom 300 meter från bostad, arbetsplats och skolor, till detta kommer även att olika typer av park- och naturområden ska uppfylla vissa socio-topvärden.

Tyvärr vet vi att förtätning riskerar att leda till att grönytor tas i anspråk, ekosystemtjänster försvinner i närmiljön och det blir mindre ytor för barn att vistas och leka i. Det är därför inte självklart att den täta staden är bättre för folkhälsan ur ett barnperspektiv. Forskning visar att barn i städer blir beroende av vuxna för att få komma ut i naturen och att barn i flerbostadshus och i Göteborg är ute mindre än barn i övriga regionen. Det blir därför extra viktigt att vi stödjer barns möjlighet till rörlighet, lek och rekreation genom god tillgång till grönområden och utemiljöer. I miljömålsuppföljningen för 2015 poängteras bland annat vikten av att "Förtäta staden på ett hänsynsfullt sätt för att inte riskera att göteborgarnas tillgång till bostadsnära parker och naturområden med natur- och kulturvärden minskar".

Sedan år 2014 finns styrdokumentet *Grönstrategi för en tät och grön stad* på plats i staden. Grönstrategin ska fungera som ett underlag för planering i plan-, investerings- och driftsskeden. Grönstrategin följs av bland annat stadsdelsvisa parkplaner, friluftsprogram och naturvårdsstrategiskt program. Grönstrategin har tagits fram parallellt med trafikstrategin och strategin för utbyggnadsplanering och utgår i likhet med dessa från översiktsplan för Göteborg, som är det övergripande styrdokumentet för stadens markanvändning. Den nära samverkan mellan de fyra samhällsbyggande fackförvaltningarna – trafikkontoret med huvudansvar för trafikstrategin, stadsbyggnadskontoret och fastighetskontoret med huvudansvar för strategi för utbyggnadsplanering samt park- och naturförvaltningen med ansvar för grönstrategin, har skapat goda förutsättningar för en hållbar planering och användning av stadens mark.

I ett Göteborg, med ett rikt och hälsosamt stadsliv, finns parker och naturområden nära göteborgare och besökare. Staden erbjuder park- och naturområden för alla, med rika och varierade upplevelser. Det går att röra sig längs blå och gröna stråk, både till vardags och som rekreation. Medborgarna känner sig delaktiga i planeringen och ges möjlighet att ta egna initiativ. I grönstrategin är det uppenbart att vi ska söka uppnå både sociala och ekologiska mål genom vårt arbete.

Ett friluftsprogram för Göteborg är under framtagande. Friluftsprogrammet har ett antal fokusområden och strategier som ska fungera som ett stöd i arbetet med att vårda och utveckla natur- och friluftsområden. Flera av dessa strategier har direkt bäring på de miljömål som berör tillgången och tillgängligheten till naturen: Tillgång till områden för friluftsliv, Tillgänglighet, Sköta och omhändertata, Information samt Ställa till förfogande.

Berörda miljömål

- Ingen övergödning
- Levande sjöar och vattendrag
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Ett rikt odlingslandskap och myllrande våtmarker
- Levande skogar
- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

STÖDJANDE ÅTGÄRDER FÖR HELA ÅTGÄRDSSTRATEGIN

Bostadsnära parker är viktiga för stadens invånare. Vi måste se till att stadens invånare både vet om de goda möjligheter som finns för att vistas i naturen och att vi ordnar så att tillgängligheten och tillgången till våra parker och naturområden är god. Befolkningen i Göteborg ökar och staden ska enligt översiktsplanen byggas tätare; det är då viktigare än någonsin att kunna erbjuda gröna kvaliteter till invånarna.

148 Utveckla information om parker och naturområden

För att öka tillgängligheten till och kunskap om naturen är det viktigt med information och tydlighet. Vi ska därför utveckla informationen om parker och naturområden på webben och andra digitala media, såväl som med trycksaker, entréskyltar med mera.

Ansvarig: Park- och naturnämnden

Samarbetspartner: Fastighetsnämnden, Idrotts- och föreningsnämnden, Kulturnämnden, Miljö- och klimatnämnden, stadsdelsnämnderna

Miljömål

- Levande sjöar och vattendrag
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Levande skogar
- Ett rikt växt- och djurliv

Styrdokument

- Grönstrategi för en tät och grön stad

149 Förbättra tillgängligheten till parker och naturområden

Vi ska förbättra tillgängligheten med kollektivtrafik och cykel till parker och naturområden. Även vandringsleder och promenadstråk i och mellan områdena bör ses över.

Ansvarig: Park- och naturnämnden, Trafiknämnden

Samarbetspartner: Miljö- och klimatnämnden

Miljömål

- Levande sjöar och vattendrag
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Ett rikt odlingslandskap och myllrande våtmarker
- Levande skogar
- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

Styrdokument

PARKER

Bostadsnära parker är viktiga för stadens invånare. Närheten är särskilt viktig för barn, äldre och andra som har begränsad möjlighet att ta sig längre sträckor. En bostadsnära park ska finnas inom 300 meter från bostaden. Har man nära, utan hinder och barriärer i form av större vägar eller branter, kan man som barn också tillåtas att gå själv till parken eller naturområdet. Göteborg ska förbli och ytterligare utvecklas till en stad med stora gröna kvaliteter.

150 Utveckla bostadsnära parker

Vi ska utveckla sju bostadsnära parker varje år. Det ska genomföras för att bättre uppfylla grönstrategins definition av varierad natur.

Ansvarig: Park- och naturnämnden

Samarbetspartner: Kulturnämnden, Kretslopp och vattennämnden, stadsdelsnämnderna

Miljömål

- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

Styrdokument

- Grönstrategi för en tät och grön stad

151 Anlägg ”Jubileumsparken” – en ny stadspark i Frihamnen

För att göra Älvstaden inbjudande och öppen ska vi etablera en stadspark i Frihamnen. Göteborg saknar en stor park vid älven och en park i ett sådant läge blir en länk som sammanfogar de båda sidorna av älven. Parken kommer även fungera som ett stort dagvattenmagasin och innehålla olika typer av ekosystemtjänster som är bra för staden.

Ansvarig: Byggnadsnämnden, Park- och naturnämnden

Samarbetspartner: Kretslopp och vattennämnden, Älvsstranden Utveckling

Miljömål

- Levande sjöar och vattendrag
- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

Styrdokument

- Vision Älvstaden
- Grönstrategi för en tät och grön stad
- Jubileumsplanen för Göteborg 2021

152 Skapa en promenadvänlig och varierad upplevelsemiljö längs kajkanterna inom Älvstaden

Vi ska successivt skapa en promenadvänlig och varierad upplevelsemiljö längs kajkanterna inom Älvstaden på både södra och norra sidan om Göta Älv. På så vis knyter vi samman stadens befintliga miljöer längs vattnet med de nya som ska komma till. Även de delar av Göta älvs kajkanter som inte används för näringsändamål idag ska göras tillgängliga så att alla kan uppleva vattnet.

Ansvarig: Älvsstranden Utveckling

Samarbetspartner: Kretslopp och vattennämnden

Miljömål

- Levande sjöar och vattendrag
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Vision Älvstaden
- Grönstrategi för en tät och grön stad

153 Ersätt parkeringsplatser vid kanalerna med aktivt stadsliv och grönska

För att öka tillgängligheten till vattnet i de centrala delarna av Göteborg ska vi ta bort de parkeringsplatser som finns utefter kanalerna och ersätta dem med ytor som främjar ett aktivt stadsliv, så som exempelvis parker och caféer.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner: Byggnadsnämnden, Fastighetsnämnden

Miljömål

- Levande sjöar och vattendrag
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Grönstrategi för en tät och grön stad

154 Förankra riktlinjer för varierat växt- och djurliv i bostadsnära natur

Vi har tagit fram riktlinjer för ett varierat växt- och djurliv i bostadsnära parker och naturområden. Riktlinjerna ska förankras och spridas till planerare, förvaltare och skötselutförare genom informationsinsatser och praktiska exempel. Enklare faktablad och praktiska beskrivningar ska tas fram.

Ansvarig: Park- och naturnämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

Styrdokument

- Grönstrategi för en tät och grön stad
- Naturvårdsstrategiskt program för biologisk mångfald i Göteborg

NATUR- OCH REKREATIONSOMRÅDEN

Det är viktigt att komplettera de planerade grönområdena och parkerna centralt i staden med större naturområden som tillåts vara ”vilda”. Sådana områden är av stor vikt för rekreation och friluftsliv. Göteborg Stads parker och naturområden är några av stadens viktigaste mötesplatser för göteborgarna. Här finns plats för möten mellan människor, användningen är gratis och alla är välkomna, detta ska vi bygga vidare på.

155 Ta fram områdesbeskrivningar för friluftsområden

Vi ska ta fram områdesbeskrivningar för våra större friluftsområden som beskriver områdets karaktär och inriktning och på vilket sätt de ska förstärkas och utvecklas. Ruddalen föreslås som pilotområde. Vi ska också visa vilka kvaliteter som finns i de olika områdena idag och vilka som behöver kompletteras. Dessutom ska vi ta fram skötselprogram för de olika friluftsområdena.

Ansvarig: Park- och naturnämnden

Samarbetspartner: Idrotts- och föreningsnämnden

Miljömål

- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

Styrdokument

- Naturvårdsstrategiskt program för biologisk mångfald i Göteborg
- Friluftsprogram Göteborg

156 Skapa en strandpromenad utmed Säveån

Vi ska göra Säveån mer tillgänglig genom att bland annat anlägga gångvägar och bryggor. Dessutom ska vi öka tillgängligheten för fiske.

Ansvarig: Park- och naturnämnden

Samarbetspartner: Kulturnämnden

Miljömål

- Levande sjöar och vattendrag
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Grönstrategi för en tät och grön stad

157 Utveckla Kvillebäcksstråket

Vi ska utveckla Kvillestråket mellan Backaplan och Hökälla till att bli ett attraktivt naturstråk. Vattendraget är idag outnyttjat och bortglömt men har stor potential att utvecklas till att bli en vacker och välanvänd oas på centrala Hisingen. Syftet med åtgärden är att öka tillgången till gröna rekreativa miljöer och att värna och förstärka det växt- och djurliv som finns i området.

Ansvarig: Park- och naturnämnden

Samarbetspartner: Trafiknämnden

Miljömål

- Levande sjöar och vattendrag
- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt och djurliv

Styrdokument

- Grönstrategi för en tät och grön stad
- Jubileumsplanen för Göteborg 2021

158 Utveckla bostadsnära naturområden

För att underlätta för invånarna att ta sig ut i naturen behöver det i deras vardagsmiljö finnas attraktiva och lättillgängliga rekreativmiljöer. Vi ska utse ett pilotområde där vi undersöker hur det fungerar att hitta och röra sig i lämpligt område i närmiljön och sedan ta fram förslag på åtgärder och skötselprogram för att öka tillgängligheten. Syftet är att skapa attraktiv och lättillgänglig bostadsnära natur som når en bred målgrupp för dagliga aktiviteter. Forskning visar att folkhälsan stärks vid vistelse och aktiviteter i park- och naturmiljöer.

Ansvarig: Park- och naturnämnden

Samarbetspartner: Idrotts- och föreningsnämnden, stadsdelsnämnderna

Miljömål

- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

Styrdokument

- Grönstrategi för en tät och grön stad
- Friluftsprogram Göteborg

159 Öka tillgängligheten till bostadsnära natur

För att underlätta för medborgarna att vistas i naturen ska det i deras vardagsmiljö finnas attraktiva och lättillgängliga rekreativmiljöer. Vi behöver ta reda på hur det fungerar att hitta och röra sig i lämpligt område i närmiljön. Vi ska välja ett pilotområde för att inventera nuläget och ta fram förslag till åtgärder och skötselprogram för att öka tillgängligheten.

Ansvarig: Park- och naturnämnden

Samarbetspartner: Idrotts- och föreningsnämnden

Miljömål

- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

Styrdokument

- Naturvårdsstrategiskt program för biologisk mångfald i Göteborg
- Grönstrategi för en tät och grön stad
- Friluftsprogram Göteborg

160 Tillgängliggör Hisingens kustremsa

Vi ska tillgängliggöra Hisingens kust i större utsträckning genom att ta fram förslag på lämpliga promenadvägar. Vi ska även genomföra åtgärder för ökad tillgänglighet och ta fram en skötselplan som bland annat beskriver lämplig skötsel av olika naturtyper för att öka den biologiska mångfalden och upplevelsevärdet. Syftet med åtgärden är att skapa attraktiva friluftsområden som resulterar i att fler medborgare besöker Göteborgs naturområden i större utsträckning. Forskning visar att folkhälsan stärks vid vistelse och aktiviteter i park- och naturmiljöer. Naturen fungerar också som en naturlig mötesplats.

Ansvarig: Park- och naturnämnden

Samarbetspartner: Stadsdelsnämnden Västra Hisingen

Miljömål

- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

Styrdokument

- Friluftsprogram Göteborg

161 Öka tillgängligheten och naturvärden på mindre öar

Vi ska utreda på vilka sätt vi kan verka för att öka tillgängligheten på mindre öar i skärgården. Exempel på åtgärder kan vara att verka för restaurering av igenväxta öar och att djurhållningen på öar ökar och att underlätta för djurhållare genom hjälp med transport och tillsyn av betesdjur.

Ansvarig: Park- och naturnämnden

Samarbetspartner: Fastighetsnämnden

Miljömål

- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Ett rikt odlingslandskap och myllrande våtmarker
- Ett rikt växt och djurliv

Styrdokument

- Friluftsprogram Göteborg

162 Placera ut fler toaletter i skärgården

Vi ska utreda behov och möjligheter till utbyggnad av fler toaletter och bygga fler offentliga toaletter där det behövs. Vi ska upprätta avtal med fler aktörer för tillgång för allmänheten till deras toaletter. Vid behov ska vi ordna tillfälliga toalettlösningar, så som hyrtoaletter, i skärgården.

Ansvarig: Park- och naturnämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Ingen övergödning

Styrdokument

- Friluftsprogram Göteborg

GÖTEBORGS STAD SOM FÖREGÅNGARE

Göteborg Stad ska vara en föregångare i miljöfrågor och en av världens mest progressiva städer i att åtgärda klimat- och miljöproblem. Förändringsarbetet måste börja hos oss själva, dels för att vi trovärdigt ska kunna påverka andra och dels för att vi är en stor organisation med betydande miljöpåverkan. Göteborgs Stads verksamheter har olika karaktär och olika uppdrag vilket innebär stora utmaningar. Men det ger oss också goda möjligheter att skapa rutiner som gör det enklare för oss att göra rätt och därmed kunna minska vår miljöpåverkan. Göteborg är en stad med många styrkor och goda möjligheter att möta framtidens utmaningar – och det vill vi ta vara på i vårt miljöarbete. Vi ansvarar för många verksamhetsområden som har stor betydelse för utformningen av framtida Göteborg, såsom infrastruktur, energiförsörjning, myndighetsutövning, utbildning och samhällsplanering. Vi har en stor allmännytta, ett eget energibolag, ett väl utbyggt fjärrvärmesystem, en effektiv avfallsförbränningsanläggning med el- och fjärrvärmeproduktion och en egen hamn. Dessa verksamheter ger oss möjligheter och förpliktelser inom miljöområdet och det ska vi nyttja.

I vår miljöpolicy finns tre centrala ställningstaganden. Vi ska vara föregångare och se vår del av helheten; vi ska minska vår miljöpåverkan till nytta för medborgarna och vi ska inspirera och utbyta kunskap med andra. Dessa tre ideal försöker vi fånga i denna åtgärdsstrategi. Åtgärdena i denna strategi är framförallt sådana där vi själva går före i vår egen verksamhet, både för att inspirera andra och för att utmana oss själva. Generellt är detta inte åtgärder som syns särskilt mycket utåt mot eller påverkar göteborgarna, men de är ändå betydelsefulla och bidrar till en bättre miljö. Förhoppningen är att staden via sina insatser bereder väg för tillämpningar i hela samhället.

I miljömålsuppföljningen för 2015 poängteras att vi behöver ”minska antalet dieselfordon i Göteborg” och kopplat till detta även ”minska andelen dieselfordon”. Här har staden agerat väl som föregångare men utmaningen kvarstår för resten av samhället. Vikten av att ”konsumera färre saker och av högre kvalitet så att de kan repareras och användas längre” lyfts också fram i miljömålsuppföljningen för år 2015. Inom detta område gör staden flera insatser men det kommer ändå att behövas insatser i större skala och på flera nivåer i samhället om vi ska få bukt med frågan.

Berörda miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Bara naturlig försurning
- Giftfri miljö
- Ingen övergödning
- Levande sjöar och vattendrag
- Grundvatten av god kvalitet
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Ett rikt odlingslandskap och myllrande våtmarker
- Levande skogar
- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

Foto: Klus Eriksson

STÖDJANDE ÅTGÄRDER FÖR HELA ÅTGÄRDSSTRATEGIN

För att vi ska fortsätta vara en progressiv stad som tar nya grepp på miljöutmaningarna måste vi ha kunniga medarbetare som ser möjligheter och sedan får möjlighet att tillämpa kunskapen i sina verksamheter. Det ska finnas strukturer på plats som gör att miljöarbetet har en naturlig plats i det vardagliga arbetet. Vi kommer även behöva utreda och prova nya lösningar och metoder.

163 Inför miljöledningssystem eller miljöcertifiering i alla kommunens verksamheter

Det ska finnas ett systematiskt och långsiktigt miljöarbete i alla kommunens verksamheter för att identifiera verksamhetens miljöpåverkan och kunna arbeta för att minska den på ett strukturerat sätt. Att miljödiplomera verksamheten kan vara ett sätt, i pedagogisk verksamhet kan med fördel en certifiering med pedagogisk inriktning väljas.

Ansvarig: Alla

Samarbetspartner:

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- God bebyggd miljö

Styrdokument

164 Utse miljösamordnare på alla förvaltningar och bolag

Ett välförankrat miljöarbete behöver människor som kan ägna tid åt utmaningarna. För att detta ska fungera väl behöver vi miljösamordnare vid alla förvaltningar och bolag.

Ansvarig: Alla

Samarbetspartner:

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- God bebyggd miljö

Styrdokument

165 Miljöutbilda kommunens personal

Vi ska utbilda vår personal avseende miljömålen och hur vi kan verka för att uppfylla dem. Utbildningen ska vara inriktad mot de miljöfrågor som berör de områden en jobbar med och bidra till arbete med minskad miljöpåverkan.

Ansvarig: Alla

Samarbetspartner:

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- God bebyggd miljö

Styrdokument

I bilagan till handlingsplanen kan du hitta mer information om respektive åtgärd, samarbetspartner, resurser och uppföljning.

166 Samordna uppföljning av miljömålen med uppföljningen av översiktsplanen

De kommande åren ska översiktsplanen revideras samtidigt som ett nytt miljöstrategiskt program tas fram. I samband med detta ska vi utreda möjligheten att samordna uppföljningen av miljömålen och översiktsplanen i syfte att skapa en tydligare bild av hur samhällsplaneringen med- eller motverkar till att nå miljömålen.

Ansvarig: Byggnadsnämnden, Miljö- och klimatnämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Alla

Styrdokument

167 Utreda flexibel arbetsplats

Vi ska utreda vilka praktiska, arbetsmiljötekniska och juridiska förutsättningar som behöver skapas för att kunna öppna upp för utökad flexibilitet gällande när och var Göteborgs Stads tjänstepersoner utöver sitt arbete. Syftet är att minska eller förändra transportbehovet till och från arbetet eller att fördela arbetsresorna bättre över dagen.

Ansvarig: Miljö- och klimatnämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

RESURSHUSHÅLLNING I STADENS VERKSAMHETER

Många verksamheter arbetar redan med resurshushållning inom avfallshantering, främst inom ramen för satsningen Skrota Skräpet. Det görs till exempel genom information, utbildning, arbete med att minska matsvinn, tillsyn och praktiska lösningar för en bra avfallshantering. Inom detta område kommer det att göras mycket framöver. Vi ska till exempel utöka och förbättra redan fungerande koncept som TAGE och ”skala upp” framgångsrika pilotprojekt. På så vis kan vi dra nytta av kunskaper och erfarenheter för flera.

168 Ta fram avfallsplaner i alla förvaltningar och bolag

För att tydliggöra förvaltningarnas och bolagens insatser inom avfallsområdet ska det tas fram planer som visar hur intentionerna i gällande avfallsplan och avfallsstrategiskt program omhändertas. Alla förvaltningar och bolag i staden ska senast 2018 ha tagit fram handlingsplaner och satt igång åtgärder för att minska sitt avfall med minst 30 procent till 2030 jämfört med 2010.

Ansvarig: Alla

Samarbetspartner: Kretslopp och vattennämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg
- Avfallsstrategiskt program
- Avfallsplan för Göteborgs Stad

169 Utse avfallssamordnare

Alla stadsdelsförvaltningar ska utse en avfallssamordnare som samordnar och understödjer förvaltningens avfallsarbete. Samordnaren ska även ha en övergripande strategisk funktion kring avfallshantering och avfallsminimering i respektive stadsdel.

Ansvarig: Stadsdelsnämnderna

Samarbetspartner: Kretslopp och vattennämnden

170 Inventera och utveckla verksamheternas utrymmen för avfallshantering

För att kunna minska de olika verksamheternas avfallsmängder ska en inventering och kartläggning av verksamheternas avfallsåtervinning göras i alla stadsdelar. Både mängden och typen av avfall ska kartläggas. Syftet är att minska kostnader för avfall och öka miljövinster samt att underlätta för återvinning.

Ansvarig: Lokalnämnden

Samarbetspartner: Kretslopp och vattennämnden, Social resursnämnd, stadsdelsnämnderna, Utbildningsnämnden

171 Minska elektronikavfallet i stadens verksamheter

Stadens elektroniska avfall ska minska genom att vi sprider råd och anvisningar om hur användare ska sköta stadens IT-utrustning så den håller längre. Kriterier och rutiner för nyinköp ska utvecklas för att öka resurshushållningen.

Ansvarig: Nämnden för Intraservice

Samarbetspartner: Kretslopp och vattennämnden

172 Kvalitetssäkra insamlingen av farligt avfall i stadens verksamheter

För att säkerställa korrekt hantering av farligt avfall ska vi öka kunskapen hos nyckelpersoner inom Göteborgs Stad kring vad som är farligt avfall, elavfall och läkemedelsrester och hur det ska sorteras och hanteras. Alla förvaltningar och bolag ska säkerställa att det finns rutiner för att förhindra att det farliga avfallet, elavfallet och kasserade läkemedel hamnar fel.

Ansvarig: Alla

Samarbetspartner: Kretslopp och vattennämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

Miljömål

- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Avfallsstrategiskt program

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- God bebyggd miljö

Styrdokument

Miljömål

- Giftfri miljö
- God bebyggd miljö

Styrdokument

173 Implementera samordnad utskriftshantering i stadens verksamheter

Vi ska införa ett system för samordnad utskriftshantering inom stadens verksamheter. På så vis kommer vi minska antalet skrivare.

Ansvarig: Nämnden för Intraservice

Samarbetspartner:

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

174 Inför rutiner vid införskaffande av möbler och inredning

Samtliga förvaltningar och bolag ska införa rutiner för återbruk vid inköp av möbler och inredning. Detta innebär att en i första hand kollar vad som finns i TAGE och i andra hand kollar vad som finns i upphandlingsnämndens avtal.

Ansvarig: Alla

Samarbetspartner: Kretslopp och vattennämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- God bebyggd miljö

Styrdokument

175 Utred hur TAGE kan utvecklas

Stadens interna bytessida, TAGE, har potential att förbättras. Vi ska utreda om det finns möjlighet att inrätta ett centralt lager för att öka återanvändningen ytterligare. Vi vill även undersöka om TAGE kan kompletteras med en reparations- och redesigntjänst samt ett showroom och om TAGE även kan användas för IT-utrustning.

Ansvarig: Kretslopp och vattennämnden

Samarbetspartner: Miljö- och klimatnämnden, Social resursnämnd, stadsdelsnämnderna

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

176 Gör TAGE mer användarvänligt

Stadens återbrukssida TAGE ska göras synligare och lättare att hitta med en attraktiv form. För att öka och underlätta användandet av TAGE i stadens verksamheter behöver TAGE-sidan utvecklas.

Ansvarig: Nämnden för Intraservice

Samarbetspartner: Kretslopp och vattennämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- God bebyggd miljö

Styrdokument

177 Inred nya lokalerna i Alelyckan hållbart

För att öka resurshushållningen och minska kemikaliebelastningen behöver staden ta ett större ansvar för att i första hand återbruka och redesigna begagnade möbler och inredning och i andra hand köpa in nytillverkade miljöanpassade möbler. Förvaltningen kretslopp och vatten ska vara en förebild i denna utveckling och arbeta med den inriktningen vid utvecklingen i sina kommande nya lokaler i Alelyckan.

Ansvarig: Kretslopp och vattennämnden

Samarbetspartner: Lokalnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Avfallsstrategiskt program
- Klimatstrategiskt program för Göteborg

178 Inför konceptet ”Det avfallssnåla äldreboendet”

Stadsdelsnämnderna ska införa konceptet ”Det avfallssnåla äldreboendet” i sina verksamheter. Syftet är att minska avfallsmängder och kostnader för stadens äldreboenden.

Ansvarig: Stadsdelsnämnderna

Samarbetspartner: Kretslopp och vattennämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- God bebyggd miljö

Styrdokument

KEMIKALIER I KOMMUNALA VERKSAMHETER

Vi ska fortsätta vara en föregångare i kemikaliearbetet och så långt som möjligt arbeta för att minimera användningen av farliga kemikalier i varor och produkter. Vi har sedan tidigare tagit fram en kemikalieplan för staden och arbetet med genomförandet den fortgår. Utöver det pågående arbetet så ska vi fortsätta att fasa ut ämnen, vi ska även göra det lättare att bedöma och köpa kemiska produkter. Arbetet med att ta fram en strategi för Giftfri miljö, som är en åtgärd i åtgärdsstrategin En sundare livsmiljö, blir ett viktigt steg i den fortsatta processen.

179 Revidera kemikalieplanen

Vi ska revidera kemikalieplanen. I revideringen ingår en översyn av de lärdomar vi skaffat under den tiden som verksamheterna arbetat efter planen.

Ansvarig: Miljö- och klimatnämnden

Samarbetspartner: Lokalförvaltningen, Park- och naturnämnden, Upphandlingsnämnden

Miljömål

- Giftfri miljö

Styrdokument

- Kemikalieplan för Göteborgs Stad

180 Dokumentera och redovisa användningen av utfasningsämnen i märkningspliktiga kemiska produkter

Alla verksamheter ska påskynda utfasningen av i första hand så kallade utfasningsämnen och i andra hand riskminskningsämnen.

Ansvarig: Alla

Samarbetspartner: Miljö- och klimatnämnden

Miljömål

- Giftfri miljö

Styrdokument

- Kemikalieplan för Göteborgs Stad

181 Förstärk det systematiska kemikaliearbetet

Vi ska ha ett fortsatt samarbete mellan stadsdelnämnderna och social resursnämnd för att fokusera på att systematiskt minska gifterna i barns vardag.

Ansvarig: Social resursnämnd, stadsdelnämnderna

Samarbetspartner: Nämnden för Intraservice, Kretslopp och vattennämnden, Miljö- och klimatnämnden, Upphandlingsnämnden

Miljömål

- Giftfri miljö
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Kemikalieplan för Göteborgs Stad

182 Begränsa produkter med utfasningsämnen i Winst

Vi ska arbeta för att inga utfasningsämnen ska finnas i staden. Vi måste därför underlätta för inköpare och beställare att hitta produkter utan utfasningsämnen i winst. Vi ska också begränsa möjligheten att i winst köpa produkter som innehåller utfasningsämnen.

Ansvarig: Nämnden för Intraservice, Upphandlingsnämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Giftfri miljö
- Levande sjöar och vattendrag
- Grundvatten av god kvalitet

Styrdokument

183 Koppla samman Winst med Chemsoft – underlätta rätt val vid inköp

Vi ska koppla ihop inköpssystemet i winst med granskningssystemet för kemiska produkter, Chemsoft. På så vis får inköpare tillgång till viktig kemikalieinformation som förbättrar inköpsbeslutet.

Ansvarig: Nämnden för Intraservice

Samarbetspartner:

Miljömål

- Giftfri miljö

Styrdokument

LÄRANDE FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Barnen och de unga är både Göteborgs nutid och framtid. Skolan ska bland annat stärka samhällsgemenskapen och skapa förståelse för naturens begränsningar och möjligheter. I läroplanerna för förskola och skola uppmanas alla skolor och förskolor att arbeta med lärande för hållbar utveckling. Idag pågår arbete med bland annat utomhuspedagogik, pedagogiska odlingsträdgårdar och olika former av pedagogiskt stödmaterial för att bidra till arbetet med lärande för hållbar utveckling.

184 Öka klimatmedvetenheten hos unga

Vi ska skapa engagemang och medvetenhet om klimat- och livsstilsfrågor hos gymnasieungdomar genom bland annat dialog och utbildning. Vi ska i samarbete med pedagoger stödja och arbeta med praktisk och teoretisk undervisning om hållbar utveckling i skolan.

Ansvarig: Utbildningsnämnden

Samarbetspartner: Miljö- och klimatnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

185 Genomför naturpedagogiska projekt för skolor och förskolor

Genom att ta fram pedagogiska materiel för skolor och förskolor höjs kunskapen, medvetenheten och engagemanget för naturmiljöfrågor hos de kommande generationerna göteborgare. Förutom att ta fram ett utbildningsmaterial eller en lärarhandledning kan åtgärden innebära anläggande av fjärilsträdgårdar, inventeringstävlingar eller fototävlingar.

Ansvarig: Miljö- och klimatnämnden

Samarbetspartner: Lokalnämnden, Park- och naturnämnden, stadsdelsnämnderna

Miljömål

- Levande sjöar och vattendrag
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Ett rikt odlingslandskap och myllrande våtmarker
- Levande skogar
- Ett rikt växt- och djurliv

Styrdokument

- Naturvårdsstrategiskt program för biologisk mångfald i Göteborg

186 Öppna fler kreativa återvinningscenter

I Norra Hisingen finns det kreativa återvinningscentret REturen där barn får utforska sin kreativitet samtidigt som de får ökad kunskap om material, återbruk och giftfri miljö. Vi ska införa liknande kreativa återvinningscenter i fler stadsdelar.

Ansvarig: Stadsdelsnämnderna

Samarbetspartner: Miljö- och klimatnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

187 Skapa nätverk för kreativa återvinningscenter

Vi ska samordna ett nätverk för verksamheter som driver eller avser att driva ett kreativt återvinningscenter, för kompetens- och erfarenhetsutbyte.

Ansvarig: Miljö- och klimatnämnden

Samarbetspartner: Kretslopp och vattennämnden, Nämnden för konsument och medborgarservice, stadsdelsnämnder, Älvsstranden Utveckling

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- God bebyggd miljö

Styrdokument

MILJÖMÅLTIDER

Produktionen av mat medför stor miljöpåverkan men vi kan bidra till att minska den genom att välja mindre miljöbelastande livsmedel. Vi arbetar redan idag med att öka andelen miljömåltider inom den egna verksamheten. Enligt vår definition är en miljömåltid baserad på miljömärkta och etiskt märkta råvaror. Den är säsonganpassad och rik på grönsaker och baljväxter. Fisken i måltiden kommer från hållbara bestånd och är inte rödlistad. Lika viktigt som valet av råvaror är att inte slänga mat. Arbetet med miljömåltider har bland annat resulterat i att andelen ekologiska matvaror har ökat och att personal har fått utbildning i att minska matsvinnet. Vi har kommit långt, men vi kan komma längre.

188 Minska miljöpåverkan vid livsmedelsinköp

Vi ska utreda vilken information om miljö- och hållbarhetsaspekter som redan finns tillgänglig samt hur olika miljö- och hållbarhetsaspekter kan vägas mot varandra. I det fortsatta arbetet ingår en vidareutveckling av klimatkompassen med syfte att inkludera fler miljö och hållbarhetsaspekter än klimat.

Ansvarig: Miljö- och klimatnämnden

Samarbetspartner: Stadsdelsnämnderna, Upphandlingsnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- Ett rikt odlingslandskap och myllrande våtmarker

Styrdokument

189 Minska matsvinnet

Vi ska minska matsvinnet i stadsdelsnämnderna med minst 50 procent. Genom att minska matsvinnet kan vi spara både tid och pengar, vilket kan användas till att exempelvis laga mer mat från grunden och köpa in en högre andel ekologiska livsmedel till stadens verksamheter.

Ansvarig: Stadsdelsnämnderna

Samarbetspartner: Kretslopp och vattennämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- Ingen övergödning
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

190 Minska användningen av mejeriprodukter

I stadsdelsförvaltningarnas verksamheter ska vi börja ersätta mejeriprodukter som används i matlagning med växtbaserade alternativ så som havremjölk. Vi ska också ersätta mejeriprodukter på kontor och vid konferenser. Åtgärden syftar till en successiv minskning av mejeriprodukter och därmed till minskad klimatpåverkan.

Ansvarig: Stadsdelsnämnderna

Samarbetspartner: Nämnden för Intraser vice, Miljö- och klimatnämnden, Upphandlingsnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Ingen övergödning
- Levande sjöar och vattendrag

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

191 Öka utbudet av ekologiskt och vegetariskt på restauranger och caféer i stadens verksamheter

Alla stadens verksamheter som riktar sig till allmänheten och som i egen regi eller via entreprenörer serverar livsmedel ska erbjuda ekologiska och vegetariska rätter. Det gäller exempelvis simhallar, bibliotek och nöjesarenor. Maten som erbjuds ska följa Göteborgs Stads definition av miljömåltider, det vill säga miljömärkta och etiskt märkta råvaror, säsonganpassade och rika på grönsaker och baljväxter.

Ansvarig: Got Event, Idrott- och föreningsnämnden, Kulturnämnden, Liseberg, Park- och naturnämnden, Stadsdelsnämnderna

Samarbetspartner: Nämnden för konsument- och medborgarservice, Miljö- och klimatnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Ett rikt odlingslandskap och myllrande våtmarker
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

192 Utbilda måltidspersonal i vegetarisk matlagning

Måltidspersonalen ska erbjudas fortbildning i vegetarisk matlagning. Med en bredad kompetens kan måltidsverksamheten stegvis ändra matsedlarna till minskad andel måltider baserade på kött- och mejeriprodukter.

Ansvarig: Miljö- och klimatnämnden

Samarbetspartner: Stadsdelsnämnderna

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

193 Upphandla fler ekologiska livsmedel

Vi ska fortsätta ställa höga miljökrav i livsmedelsupphandlingar och på så sätt göra det möjligt för verksamheterna i staden att köpa in ekologiska livsmedel. Särskilt fokus ska vara på volymprodukter, eftersom det ger mest påverkan.

Ansvarig: Upphandlingsnämnden

Samarbetspartner: Miljö- och klimatnämnden, Stadsdelsnämnderna

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- Ett rikt odlingslandskap och myllrande våtmarker

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

194 Vidareutveckla klimatsmarta livsmedel i offentliga kök

Inom ramen för projektet Stadslandet ska vi testa upphandling, transport, kvalitet, tillagning och servering av lokalt och ekologiskt producerade livsmedel i av staden ägda och drivna kök. Åtgärden ska bidra till grön affärsutveckling för små och medelstora företag.

Ansvarig: Stadsdelsnämnden Angered

Samarbetspartner: Business Region Göteborg, Fastighetsnämnden, Miljö- och klimatnämnden, Stadsdelsnämnden Norra Hisingen, Stadsdelsnämnden Östra Göteborg, Trafiknämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Ett rikt odlingslandskap och myllrande våtmarker
- God bebyggd miljö

Styrdokument

195 Ta fram en policy för hållbar representation

Vi ska ta fram en policy för en hållbar representation i staden med fokus på miljömässigt och socialt hållbar konsumtion av livsmedel.

Ansvarig: Miljö- och klimatnämnden

Samarbetspartner: Kommunstyrelsen, Kretslopp och vattennämnden, Nämnden för konsument och medborgarservice

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Ett rikt odlingslandskap och myllrande våtmarker
- God bebyggd miljö

Styrdokument

ANVÄNDNING AV ENERGI OCH FOSSILA BRÄNSLEN I KOMMUNALA VERKSAMHETER

Vi har genomfört ett gott arbete inom ramen för energieffektiviseringsstödet och arbetet med detta fortsätter inom staden. Arbetet med att energieffektivisera våra egna anläggningar och fastigheter ska fortsätta. Utöver våra egna anläggningar så kommer vi att fokusera mycket på den utrustning som vi använder och hur denna förbrukar energi, här är exempelvis IT ett särskilt relevant område. Vi skall även verka för att våra egna fastigheter som hyrs ut bör ha energi- och miljöfrämjande åtgärder inskrivna. Vi skall även se till att nyckelpersoner i verksamheterna får särskild kunskap om energifrågornas betydelse.

196 Energieffektivisera energianläggningar

Energieffektiviserande åtgärder pågår och ska fortsatt genomföras inom Göteborg Energis anläggningar för produktion och distribution av fjärrvärme, kyla, gas och el. Syftet är hushållning med energi och minskad användning av resurser för framställning av energi.

Ansvarig: Göteborg Energi

Samarbetspartner:

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

197 Underlätta för energibesparing av IT-utrustning i stadens verksamheter

Vi ska möjliggöra för att sätta elektronisk utrustning, exempelvis trådlösa accesspunkter, datorer och skrivare, i energisparläge när verksamheten inte använder den. Metoden som ska användas är en så kallad molntjänst och kommer i ett första läge att testas på Intraservice nätverksutrustning.

Ansvarig: Nämnden för Intraservice

Samarbetspartner:

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

198 Genomför planen för avveckling av fossila bränslen

En plan för avveckling av kvarvarande fossila bränslen i lokalförvaltningens uppvärmningsanläggningar har tagits fram. Under de närmaste åren kommer de sista uppvärmningsanläggningarna som drivs med fossila bränslen att fasas ut.

Ansvarig: Lokalnämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

199 Avveckla kylmaskiner

För att minska elanvändningen för kylning ska befintliga kylmaskiner bytas ut mot fjärrkyla i så stor utsträckning som möjligt.

Ansvarig: Älvostranden Utveckling

Samarbetspartner: Göteborg Energi

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

200 Erbjud energiutbildning till nyckelpersoner

Vi ska erbjuda utbildning kring frågor som rör framtidens energisystem, energiproduktion och energianvändning i en hållbar stad kopplat till stadens arbete i olika skeden i stadsutvecklingsprocessen. Utbildningen ska rikta sig till stadens projektledare och projektchefer som driver stadsutvecklingsprojekt samt de konsortier (med främst byggherrar och deras konsulter) som är kopplade till dessa projekt.

Ansvarig: Älvostranden Utveckling

Samarbetspartner:

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

201 Inför fossilfri kommunal maskinpark

Vi ska aktivt verka för att staden byter ut småmaskiner, såsom häcksaxar, lövblåsare och motorsågar som drivs med fossila bränslen, mot batteridrivna alternativ.

Ansvarig: Göteborg Stads Leasing

Samarbetspartner: Miljö- och klimatnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

202 Kartlägg IT:s klimatpåverkan

I och med att Göteborgs Stad undertecknat Green Digital Charter har vi bland annat åtagit oss att minska IT:s direkta klimatpåverkan. För att kunna hitta områden med betydande klimatpåverkan som ska prioriteras krävs det en kartläggning av utrustning, drifttider och energianvändning. Kartläggningen skapar också förutsättningen för att kunna följa upp eventuella åtgärder.

Ansvarig: Nämnden för Intraservice

Samarbetspartner: Miljö- och klimatnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- God bebyggd miljö

Styrdokument

203 Inför en modell för kommuninterna gröna hyresavtal

Vi ska ta fram en modell för kommuninterna gröna hyresavtal där både uthyrare och hyresgäst förbinder sig att göra åtgärder och ta ansvar för en kontinuerlig samverkan kring energi- och miljöfrågor.

Ansvarig: Higab

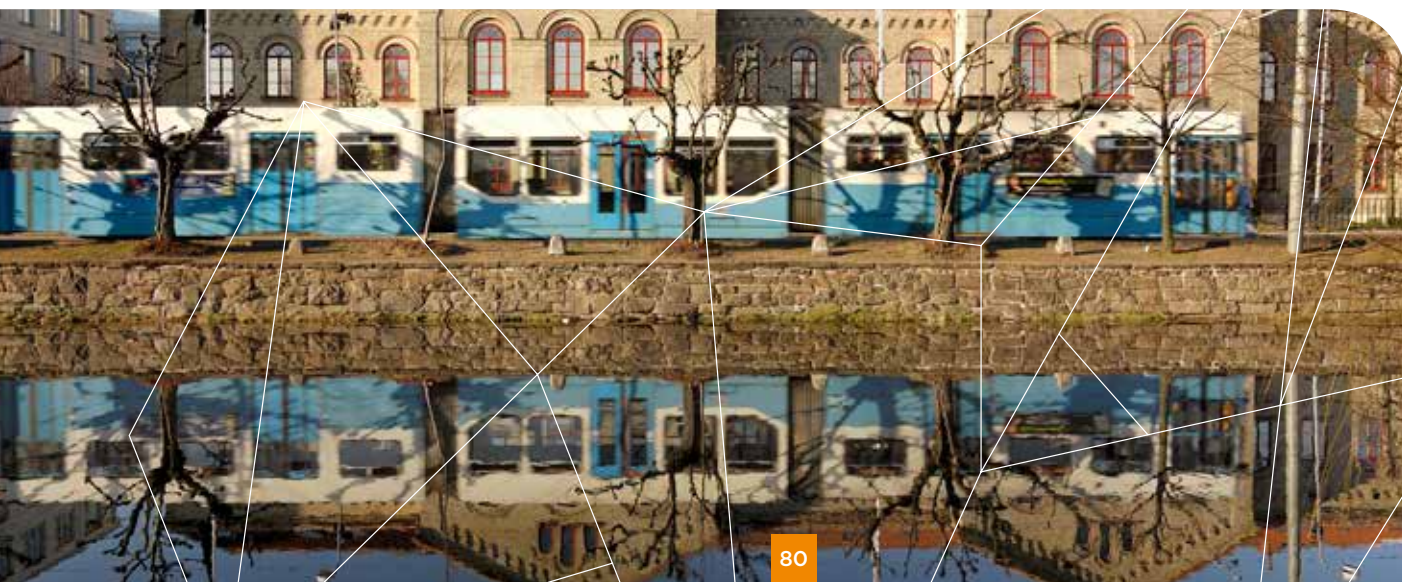
Samarbetspartner: Framtiden, Got Event, Göteborgs Stadshus, Idrotts- och föreningsnämnden, Kommunstyrelsen, Lokalnämnden, Miljö- och klimatnämnden, Nämnden för Konsument och medborgarservice

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

RESOR OCH TRANSPORTER I KOMMUNALA VERKSAMHETER

Miljöpåverkan från resor och transporter inom staden ska minskas. Beslutade styrdokument, liksom Policy och riktlinjer för resor i tjänsten, ska tillämpas och informeras om. Många förvaltningar och bolag jobbar med detta redan idag genom ökad användning av förnybara drivmedel och miljöfordon, utbildning i sparsam körning och kollektivtrafikkort för tjänsteresor. Utöver dessa handgripliga sätt att verka i frågan så kommer vi även att se över systemet med klimatkompensation samt främja resfria möten.

204 Underlätta för resfria möten

Vi ska informera och utbilda om möjligheterna med resfria möten. Vi ska även främja ökad användning av resfria möten.

Ansvarig: Nämnden för Intraservice

Samarbetspartner:

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft

Styrdokument

- Policy och riktlinjer för resor i tjänsten
- Klimatstrategiskt program för Göteborg

205 Utred hur vi kan främja att semestra lokalt

Vi ska utreda hur staden kan främja att anställda inte flyger på fritiden. På likartat sätt som vi har incitament för att uppmuntra till hållbart privat resande med cykel och kollektivtrafik för de anställda så kan staden uppmuntra till minskad miljöpåverkan vid mer långväga fritids- och semesterresor.

Ansvarig: Miljö- och klimatnämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

206 Vidareutveckla stadens klimatkompensation

Vi ska utreda möjliga förändringar i klimatkompensationssystemet och se över vilka åtgärder som accepteras. Nuvarande regelverk gör det svårt för reseintensiva verksamheter att göra investeringar kopplade till resorna i så stor utsträckning som klimatkostnaderna för resorna kräver. Därför behöver vi se över modellen och bedöma förslag på åtgärder som till exempel gör gemensamma investeringar möjliga eller inte är reserelaterade.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner: Miljö- och klimatnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

207 Samordna fordonspooler inom Göteborgs Stad

Många verksamheter har idag en bil för att man behöver ha den då och då. Det finns därmed ett antal fordon som skulle kunna tas bort och ett antal resor som skulle kunna minskas genom samordning. En del av lösningen är att införa fordonspooler i fler av våra verksamheter. Det finns redan idag ett antal fordonspooler i Göteborgs Stad. Vi ska samordna dessa ytterligare och arbeta aktivt för att skapa fler.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner: Göteborgs Stads Leasing

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

208 Öka andelen miljöfordon

Göteborgs Stad har antagit ambitiösa mål kring miljöfordon. Arbetet med att nå dessa mål ska fortsätta. Miljöfordon ska alltid efterfrågas i upphandlingar när sådana fordon finns tillgängliga.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner: Business Region Göteborg, Göteborg Energi, Göteborgs Stads Leasing, Kretslopp och vattennämnden, Miljö- och klimatnämnden, Parkeringsbolaget, Renova, Upphandlingsnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

209 Ställ högre krav på miljöfordonsanvändning i upphandling

När vi handlar upp transporttjänster ställer vi regelmässigt krav på fordonens och drivmedlens miljöprestanda. Här har vi en viktig roll för att öka användningen av tunga miljöfordon och miljöanpassade drivmedel.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner: Upphandlingsnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

210 Handla upp varor separat från transporter

När en vara upphandlas så kallat fritt levererad kan inga krav ställas annat än på själva varan och därmed kan leveransen utföras utan specifika miljökrav. Genom att upphandla varor och leveranser separat optimeras varufflödena. Därför ska vi i större utsträckning göra sådana separata upphandlingar.

Ansvarig: Trafiknämnden

Samarbetspartner: Upphandlingsnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

UPPHANDLING

Göteborgs Stad upphandlar årligen varor och tjänster för stora belopp. Att ställa miljökrav i den kommunala upphandlingen av varor och tjänster ger oss stora möjligheter att minska vår miljöpåverkan. Redan idag ställs miljökrav på vissa varor och tjänster som exempelvis byggnadsmaterial, livsmedel, fordon och träprodukter. Men det finns mycket kvar att jobba med. Till exempel behöver miljökraven i upphandlingen bli skarpare och det måste bli lättare för beställaren att i inköpssystemet hitta de produkter som är mest miljövänliga. I detta åtgärdsområde finns ”generella” upphandlingsåtgärder. Mer specifika upphandlingsåtgärder finns även i andra åtgärdsområden.

211 Minska miljöpåverkan från stadens inköp

Vi upphandlar och köper in stora mängder varor, material och tjänster med påföljande miljöbelastning. Vi ska därför arbeta för att minska vår miljöpåverkan från våra inköp. Som stor beställare och upphandlare har vi möjlighet att skapa incitament och främja framtagandet av mer miljö- och klimatvänliga alternativ. Vi har också möjlighet att skapa incitament för leverantörer att ta fram ökad miljödata om sina produkter och tjänster vilket även kan komma till nytta för andra aktörer på marknaden.

Ansvarig: Miljö- och klimatnämnden, Upphandlingsnämnden

Samarbetspartner:

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

212 Minska klimatpåverkan från stadens byggnation

Vi ska utveckla och använda en gemensam modell för beräkning av klimatpåverkan från bygg- och anläggningsmaterial.

Ansvarig: Lokalnämnden, Miljö- och klimatnämnden, Trafiknämnden

Samarbetspartner: Framtiden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- God bebyggd miljö

Styrdokument

213 Öka användningen av Winst för bättre inköpsstatistik

Upphandlingsförvaltningen och Intraservice ska samarbeta för att öka användningen av e-handelsystemet Winst. Ökad användning av Winst genererar bättre statistik som på olika vis kan användas för att styra inköpen i en mindre miljöbelastande riktning.

Ansvarig: Alla, Nämnden för Intraservice

Samarbetspartner: Upphandlingsnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

214 Ha ett tydligt miljöfokus i inköps- och beställarutbildningar

I de utbildningar som beställare och inköpare i staden genomgår ska det ges tydlig information om miljö och hållbarhet.

Ansvarig: Nämnden för Intraservice, Upphandlingsnämnden

Samarbetspartner: Alla

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

215 Tydliggör miljöanpassade produkter i Winst

Vi ska förbättra sök- och sorteringsmöjligheterna i e-handelssystemet Winst så att miljömärkta produkter blir lättare att hitta.

Ansvarig: Nämnden för Intraservice

Samarbetspartner: Upphandlingsnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- God bebyggd miljö

Styrdokument

- Klimatstrategiskt program för Göteborg

216 Ta fram en modell för hållbar innovationsupphandling

Vi ska utreda hur innovation kan användas som verktyg för att erbjuda staden mer och bättre miljö- och klimatanpassade produkter och tjänster. Åtgärden kan till exempel genomföras som en utredning kring innovationsupphandling och funktionsupphandling som ett medel för inköp av mer miljö- och klimatsmarta produkter och tjänster. Åtgärden syftar till att ta fram en modell för hur Göteborgs Stad kan jobba med innovationsupphandlingar.

Ansvarig: Upphandlingsnämnden

Samarbetspartner: Miljö- och klimatnämnden

Miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- God bebyggd miljö

Styrdokument

I bilagan till handlingsplanen kan du hitta mer information om respektive åtgärd, samarbetspartner, resurser och uppföljning.

REGISTER: ANSVARIG NÄMND ELLER STYRELSE

ALLA NÄMNDER OCH STYRELSER

163	Inför miljöledningssystem eller miljöcertifiering i alla kommunens verksamheter	69
164	Utse miljösamordnare på alla förvaltningar och bolag	69
165	Miljöutbilda kommunens personal	69
168	Ta fram avfallsplaner i alla förvaltningar och bolag	70
172	Kvalitetssäkra insamlingen av farligt avfall i stadens verksamheter	71
174	Inför rutiner vid införskaffande av möbler och inredning	72
180	Dokumentera och redovisa användningen av utfasningsämnen i märkningspliktiga kemiska produkter	74
213	Öka användningen av Winst för bättre inköpsstatistik	83

BUSINESS REGION GÖTEBORG

16	Samordning och metodutveckling inom Stadslandet	15
17	Vi ska utveckla och testa Agroforestry i Göteborg	15
47	Utveckla nya affärsmodeller för hotell, handel och restaurang	26
48	Utveckla och testa ekosystembaserad destinationsutveckling	26

BYGGNADSNÄMNDEN

18	Samla och tillgängliggöra kunskapen från planprocessens miljöutredningar	15
21	Inkludera ytor för avfall och cirkulära lösningar i den fysiska planeringen	16
54	Skapa fler gång- och cykelförbindelser över älven	29
125	Planera för öppna vattendrag	55
151	Anlägg ”Jubileumsparken” – en ny stadspark i Frihamnen	64
166	Samordna uppföljning av miljömålen med uppföljningen av översiktsplanen	70

FASTIGHETSNÄMNDEN

21	Inkludera ytor för avfall och cirkulära lösningar i den fysiska planeringen	16
115	Öka andelen död ved på skogsmark	52

FRAMTIDEN

20	Tillämpa grönytefaktorn i nyproduktion av bostäder	16
68	Skapa hållbara transportlösningar vid nyproduktion av bostäder	34
80	Minska byggavfallet med hjälp av incitament och statistik	39
91	Anlägg gröna tak på kommunens fastigheter	43

GOT EVENT

84	Utöka källsorteringen på kommunens anläggningar för allmänheten.....	40
191	Öka utbudet av ekologiskt och vegetariskt på restauranger och caféer i stadens verksamheter.....	77

GREFAB

139	Utred hur mikroplaster fångas upp i småbåtshamnarnas dagvattenanläggningar	59
140	Utbilda anställda i kommunens hamnar när det gäller skötsel av båtbottnvättar med efterföljande rening och hantering av avfall.....	59

GRYAAB

87	Öka fosforåtervinningen från avloppsslam	41
88	Arbeta för hygienisering av avloppsslam	41
146	Öka kunskapen om spridning av mikroplaster i kretsloppet	61

GÖTEBORG & CO

45	Samverka för en hållbar destination	25
46	Satsa på cykelturism	26

GÖTEBORG ENERGI

32	Ta fram plan för produktion av förnybar el	21
33	Ökad användning och utveckling av fjärrkyla i staden.....	22
34	Planera för fossilfri fjärrvärme	22
37	Skapa ett samverkansforum för ökad användning av biogas i transportsektorn.....	23
196	Energieffektivisera energianläggningar.....	78

GÖTEBORGS HAMN

91	Anlägg gröna tak på kommunens fastigheter	43
93	Skapa förutsättningar för fartyg att få tillgång till alternativa bränslen	44
94	Fortsätt arbetet med att elansluta fartyg i hamn.....	45
95	Utveckla den miljödifferenterade hamntaxan	45
96	Utred incitament för minskad miljöpåverkan från lastbilar till och från Göteborgs Hamn.....	45

GÖTEBORGS STADS LEASING

201	Inför fossilfri kommunal maskinpark	80

HIGAB

91	Anlägg gröna tak på kommunens fastigheter	43
203	Införa en modell för kommuninterna gröna hyresavtal.....	80

IDROTTS- OCH FÖRENINGSNÄMNDEN

84	Utöka källsorteringen på kommunens anläggningar för allmänheten.....	40
91	Anlägg gröna tak på kommunens fastigheter	43
136	Testa alternativa materialval vid ny- och ombyggnation av konstgräsplaner.....	58
137	Vinterhåll konstgräsplaner för minskad spridning av mikroplast	58
138	Informera föreningar med egna konstgräsplaner om miljöproblematiken.....	59
191	Öka utbudet av ekologiskt och vegetariskt på restauranger och caféer i stadens verksamheter.....	77

NÄMNDEN FÖR INTRASERVICE

171	Minska elektronikavfallet i stadens verksamheter.....	71
173	Implementera samordnad utskriftshantering i stadens verksamheter	72
176	Gör TAGE mera användarvänligt	72
182	Begränsa produkter med utfasningsämnen i Winst	74
183	Koppla samman Winst med Chemsoft - underlätta rätt val vid inköp	74
197	Underlätta för energibesparing av it-utrustning i stadens verksamheter	79
202	Kartlägg IT:s klimatpåverkan	80
204	Underlätta för resfria möten.....	81
213	Öka användningen av Winst för bättre inköpsstatistik	83
214	Ha ett tydligt miljöfokus i inköps- och beställarutbildningar	84
215	Tydliggör miljöanpassade produkter i Winst	84

NÄMNDEN FÖR KONSUMENT OCH MEDBORGARSERVICE

5	Vidareutveckla GreenhackGBG.....	10
6	Utveckla stadens arbete med hållbara livsstilar	11
8	Genomför kampanj för att synliggöra det hållbara utbudet på stan.....	11
9	Utveckla det kollaborativa Göteborg	12
12	Undersök möjligheten att etablera ett hållbarhetshus.....	13
13	Utveckla vårt arbete med rättvis handel.....	13
14	Utveckla stödstrukturer för en hållbarare livsmedelsbransch	14
27	Samordna Göteborg Stads energitjänster till företag.....	20
28	Informera företag om energieffektiviseringsstöd	20
29	Satsa på energi- och klimatrådgivning till företag och organisationer	20
30	Visualisera energianvändning i företag, hushåll och organisationer.....	21
31	Informera om egenproducerad el.....	21

KOMMUNSTYRELSEN

23	Vidareutveckla grön upplåning.....	18
24	Minska klimatavtrycket från våra tillgångar	18

KRETSLOPP- OCH VATTENNÄMNDEN

10	Underlätta för ett cirkulärt Göteborg	12
21	Inkludera ytor för avfall och cirkulära lösningar i den fysiska planeringen	16
74	Genomför kommunikationskampanj för minskat matsvinn, grovavfall och elavfall	37
75	Bygg en ny kretsloppspark.....	37
76	Utveckla och starta upp minikretsloppsparkar.....	38
77	Öka insamlingen av textilier	38
78	Öka återanvändningen på stadens återvinningscentraler	38
79	Öka miljöstyrningen av avfallstaxan	38
80	Minska byggavfallet med hjälp av incitament och statistik.....	39
82	Öka utsorteringen av förpackningar och tidningar.....	39
83	Förebygg och sortera avfall vid evenemang.....	40
85	Öka antalet miljörum för insamling av elavfall och farligt avfall	40
87	Öka fosforåtervinningen från avloppsslam	41
107	Ta fram en handlingsplan till den regionala vattenförsörjningsplanen	48
112	Tillämpa hållbar dagvattenhantering i alla byggprojekt inom staden	51
113	Skapa fler vattenspeglar i staden.....	51
118	Anlägg dagvattenrening på trafikintensiva vägar	53
119	Genomför åtgärder utifrån plan för utbyggnad av VA-ledningssystem	53
120	Minska utsläppen av spillvatten från ledningsnätet	53
121	Minska tillskottsvatten till spillvattenförande ledningar.....	53
122	Etablera ett nytt avloppsreningsverk vid Brudaremossen	54
123	Verka för ett utökat skyddsområde för Göta älv	54
126	Identifiera naturliga stråk för dagvattenavledning	55
133	Utvärdera nya hållbara anläggningar för dagvatten.....	57
134	Utred möjligheten att öppna upp kulverterade vattendrag	57
135	Undersök föroreningsbelastningen i recipienter av dagvatten.....	58
175	Utred hur TAGE kan utvecklas	72
177	Inred nya lokalerna i Alelyckan hållbart	73

KULTURNÄMNDEN

11	Öka biblioteksverksamhetens miljöfokus.....	12
84	Utöka källsorteringen på kommunens anläggningar för allmänheten.....	40
132	Digitalisera kartläggningen av kulturhistoriskt värdefulla odlingslandskap.....	57
191	Öka utbudet av ekologiskt och vegetariskt på restauranger och caféer i stadens verksamheter.....	71

LISEBERG

91	Anlägg gröna tak på kommunens fastigheter.....	43
191	Öka utbudet av ekologiskt och vegetariskt på restauranger och caféer i stadens verksamheter.....	71

LOKALNÄMNDEN

60	Gör det attraktivt och säkert att gå och cykla till skolor.....	31
80	Minska byggavfallet med hjälp av incitament och statistik.....	39
91	Anlägg gröna tak på kommunens fastigheter.....	43
170	Inventera och utveckla verksamheternas utrymmen för avfallshantering.....	71
198	Genomför planen för avveckling av fossila bränslen.....	79
212	Minska klimatpåverkan från stadens byggnation.....	83

MILJÖ- OCH KLIMATNÄMNDEN

1	Ta fram ett miljöstrategiskt program för Göteborgs Stad.....	9
2	Presentera och visualisera miljöinformation.....	9
3	Ta fram stadengemensam miljöövervakningsplan.....	9
4	Samla och synliggör resultat från miljöövervakning.....	9
15	Utred möjligheten att skapa ett nätverk för aktörer inom stadsnära odling.....	14
18	Samla och tillgängliggöra kunskapen från planprocessens miljöutredningar.....	15
19	Utred hur miljö kvalitet säkerställs i nyplanerade områden.....	16
22	Ta fram ett förslag till klimatråd.....	18
32	Ta fram plan för produktion av förnybar el.....	21
37	Skapa ett samverkansforum för ökad användning av biogas i transportsektorn.....	23

50	Utökad samverkan kring cykelfrågor i Göteborg.....	28
81	Utveckla tillsynen av byggnads- och rivningsarbeten.....	39
89	Hitta och implementera effektiva arbetssätt för att förebygga miljöbrott.....	43
90	Påverka lagstiftaren och skapa samsyn för större effekt av miljötillsynen	43
92	Ta fram buller- och luftkarta med hälsoindex	44
102	Ta fram nytt åtgärdsprogram mot buller 2019-2023	47
103	Ta fram ett system avseende kompensationsåtgärder för goda ljudmiljöer	47
104	Placera ut sensorer för att mäta buller	47
105	Ta fram en strategi för giftfri miljö.....	48
106	Följ upp anmälningspliktiga verksamheters kemikalieredovisningar	48
108	Utveckla stadens vattenförekomster för god vattenstatus	50
124	Värderingar av ekosystemtjänster i staden	54
128	Analysera marina ansvarsbiotoper	56
129	Gör ekologisk landskapsanalys för fler arter	56
130	Sammanställ information om invasiva främmande arter	56
131	Ta fram utbildningsmaterial och checklistor om artskydd och kompensationsåtgärder	57
147	Inkludera utsläpp av mikroplaster från anläggningar i tillsyn	61
166	Samordna uppföljning av miljömålen med uppföljningen av översiktsplanen	70
167	Utreda flexibel arbetsplats	70
179	Revidera kemikalieplanen.....	73
185	Genomför naturpedagogiska projekt för skolor och förskolor.....	75
187	Skapa nätverk för kreativa återvinningscenter	76
188	Minska miljöpåverkan vid livmedelsinköp.....	76
195	Ta fram en policy för Hållbar representation.....	78
205	Utred hur vi kan främja att semestra lokalt.....	81
211	Minska miljöpåverkan från stadens inköp	83
212	Minska klimatpåverkan från stadens byggnation.....	83

PARKERINGSBOLAGET

71	Minska söktrafiken	35
72	Undersök förutsättningar för automatiska parkeringsgarage	35

PARK- OCH NATURNÄMNDEN

4	Samla och synliggör resultat från miljöövervakning	10
18	Samla och tillgängliggöra kunskapen från planprocessens miljöutredningar	15
58	Samordna och förbättra drift och underhåll av cykelbanor.....	30
84	Utöka källsorteringen på kommunens anläggningar för allmänheten.....	40
86	Öka användningen av anläggningsjord från avloppsslam i staden	41
109	Ta fram en plan för restaurering och anläggning av våtmarker	50
110	Motverka igenväxning av viktiga biotoper	51
111	Gör biotopförbättrande åtgärder i sjöar och vattendrag	51
114	Skapa miniparker med fjärilstema	52
115	Öka andelen död ved på skogsmark	52
116	Bevara äldre träd i parkmiljö.....	52
117	Utveckla skötsel av ängs- och gräsytor.....	52
132	Digitalisera kartläggningen av kulturhistoriskt värdefulla odlingslandskap	57
144	Utöka strandstädningen.....	60
145	Öka kunskapen om marint skräp i ett maritimt besökscenter vid Askimsbadet	60
148	Utveckla information om parker och naturområden.....	63
149	Förbättra tillgängligheten till parker och naturområden.....	63
150	Utveckla bostadsnära parker	64
151	Anlägg ”Jubileumsparken” – en ny stadspark i Frihamnen	64
154	Förankra riktlinjer för varierat växt- och djurliv i bostadsnära natur	65
155	Ta fram områdesbeskrivningar för friluftsområden	65
156	Skapa en strandpromenad utmed Sävån	66
157	Utveckla Kvillebäcksstråket	66
158	Utveckla bostadsnära naturområden.....	66
159	Öka tillgängligheten till bostadsnära natur.....	66
160	Tillgängliggör Hisingens kustremsa	67
161	Öka tillgängligheten och naturvärden på mindre öar	67
162	Placera ut fler toaletter i skärgården	67
191	Öka utbudet av ekologiskt och vegetariskt på restauranger och caféer i stadens verksamheter.....	77

SOCIAL RESURSNÄMND

192	Utbilda måltidspersonal i vegetarisk matlagning	77

STADSELSNÄMNDERNA

84	Utöka källsorteringen på kommunens anläggningar för allmänheten.....	40
169	Utse avfallssamordnare	71
178	Inför konceptet ”Det avfallssnåla äldreboendet”	73
181	Förstärk det systematiska kemikaliearbetet.....	74
186	Öppna fler kreativa återvinningscenter	75
189	Minska matsvinnet.....	76
190	Minska användningen av mejeriprodukter	77
192	Utbilda måltidspersonal i vegetarisk matlagning	77

STADSELSNÄMNDEN ANGERED

194	Vidareutveckla klimatsmarta livsmedel i offentliga kök.....	78

STADSELSNÄMNDEN VÄSTRA HISINGEN

7	Möjliggör arbete med hållbara livsstilar i Västra Hisingen	11

TRAFIKNÄMNDEN

35	Verka för klimatanpassade reseavdrag.....	22
36	Verka för att använda trängselskatten som stöd för hållbart resande	23
38	Verka för att möjliggöra gynnande av eldrift	23
39	Testa alternativa vägbeläggningar	23
40	Autonoma fordon i hållbar stadsutveckling	24
41	Ta fram en godsplan	24
42	Samordna leveranser till och från byggprojekt.....	24
43	Verka för att etablera en kombiterminal	25
44	Utveckla och testa klimatsmart närlogistik.....	25
49	Metodutveckla, förankra och upprätta fler gröna transportplaner	28

50	Utökad samverkan kring cykelfrågor i Göteborg.....	28
51	Förbättra framkomligheten för cyklister.....	29
52	Skapa fler cykelparkeringar.....	29
53	Bygg säkra och attraktiva cykelparkeringsanläggningar vid tågstationer	29
54	Skapa fler gång- och cykelförbindelser över älven	29
55	Bygg ut pendlingscykelnätet.....	30
56	Verka för möjligheten att ta med cykel i kollektivtrafiken	30
57	Förbered för ett nytt låncykelsystem	30
58	Samordna och förbättra drift och underhåll av cykelbanor.....	30
59	Följ upp och utöka prioriterad vinterväghållning av viktiga gång- och cykelbanor	31
60	Gör det attraktivt och säkert att gå och cykla till skolor	31
61	Ta fram ett fotgängarprogram	31
62	Förbättra framkomligheten för fotgängare	32
63	Skapa fler attraktiva gångstråk i centrala Göteborg och andra stadsmiljöer	32
64	Sänk trafikhastigheten i staden.....	32
65	Verka för att utveckla ett kombinerat reskort	33
66	Använd flexlinjen för minskat fritidsresande med bil	33
67	Verka för ökad elektrifiering av kollektivtrafiken.....	33
69	Underlätta laddning av elfordon för boende i flerbostadshus	34
70	Stötta bilpoolsutvecklingen	35
73	Verka för möjligheten att ta ut parkeringsavgifter på privat tomtmark.....	35
97	Reglera godstransporterna med lastbil till och från Göteborgs hamn	45
98	Verka för differentierad trängselskatt för tunga fordon.....	46
99	Verka för att minska dubbdäcksanvändningen	46
100	Tillämpa miljöanpassad halkbekämpning.....	46
101	Verka för ökad användning av arbetsmaskiner med elhybridrift.....	46
141	Undersök andel mikroplast i sand och flis på stadens gator.....	59
142	Undersök förekomsten av mikrokräp från trafik	60
143	Ta fram riktlinjer om att inte använda konstgräs i trafikmiljöer	60
149	Förbättra tillgängligheten till parker och naturområden.....	63
153	Ersätt parkeringsplatser vid kanalerna med aktivt stadsliv och grönska.....	65
206	Vidareutveckla stadens klimatkompensation	81
207	Samordna fordonspooler inom Göteborgs stad	82
208	Öka andelen miljöfordon.....	82
209	Ställ högre krav på miljöfordonsanvändning i upphandling	82
210	Handla upp varor separat från transporter.....	82
212	Minska klimatpåverkan från stadens byggnation.....	83

UPPHANDLINGSNÄMNDEN

182	Begränsa produkter med utfasningsämnen i Winst.....	74
193	Upphandla fler ekologiska livsmedel	77
211	Minska miljöpåverkan från stadens inköp	83
214	Ha ett tydligt miljöfokus i inköps- och beställarutbildningar.....	84
216	Ta fram en modell för hållbar innovationsupphandling	84

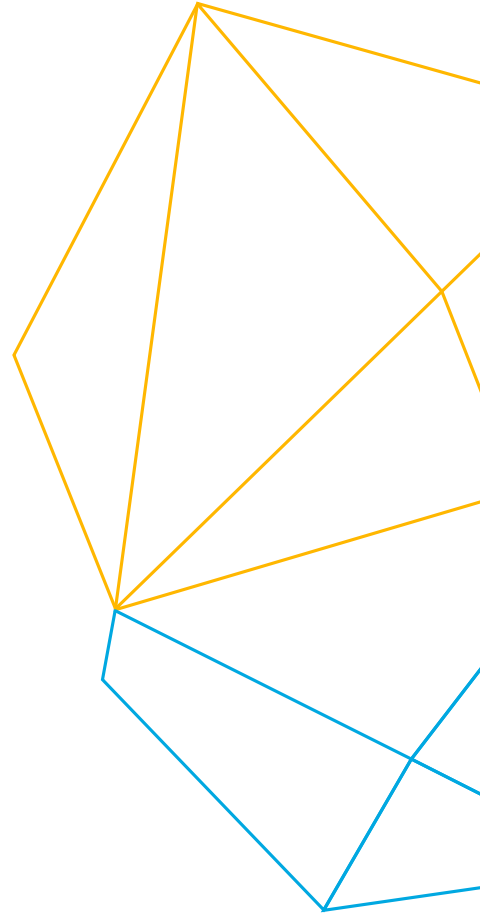
UTBILDNINGSNÄMNDEN

184	Ökad klimatmedvetenhet hos unga	75
192	Utbilda måltidspersonal i vegetarisk matlagning	77

ÄLVSTRANDEN UTVECKLING

25	Ta fram en klimafärdplan för Älvstadens utbyggnad.....	19
26	Planera för miljöanpassade transporter i stadsmiljön.....	19
127	Utred hur badkvaliteten i centrala Göteborg påverkas av olika föroreningar	55
152	Skapa en promenadvänlig och varierad upplevelsemiljö längs kajkanterna inom Älvstaden.....	64
199	Avveckla kylmaskiner	79
200	Erbjud energiutbildning till nyckelpersoner	79

REMISS

00802/2016 Remiss Miljöprogrammets handlingsplan

§ 161,

Beslut

Miljö- och klimatnämnden beslutar att återremittera ärendet och ge presidiet i uppdrag att besluta när ärendet är korrigerat enligt Derya Tumayer:s förslag.

Ajournering

Miljö- och klimatnämnden ajournerar sammanträdet klockan 15:45-15:50.

Förslag

Derya Tumayer (MP) med instämmande av hela nämnden: Återremiss av ärendet med följande motivering: Vi föreslår att skrivelsen i bilaga 3 ska förtydligas med att åtgärderna i liggande förslag inte är tillräckliga för att vi ska uppnå våra miljömål. Nämnden ger presidiet i uppdrag att besluta när ärendet är klart för att skicka ut förslaget till reviderad handlingsplan på en bred remiss till berörda nämnder och styrelser enligt sändlista, bilaga 4.

Protokollsanteckning

Mats Brodefors (M) med instämmande av L antecknar följande till protokollet:

Vid uppföljning av stadens miljömål har det under lång tid varnats för att Göteborg inte kommer att klara många av de lokala miljömålen. I många fall går det för långsamt, och i vissa fall är utvecklingen till och med negativ. Därför delar vi Miljöprogrammets ambition att det är handling som krävs för att möta de utmaningar som ett hållbart Göteborg kräver. Men vi tror samtidigt att det är av yttersta vikt att det utifrån mål och medel görs en tydlig prioritering bland alla lovvärda förslag till aktiviteter.

Det första miljöprogrammet kritiserades av Liberaler och Moderater i Miljönämnden eftersom vi saknade koppling mellan mål, åtgärder och förväntat resultat. Programmet var en blandning av stort och smått, symbolfrågor och åtgärder som väsentligt bidrar till att nå målen. Det saknades också en analys av de sociala och ekonomiska effekter som åtgärderna skulle innebära.

Det förslag som nu ska skickas ut på remiss är en förbättring och vi uppskattar förvaltningens ambitioner i att framöver bli än tydligare i sin prioritering och utvärdering. Avsaknaden av ett samlat miljöstrategiskt program leder dock fortsatt till oklarheter. Varför prioriteras vissa åtgärder framför andra? Vilka är kostnaderna? Och i vilken utsträckning bidrar föreslagna åtgärder till att Göteborgs Stad faktiskt når de uppsatta målen?

Vidare saknar vi en ”ansvarsfördelning” för att uppnå målen. Hur mycket bedöms bero på åtgärder i frågor som kommunen äger, hur mycket beror på den enskilde

Göteborgs Stad

Miljö

göteborgaren, hur mycket hänger på extern utveckling och hur mycket på nationell/internationell påverkan/lagstiftning?

Med detta sagt så anser vi att programmet som ligger innehåller många bra åtgärder, men kan kompletteras med ytterligare inom områden där Göteborg Stad har stor påverkansmöjlighet för att uppnå målet den hållbara staden. Vi tar även för givet att en värdering för om projekt ska genomföras utvärderas innan det sätts igång, utifrån en värdering kring nytta i förhållande till kostnad:

Förslag till åtgärder

- Övergången till el-bilar kan avsevärt påskyndas genom en bra infrastruktur för laddstolpar. Vi ser behov av sådana inte bara vid bostaden utan också på kommunala p-platser och arbetsplatser.
- Underlätta övergång från bensin- och dieselfordon till fossilfria alternativ genom lokala regler som gynnar dessa.
- Infrastruktur för el-bussar bör byggas ut omgående för att underlätta för Västtrafik att i sin upphandling kunna kräva el-bussar.
- Pendelparkeringarna är i flera fall otillräckliga och behöver förbättras.
- Fjärrvärmens i Göteborg är till stor del beroende av fossila energikällor; sopförbränning av plast och papper, spillvärme från bl.a. raffinaderierna och eldning av fossilgas i Rosenlunds- och Ryaverket. Vi menar att Rosenlundsverket bör avvecklas i första hand och att även Ryaverket ska drivas med förnyelsebar energi eller ersättas.
- Kommunens bestånd av lokaler och kontor är i behov av renovering/modernisering och kan minska sin energiförbrukning. Det går också att effektivisera användningen av ytorna genom mer flexibla kontor.
- Det är angeläget att kemikalisnera förskolor så att material som inte längre är tillåtna fasas ut ur barnens miljö.
- Att förenkla bytet mellan cykeln och kollektivtrafiken tror vi kan ytterligare stärka övergången från bilåkande.
- Staden blir allt mer nedskräpad och vi vill se ett åtgärdsprogram mot detta.

Sammanfattning

Miljöförvaltningen har på uppdrag av miljö- och klimatnämnden tagit fram ett förslag till reviderad handlingsplan för Göteborgs Stads miljöprogram. Uppdraget är en följd av nämndens ansvar som fastslogs av kommunfullmäktige då miljöprogrammet beslutades 2013. Arbetet ska bidra till att vi ökar takten i arbetet med att nå stadens miljömål. Den reviderade handlingsplanen omfattar sammanlagt 216 åtgärder fördelade på sju åtgärdsstrategier samt en övergripande strategi. Vi vill nu ha in synpunkter på detta förslag till reviderad handlingsplan från en rad instanser och vi ser remissförfarandet som en viktig del i processen med att revidera handlingsplanen.

Göteborgs Stad

Miljö

Underlag för beslut

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande med diarienummer 00802/16 daterat den 22 november 2016.

Beslutet skickas till

Berörda nämnder och styrelser enligt sändlista

Vid protokollet

Agneta Lundin Dahlberg

2016-12-05

Ordförande

Derya Tumayer

Justerare

Mats Brodefors

Välkomna att lämna synpunkter på förslaget till reviderad handlingsplan för miljömålen

Hej!

I december 2013 antog kommunfullmäktige Göteborgs Stads första miljöprogram. Miljöprogrammet innehåller dels våra miljömål och dels en handlingsplan med åtgärder för att miljömålen ska kunna nås.

Miljöprogrammets handlingsplan har nu reviderats och förslaget till ny handlingsplan skickas därför på remiss där ni är en av remissinstanserna. Syftet är att komplettera, förtydliga och granska åtgärderna inför den slutliga handlingsplan som miljö- och klimatnämnden ska besluta om. För att handlingsplanen ska bli användbar är det viktigt att så många som möjligt bidrar med synpunkter och förslag, därför är ert remissvar betydelsefullt.

Handlingsplanen innehåller åtgärder som vi inom Göteborgs Stad har rådighet över. Ambitionen har varit att åtgärderna ska vara konkreta, genomförbara och leda till måluppfyllnad. I handlingsplanen framgår vilken nämnd/styrelse som är huvudansvarig för att genomföra respektive åtgärd, liksom vilken nämnd/styrelse som är viktiga samarbetspartners. Det finns dessutom åtta åtgärder som alla nämnder och styrelser ska genomföra.

Till handlingsplanen finns en bilaga där varje åtgärd beskrivs mer utförligt.

Miljö- och klimatnämnden vill särskilt betona att föreliggande åtgärder är otillräckliga för att staden ska nå beslutade miljömål.

Miljö- och klimatnämnden vill därför särskilt uppfordra nämnder och styrelser att föreslå ytterligare åtgärder som ni ska genomföra under den aktuella perioden.

I ert remissvar vill vi att ni i första hand fokuserar på följande:

- Förslaget till ny handlingsplan är baserad på de åtgärdsförslag som respektive förvaltning och bolag har skickat in till oss. I stadens budget för 2017 framgår att miljöarbetet ska inriktas på att nå stadens tolv lokala miljömål. I ert remissvar vill vi att ni reflekterar över om de föreslagna åtgärderna är de viktigaste åtgärderna som er organisation bör genomföra för att miljömålen ska kunna nås. Kom gärna med förslag på kompletterande åtgärder om ni anser att det behövs.
- Är någon åtgärd bristfälligt eller felaktigt beskrivet i handlingsplanen eller i bilagan? Ge i så fall konkreta förbättringsförslag.
- Finns det fler av de föreslagna åtgärderna där ni ser att ni har en roll, antingen som ansvariga eller som samarbetspart?
- För vissa åtgärder är det även lämpligt att ange ett prestationsmätt och/eller ett effektmätt. (Ett effektmätt kan ju till exempel vara en 10 % förbättring som en följd av en genomförd åtgärd)

- I bilagan har varje åtgärd en rubrik som heter Uppföljning. Det som står här är tänkt att vara ett stöd och en vägledning vid kommande uppföljningar av handlingsplanen. Den eller de som är ansvariga för åtgärden behöver kontrollera och ofta komplettera den information som finns under denna rubrik så att det blir tydligt när åtgärden kan bedömas vara klar.
- I bilagan till handlingsplanen finns även en rubrik som heter Resurser. Här ska det framgå vad som behövs för att genomföra åtgärden. Det kan exempelvis röra sig om personal eller pengar. Här finns flera otillräckligt formulerade texter att åtgärda.

Stadens miljömål finns här: goteborg.se/miljomal

Om ni önskar så kan Fredrik Högberg delta vid tillfälle då nämnd/styrelse diskuterar remissen. Hör av er om detta i så fall.

Parallellt med revideringen av handlingsplanen så revideras också flera av våra delmål. När både mål och handlingsplan är beslutade kommer vi att sammanställa dessa till ett nytt miljöprogram.

Yttrandet ska vara nämnd- eller styrelsebehandlat. Det ska tydligt framgå om nämnden/styrelsen tillstyrker, avstyrker eller inte tar ställning till förslagen. Yrkanden, skiljaktiga meningar, reservationer, särskilda yttranden med mera från nämnd-/styrelsebehandlingen ska alltid bifogas.

Ditt svar ska vara i form av e-post till miljoforvaltningen@miljo.goteborg.se märkt med vårt diarienummer 00802/2016. Vi vill att du bifogar protokollsutdrag samt tjänsteutlåtande.

Vi vill ha era synpunkter på handlingsplanen senast den 28 februari 2017.

Vi ser fram emot att ta del av era remissvar!

Med vänliga hälsningar
Fredrik Högberg
Miljöutredare
GÖTEBORGS STAD
Miljöförvaltningen
Telefon: 031-368 37 33 Mobil: 0728-55 39 73
E-post: fredrik.hogberg@miljo.goteborg.se
Postadress: Box 7012, 402 31 Göteborg
Besök: Karl Johansgatan 23
www.goteborg.se
